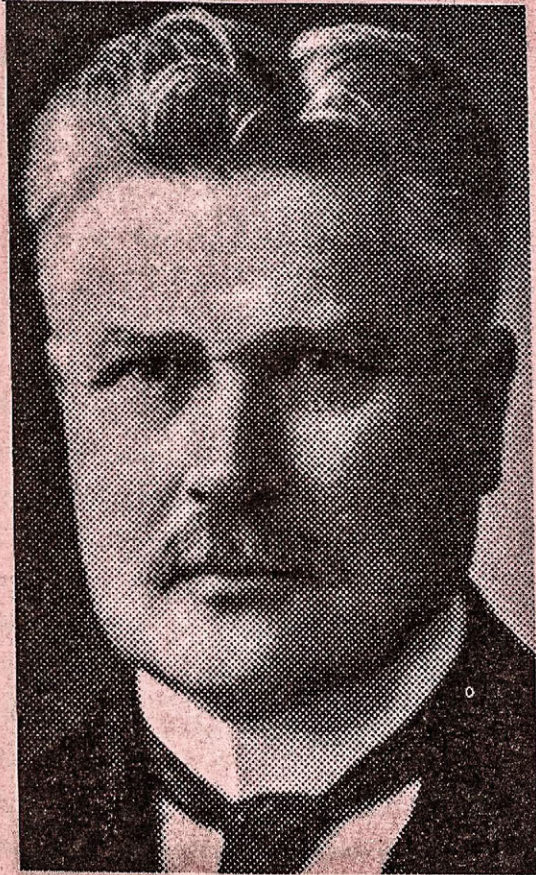

LIETUVIŲ GYDYTOJŲ

BALANDIS-BIRŽELIS 1968

Nr. 2 (30)

BIULETENIS

LIETUVIŲ GYDYTOJŲ BIULETENIS

Pasaulio ir Amerikos Lietuvių Gydytojų
Sąjungos Organas.

Redaguoja: Vyr. Redaktorius Dr. S. Biežis.

Redaktoriai: Dr. S. Budrys, Dr. A. Garūnas,
Dr. V. Tauras.

Atsakomąsias Redaktorius Dr. M. Budrienė
2751 West 51st Street
Chicago, Illinois 60632

Redakcinė kolegija: Dr. D. Degesys, Dr. V.
Paprockas, Dr. R. Povilaitis, Dr. V. Šaulys,
Dr. J. Valaitis ir B. Kožicienė.

Redakcijos bendradarbiai: Dr. H. Armanas,
Dr. Z. Brinkis, Dr. Z. Danilevičius, Dr. K. Gu-
daitis, Dr. D. Jasaitis, Dr. F. Kaunas, Dr. J.
Kriaučiūnas, Dr. J. Meškauskas, Dr. V. Rama-
nauskas, Dr. A. Pacevičius, Dr. V. Vaitkus ir
Dr. A. Zotovas.

Administratorius: Irena Makštutienė,
8743 Mobile Avenue
Oak Lawn, Illinois 60453.

Prenumeratos kaina: \$6.00.

Spausdina M. Morkūno spaustuvė.

Straipsniai su autorių pavarde ar slapyvarde
nebūtinai išreiškia leidėjų ir redakcijos nuo-
monę. Rankraščiai taisomi redakcijos nuožiū-
ra kalbos, formos ir stiliaus atžvilgiu.

LITHUANIAN MEDICAL BULLETIN

Dr. M. Budrys — Managing Editor
2751 West 51st Street
Chicago, Illinois 60632

Subscription \$6.00 per year.

Biuletenis išeina 4 kartus į metus. Prenume-
ratos kaina 6 doleriai, mokama kartu su na-
rio mokesčiu skyrių išdininkui.

Kolegos nepriklausą draugijoms prašomi
siųsti prenumeratos mokesį Lietuvos Gydy-
tojų Biuletenio Administratoriui:

Irena Makštutienė,
8743 Mobile Avenue,
Oak Lawn, Illinois, 60453.

T U R I N Y S

<i>Dr. Jonas Staugaitis</i>	47
<i>Hipertenzijos rūšys surištos su neštumu</i>	48
Dr. G. Balukas	
<i>Neštumo ankstyvioji diagnozė</i>	50
Dr. E. Draugelis	
<i>Hipotermijos fiziologiniai padariniai ir</i> <i>pritaikymas medicinoje</i>	52
Dr. D. Jasaitis	
<i>Lietuvių gydytojų moksliniai darbai</i>	55
Veda dr. J. Valaitis ir dr. V. Šaulys	
<i>Dr. Jonas Basanavičius</i>	59
Sudarė dr. K. Gudaitis	
<i>Dr. Juozas Rugys, dr. Vincas Pietaris, dr. Liudas</i> <i>Vaineikis, dr. Henrikas Geršinskis</i>	66
Paruošė dr. V. Tauras	
<i>Dr. Albertas Schweitzeris</i>	68
Dr. K. Gudaitis	
<i>Valstybinė Sveikatos Tarnyba</i>	71
Dr. K. Valteris	
<i>Kauno reumatologų ir Bristolio konferencijas</i> <i>aplankius</i>	72
Dr. J. Gudauskas	
<i>Veikla</i>	76
<i>Kronika</i>	77
Veda dr. A. Garūnas	
<i>Dantų gydytojų skyrius</i>	80
Veda dr. R. Povilaitis	
<i>Moterų Kampelis</i>	81
Veda B. Kožicienė	

VIRŠELYJE: Dr. Jonas Staugaitis

Šiais metais švenčiant 50 metų Lietuvos nepriklausomybės atkūrimo sukaktį, būtų pravartu prisiminti ir tuos laikus bei asmenis, kurie davė gaires ir pagrindo reikalauti nepriklausomybės ir atkurti valstybę.

Mums gydytojams itin džiugu minėti šią sukaktį ir tuos tautinės nepriklausomybės metus, nes dauguma kovotojų ir tautos žadintojų buvo gydytojai. Jie šalia tiesioginio darbo ir pareigų savo tautiečių tarpe etnografinėje Lietuvoje ar net būdami toli nuo tautos kamieno, įdėjo didelį įnašą kovoje už laisvę ir nepriklausomybę.

Daugiausia gerbiami ir minimi šiame darbe yra mūsų tautos patriarchai dr. J. Basanavičius, dr. V. Kudirka, dr. J. Šliūpas, dr. K. Grinius, prof. J. Bagdonas, be kurių suminėjimo negalime apsieiti kalbant apie Lietuvos nepriklausomybę ar kovas ją laimėti. Visų anksčiau minėtų darbuotojų gydytojų šimto metų sukaktuves minėjo lietuviškoji visuomenė spaudoje ir viešuose subuvimuose ir mes savo draugijų susirinkimuose bei Biuletenio puslapiuose.

Kad Lietuva atsikūrė ir buvo pasiruošusi nepriklausomybės paskelbimui 1918 m. vasario mėn. 16 dieną, turime prisiminti ir daugiau savos profesijos kolegų, kurie dar devyniolikto šimtmečio pradžioje ar viduryje jau dirbo ir suprato nepriklausomybės vertę, kurie paruošė tautą šiam įvykiui. Kaip visi žinome, kad po spaudos uždraudimo tauta nustojo bet kokio ryšio per spaudą. Prie „Aušros“ „Varpo“ ir velesniųjų laikraščių leidimo ir platinimo prisidėjo ir keletas kitų šiame Biuletenyje minimų gydytojų, kaip dr. J. Staugaitis, dr. J. Rugys, dr. L. Vaineikis, dr. V. Pietaris. Tai tik dalis kolegų, kurių bibliografijas ir darbus pasisekė surinkti šiam Biuleteniui. Šis Biuletenis ir yra skiriamas tiems kolegoms, kurie prisidėjo ir sudarė pagrindą lietuvių tautai siekti nepriklausomybės ir už ją kovoti.

Mums ypatingai malonu paminėti dr. Joną Staugaitį, jo šimto metų sukakties proga. Gal netiesiogiai, bet dr. J. Staugaitis yra prisidėjęs prie mūsų Biuletenio atsiradimo, ir mūsiškis Lietuvių Gydytojų Biuletenis yra lyg tąsa jo pradėto darbo ir leisto medicinos žurnalo „Medicina“ Lietuvoje, kuriame jis taip pat norėjo pateikti lietuviams gydytojams žinias lietuvių kalba, aprašyti jų laimėjimus, o kartu palaikyti ryšius tarp kolegų.

Norėtusi užbaigti šį vedamąjį dr. V. Tauro žodžiais: „Tai buvo gydytojas - visuomenininkas, kuris daug dirbo Varpo gadynėje, kovojant dėl Lietuvos laisvės ir dar daugiau nuveikė atkuriant nepriklausomą valstybę. Jo kilni, pasišventusi visuomeniniam darbui asmenybė, siekiant idealų, galėtų būti ir šių laikų gydytojams kelrodžiu, dirbant visuomeninio darbo baruose.“

S. M. B.

Redakcijos stalčiuje

Mieli Kolegos,

Biuletėnis yra redaguojamas laisvalaikiu. Visi redakcijos nariai yra neapmokami ir skiria savo poilsį, laiką ir pinigus to žurnalo leidimui. Ne retai kyla klausimas, ar verta? Juk turime pakankamai mediciniškų žurnalų, turime lietuviškų laikraščių ir žurnalų, kurie nagrinėja tautinius klausimus. Tą abejonę padidina tie, kurie pakartotinai prašomi neatsiunčia medžiagos, kurie visai nemano atsakyti į laiškus. Sutinckame ir tokių, kurie kritikuoja žurnalą už nuotraukas, bet straipsnių visai neskaito. Ar verta?

Bet štai kai nuotaika ir noras dirbti pasiekia žemiausią tašką, pradėdi gauti laiškų ir straipsnių sekanciom Biuletėnio laidom. Taip ir ši kartą atsitiko: daktarai Sidrys, Jasaitis, Grigaitis, Gudaitis prisiuntė medžiagos. Pasirodo, kad yra ir tokių, kuriems rūpi lietuviška mediciniška spauda, kurie mielai neraginami ir nemaldaujami, savo noru padeda. Verta, nutari, ir vėl griebiesi darbo.

Atsakingoji redaktorė

Redaktorės atsakymai

- **Dr. R. Sidriui.** Dėkojame už straipsnį „Chirurgija šaldymu“. Jūs visad pragiedrinatė mūsų dienas.
- **Dr. Grigaičiui:** Straipsnį „Lietuvių liaudies medicina“ spausdinsime kitame numeryje. Sveikiname naujoje vietoje. Dabar galėsite ne tik rašyti apie vaistingus augalus, bet ir rinkti.
- **Toledo gydytojams.** Ačiū už laišką. Moderniški laikai su savo papročiais atsiliepia į visų gyvenimą. Savo norus bei pageidavimus ir mes bandome išreikšti kolektyviai rezoliucijomis, reikalavimais, protestais, etc. Išpildėme.
- **Dr. K. Gudaičiui:** Ačiū už „Dr. Albertą Schweitzerį“. Tai buvo graži studija ir įrodė, kad mes, lietuviai, norime domėtis ne tik savo tautiniais reikalais, bet paminėti ir įvykius, svarbius tarptautiniame medicinos pasaulyje.

Brangieji Lietuvių Gydytojų Biuletėnio Skaitytojai,

Ir vėl prisiartinom metas atskleisti L. G. Biuletėnio sąskaitų knygos lapus,

1967 pajamos:

Dr. Valterienės plokštelės \$20.00
Kalėdinis sveikinimas 10.00

Pavienės prenumeratos ir aukos	813.17
Skelbimai	520.00
Kanados dr-jos prenumerata (Kanad. dol.)	96.00
Australijos dr-jos pren. (Austr. svar.)	70.00
Illinois dr-jos pren.	336.00
N. Anglijos dr-jos pren. už 1966	32.00
New Yorko dr-jos pren.	132.00
Ohio dr-jos pren.	200.00

Viso \$2,229.17

1967 išlaidos:

Biuletėnio spausdinimas	1700.00
Biul. išsiuntimas ir grįžusių apmokėjimas	268.00
Vokai ir pašto ženklai sąskaitoms siųsti	33.73
Adresų kortelės	4.12

Viso 2005.85

Kasoje turime — \$223.32

1967 metais nuostolio neturėjome dėka pavienių gydytojų ir kai kurių dr-jų skyrių. Šia proga norėčiau padėkoti gydytojams už stambesnes aukas: dr. A. Kelertui — \$20.00, dr. A. ir J. Kudirkams — \$10.00, dr. V. Račkauskui — \$10.00, dr. K. Šimaitienei — \$10.00 ir dr. Svogūnui — \$10.00. Minėtiems gydytojams ir visiems, aukojusiems po mažiau, nuoširdžiai dėkoju už paramą. Tai didelė ne vien tik finansinė bet ir moralinė parama, kad Biuletėnis mėgiamas ir remiamas.

Kaip iš išlaidų sąrašo pastebėsite, — jos buvo pačios būtinausios ir be jų nebuvo galima apsieiti. Nežinau ar ateityje galėsime taip spaustis: būtina reikia korektoriaus, reikia kam nors parašinėti atsiųstą medžiagą, nes spaustuvė ranka rašytų straipsnių nepriima. Nuo mūsų skaitytojų priklauso Biuletėnio kokybė: jei juo domėsimės ir jį remsime, — išauginsime gražiai klestintį ir bujojantį augalą.

Šiuo metu Biuletėnis siunčiamas: Jungt. Amerikos Valst. — 538, Kanadon — 43, Australijon — 26, Argentinon — 1, Brazilijon — 1, Venzuelon — 2, Kolumbijon — 1, Marokan — 1, Švedijon — 3, Prancūzijon — 1, Vokietijon — 1, Didž. Britanijon — 2.

Šia proga dar kartą norėčiau kreiptis į visus gydytojus, nepriklausančius draugijai: būkite taip malonūs ir metų bėgyje atsilyginkite už Biuletėnį (\$6.00) be atskiro paraginimo. Kreipiuos ir į Dr-jų išdininkus, kad laiku atsisikaitytų atsiųsdami pinigus kartu su narių sąrašu. Už nuoširdų bendradarbiavimą dėkoju.

L. G. B. Administratorė
I. Makštutienė

DR. JONAS STAUGAITIS

Jo 100 metų gimimo sukakties proga

Šiais metais, gegužės mėn. 20d., sukanka 100 metų, kai gimė dr. Jonas Staugaitis. Jis mūsųose yra minimas, kaip gydytojas — visuomenininkas, kurį drąsiai galima įrikiuoti į gretas gydytojų veikėjų, kaip tai, dr. J. Basanavičius, dr. V. Kudirka, dr. J. Šliupas, dr. K. Grinius ir kiti.

Dr. J. Staugaitis gimė Omentiškių km., Paežerių valč., Šakių aps., pasiturinčio ūkininko šeimoje. Pradžios mokyklą lankė Liudvinave, gimnaziją baigė Marijampolėj 1887 m., gi mediciną studijavo Varšuvoj, kur 1893 m. įgijo gydytojo diplomą. Studijų metu priklausė Liet. Stud. Draugijai, kurios narių pastangomis pradėta leisti Varpas ir Ukininkas.

J. Staugaitis būdamas studentu jau buvo uolus bendradarbis minėtų laikraščių, į kuriuos rašė ne tik visuomeninio pobūdžio straipsnius, bet ir lietė bitininkystės ir botanikos klausimus. Vasaros metu dalyvaudavo Varpininkų suvažiavimuose.

Baigęs medicinos studijas dr. Jonas S. kiek praktikavosi Varšuvos ligoninėse. Susirgęs dr. V. Kudirka neužilgo jį pakvietė pavadavimui į Šakius, kur jis su pertraukom išbuvo apie 25-erius metus.

Kaip gydytojas-visuomenininkas jis uoliai prisidėjo prie platinimo uždraustos lietuviškos spaudos. Jis suorganizavo Šakių ugniagesius, įkūrė Marijampolės Ūkininkų D-vės Šakių skyrių ir Šviesos Draugijos skyrių. Už pastarosios Draugijos veiklą, dr. J. S. teko sėdėti 5 mėn. kalėjime.

1914-1918 m. buvo mobilizuotas rusų kariuomenėn. 1918 m. grįžo Lietuvon ir dar vokiečių okupacinės valdžios buvo paskirtas eiti Šakių aps. gydytojo pareigas.

1919 m. vasarą jau jis buvo paskirtas į Kauną eiti Sveikatos Dept. medic. skyriaus vedėjo pareigas, kartu dirbant Kauno miesto ligoninėj vyr. gydytojo pareigose. Kiek vėliau jis tapo tos ligoninės direktorium ir tas pareigas ėjo iki 1926 metų.

Dr. J. S. buvo ilgamečiu Kauno Medicinos

Draugijos pirmininku (1920-1940) ir už nuopelnus jis buvo pakeltas į tos Draugijos garbės narius.

Jo pastangų dėka, 1924 m. buvo įkurta Lietuvos Gydytojų Sąjunga. Jis dalyvavo ir prie steigimo Draugijos Kovai su Tuberkulioze.

Nuo 1922 iki 1940 m. dr. St. redagavo Medicinos žurnalą, kurio jis buvo ir tiesioginiu kalbos korektorium. Dirbdamas spaudoje, jis daug nuspelnė medicinos, botanikos bei zoologijos terminologijai.

Lietuvos Universitetas, įvertindamas jo nuopelnus medicinai, 1929 m. jam suteikė garbės daktaro laipsnį.

Dr. J. Staugaitis ypatingai daug dirbo visuomeniniai bei politiniai, kuriant Nepriklausomą Lietuvą. Jis buvo nariu Valstiečių Sąjungos, kuri 1919 m. jį išrinko tos Sąjungos Centro Komiteto pirmininku. Kaip Valstiečių Sąjungos atstovas, jis buvo išrinktas į Steigiamąjį Seimą, kuriame jis buvo pirmuoju v. pirmininku ir atstovu Valst. liaudininkų frakcijos. Nuo 1925 m. vasario mėn. 9 d. iki kovo mėn. 5 d., jis buvo II Seimo pirmininku ir nuo 1926 m. birž. mėn. 2 d. iki gruodžio mėn. 19 d., jis buvo paskutiniuoj demokratinio seimo pirmininku.

Dr. Staugaitis aktyviai dalyvavo prie steigimo Varpo Bendrovės. Jis buvo Aukštųjų Mokslių Draugijos pirmininku ir Šaulių Sąjungos valdybos nariu.

1932 metų pabaigoj jam buvo paskirta 600 litų mėnesinė pensija, kas igalino daktarą dar daugiau dirbti redaguojant Medicinos žurnalą.

Dr. Staugaitis buvo viengungis ir mirė 1952 m., suasio mėn. 18 d. Lietuvoje. Tai buvo gydytojas-visuomenininkas, kuris daug dirbo Varpo gadynėj, kovojant dėl Lietuvos laisvės ir dar daugiau nuveikė atkuriant nepriklausomą valstybę. Jo kilni, pasišventusi visuomeniniam darbui asmenybė, siekianti idealų, galėtų būti ir šių laikų gydytojams kelrodžiu, dirbant visuomeninio darbo baruose.

Vt.

HIPERTENSIJOS RŪŠYS SURIŠTOS SU NEŠTUMU

Dr. Gediminas Balukas

Paskaita skaityta per VI PLGS ir ALGS suvažiavimą

Specifinė hipertensija nėštumo metu yra vadinama preeklampsija, arba kiti dar vadina akūtine-ūmine toksemija. Šia liga, kurios etiologija nėra žinoma, susergera tik nėščios ar tik po gimdymo moterys, kurios buvo visiškai sveikos prieš ar per ankstyvą nėštumo periodą. Dažniausiai toksemija atsiranda trečiame nėštumo trimestre. Tuo pačiu noriu pažymėti, kad pas gimdyves yra randamos ir kitos hipertensijos rūšys, ne vien tik toksemija.

Jungtinėse Amerikos Valstybėse visos hipertensijų rūšys, kurios yra surištos su nėštumu, yra suvestos į standartinę klasifikaciją, kurią parengė American Committee on Maternal Welfare.

I Akūtine-ūminė toksemija:

- a) Preeklampsija
 1. Lengva forma (mild)
 2. Sunki forma (severe)
- b) Eklampsija

II Chroniška (vaskulinė) hipertensija surišta su nėštumu.

- a) Hipertensija minus toksemija
 1. Hipertensija buvo jau žinoma prieš prasidedant nėštumui
 2. Hipertensija atrasta nėštumo metu (prieš šeštą nėštumo mėnesį)
- b) Hipertensija plus toksemija

III Neklasifikuota toksemija

Preeklampsija paprastai atsiranda pas moteris po 24 savaičių nėštumo su tipiška šiai ligai ženklų triada: 1. hipertensija, 2. edema, 3. proteinuria.

Lengvos formos preeklampsijoje sistolinis kraujo spaudimas yra pakeltas iki 140 mm arba daugiau, o diastolinis spaudimas siekia 90 mm arba daugiau.

Sunkios formos preeklampsija yra tada, kada sistolinis kraujo spaudimas siekia 160 mm arba daugiau, o diastolinis spaudimas yra pakeltas iki 110 mm arba daugiau. Taip pat proteinuria siekia penkis gramus per 24 valandas. Išsivysto oliguria (400 cc. ar mažiau šlapimo per 24 val.). Atsiranda taip pat smegenų pažeidimo ženklai, kaip matymo sutrikimas ir t.t.

Eklampsija — Prie šios ligos priskiriamos visos nėščios moterys kurios telpa į pre-eklampsijos kriterijumą ir priede dar atsiranda konvulsijos.

Amerikos mokslinė statistika rodo, kad 1.5% nėščių moterų susergera pre-eklampsija, kurios gydosios pas privačius gydytojus. Gimdyvės, kurios yra prižiūrimos klinikų yra dažniau paliečiamos pre-eklampsijos, apie 10 - 12%. Tas parodo, kad pacientės priežiūra nėštumo metu yra labai svarbi.

Toksemijos etiologija yra nežinoma, nors ši nėščių moterų liga yra jau daugelį metų stropiai tyrinėjama. Kaip jau anksčiau buvo minėta, kad toksemijos liga susergera tik gimdyvės, todėl placenta yra laikoma pagrindiniu organu tyrinėjant šios ligos genezę.

Toksemijos procesas žiūrint grynai iš klinikinio ir fiziologinio taško gali būti padalintas į dvi dalis: 1-moj daly yra aiški sodium retencija su padidintu plazmos tūriu; 2-ji dalis susideda iš sodium retencijos plus arteriolių vazokonstrikcija ir šioj daly plazmos tūris yra sumažintas.

Moterų pituitarinė liauka, ypatingai priekinė jos dalis, padidina hormonų gamybą nėštumo metu. Kaip jau visiems žinoma ši liauka gamina daugybę hormonų — tarp jų yra randamas epinephrinas ir norepinephrinas, kurie turi įtakos į žmogaus kraujo spaudimą.

Pituitarinė liauka turi didelę įtaką ir į placentos ir kitų moters endokrininių liaukų funkciją. Taip pat yra žinoma, kad ir pati placenta gamina hormonus nėštumo metu, bet pats produkcijos procesas dar nėra visiškai aiškus, nors tie hormonai ir jų metabolitai yra randami plazmoj, šlapume ir kitur.

Čia peršasi mintis, kad virš minėtų hormonų gamyba gali išeiti iš fiziologijos ribų ir tai gali turėti didelę įtaką į motiną, į fetus in utero ir taip pat gali tiesioginiai veikti į pre-eklampsijos ir eklampsijos etiologiją.

Yra ir daugiau teorijų, kurios bando išaiškinti toksemijos etiologiją, bet kaip jau anksčiau minėjau, tikroji priežastis, kuri sukelia šią ligą, yra dar nesurasta.

Grižtant atgal į chronišką (vaskulinę) hipertensiją reikia pažymėti, kad virš minėta

klasifikacija reikalauja, kad šios ligos ženklai t. y. aukštas kraujo spaudimas pasirodytų prieš dvidešimt-ketvirtą neštumo savaitę. Kraujo spaudimas turėtų viršyti 140/90; Į šį paragrafą neieina pacientės, kurių aukštas kraujo spaudimas prasidėjo pasėkoje inkstų patologijos.

JAV statistika rodo, kad nuo 15% iki 35% gimdyvių sergančių chroniška (vaskularine) hipertensija virsta į pre-eklampsiją — ir tuo metu aukštas kraujo spaudimas dar daugiau pakyla, prie to dar išsivysto edema su proteinuria.

Į neklasifikuotos toksemijos skyrių įeina visi atvejai kurie turi nepakankamai davinių, kad juos priskirtume prie pre-eklampsijos. Į šį skyrių įeina: 1. pheochromocytoma, 2. aortos koartacija, 3. gimdyvės sergančios hipertensija, kurių aukštas kraujo spaudimas prasidėjo kaip pasėka inkstų patologijos.

4350 įvairių toksemijos atvejų studija sudaryta iš septynių rytinių valstijų ligoninių parodė, kad preeklampsija sudarė 58.6%; eklampsija 1.4%; ir chroniškai vaskularinės hipertensijos atvejų buvo 28.4%. Chroniška vaskularinės hipertensijos liga iš kurios išsivystė preeklampsija sudarė 8.8% ir neklasifikuotos toksemijos buvo 2.8%.

Gimdyvių mirtingumo statistika rodo, kad Jungtinėse Amerikos Valstybėse preeklampsija ir eklampsija eina pirmu numeriu. 1961 metais buvo užregistruoti 1573 motinų mirties atvejai, į šį skaičių įeina gimdyvės, kurios mirė nuo komplikacijų atsiradusių pasėkoje neštumo, gimdymo ir pogimdyviniame — puerperium laikotarpyje. Toksemija buvo mirties priežastis 542 atvejų arba 34.4%; akušerinis kraujavimas paėmė 242 aukas arba 15.4% ir nuo sepsis mirė 98 gimdyvės (6.2%).

Ta pačia proga norėčiau paminėti, kad Čikagos universitetui ypatingai daug prisidėjo prie toksemijos tyrinėjimo. Daktaras Diekmann (Čikagos u-tas) 1954 metais pirmas aprašė perkutaninę inkstų biopsiją neštumo metu. Dr. Pollak (Illinois Valstybinis u-tas) jau 1956 metais atliko seriją mikroskopinių tyrimų su inkstų biopsijomis neštumo metu ir taip pat pogimdyviniame laikotarpyje. Čia nepaprastą rolę atliko elektroninis mikroskopas. Prieš elektroninio mikroskopo erą, buvo galvojama, kad inkstų arteriolių konstrukcija preeklampsijos ir eklampsijos metu priklausė nuo padidėjusios bazalinės glomerulo membranos. Su elektroni-

nio mikroskopo pagelba buvo nustatyta, kad glomerulų kapiliarinis susiaurėjimas išsivysto kaipo rezultatas padidėjusios cytoplazmos celėse, ir nerodo jokių pakitimų bazalinėje membranoje. Dar buvo surastas vienas svarbus atradimas, kurio iki šiol nežinojome, kad eklampsinio glomerulo pakitimai grįždavo į fiziologinį — normalų stovį po gimdymo. (Kai kurios inkstų biopsijos buvo atliktos net po vienerių metų po gimdymo.) Iš to matome, kad perkutaninės biopsijos neštumo metu su elektroninio mikroskopo pagelba atidarė naujus ir labai svarbius diagnostinius metodus akušerijoje, nors ši chirurginė procedūra pas gimdyves gali atnešti ir komplikacijų.

Preeklampsijos ir eklampsijos gydymas

Jau pradžioje neštumo reikia išaiškinti pacientėms apie dietos svarbą neštumo metu. Paprastai pirmojo vizito metu yra patariama gimdyvėms vengti valgių, kurie turi savyje daug sodium (kaip pavyzdžiui: kumpio, bekonu, raugintų agurkų, alyvų, „potato chips“, druskintų riešutų ir t. t.) Po tokių mano patarimų pacientės nusiskūsdavo, kad daktaras uždraudžia joms valgyti pačius skaniausius valgius, kurių taip norisi neštumo metu. Dieta, kuri yra turtinga baltymais, taip pati skaniausia: nugriebtas pienas, liesa mėsa, kiaušiniai, taip pat daržovės, vaisiai ir t. t.

Diuretikai vaidina labai svarbią rolę preeklampsijos ir eklampsijos gydyme, nes kai kuriais atvejais vien dieta neduoda laukiamų rezultatų.

Chlorthiazidai (Diuril), acetazolamidai (Diamox) ir metalluridai (Mercurhydrin) kaip diuretikai duoda gerus rezultatus (nors šiuos vaistus reklamuoju, bet noriu jus užtikrinti, kad akcijų šiose, virš minėtose vaistų bendrovėse, neturiu).

Ypatingai geras diuretikas yra chlorthiazidas kuris blokuoja sodium reabsorbiją proksimalinėje inksto tubulėje ir tuo pačiu padidina sodium kiekį ekskrecijai į distalinę tubulos dalį.

Pre-eklampsijoje aukštas kraujo spaudimas išsivysto kaipo išdava vazokonstriktijos periferinių arteriolių. Virš minėta vazokonstriktija sumažina kraujo apytaką gimdyvės svarbiuose kūno organuose ir tuo pačiu gali išsivystyti hypoksiją ir net organo celularinį nekrozę. Šioje toksemijos fazėje yra vartojami

vaistai kurie kovoja su arteriolių vazokonstrikcijos mechanizmu — kaip Rauwolfia derivatai, Apresolinas, Hydrazinophthalazinas ir kiti.

Magnezium sulfatas yra vienas iš seniausiai vartojamų vaistų toksemijos gydyme. Barbituratai irgi yra vartojami toksemijos ligoj kaip raminantieji vaistai. Jie yra geri tuo, kad nenkenkia inkstų funkcijai.

Skysčių kiekio administravimas pacientei yra labai svarbus, nes kaip jau buvo minėta, kad inkstų funkcija toksemijos ligoj yra ypač pažeista. Toliau aprašysiu vieną charakteringą atvejį iš savo praktikos.

26 metų primigravida, kurios paskutinis menstruacijos periodas buvo birželio mėn. 20 d., 1966 metais, atėjo pas gydytoją spalio mėn. 10 d., 1966 metais. Po apžiūrėjimo buvo nustatyta, kad ji neščia — apytikriai gimda buvo padidėjusi 10 - 12 savaičių. Gimdymo data buvo nustatyta kovo mėn. 27 d., 1967. Visi daviniai, įskaitant laboratorinius tyrimus buvo normalumo ribose, tik kraujo spaudimas buvo padidintas — 140/90. Pacientės ūgis — 5 pėdos 1 colis, normalus svoris 108 svarai. Nuo neštumo pradžios priaugo tik du svarus. Gimdyvei buvo paaiškinta, kad ji neštumo metu gali turėti komplikacijų dėl hipertensijos. Buvo išaiškinta data ir patarta nutraukti darbą (ji buvo fabriko darbininkė) ir skirti daugiau laiko poilsiui. Po dviejų savaičių pacientės kraujo spaudimas buvo tas pats — 140/90. Ji priaugo vieną svarą ir albuminų nei cukraus šlapume nebuvo. Gimdyvė ateidavo į kabinetą reguliariam patikrinimui kas dvi savaitės ir iki sausio mėn. 1967 metų laikėsi gerai, kol kraujo spaudimas pakilo iki 170/110 (sausio 23 d., 1967 m.). Albuminai šlapume buvo 1+; buvo jai patarta atsigulti į ligoninę, bet pacientė griežtai atsisakė. Svoris pakilo nuo neštumo pradžios tik 2s svarai (viso 113 svarų). Gydymas — Chlorthiazidas Diuril 500 mg. (1 tablete), Serpasil; Visiškas poilsis lovoje. Po savaitės kraujo spaudimas buvo tas pats, šlapume buvo albumino 2+. Šį kartą pacientė sutiko ir buvo priimta į ligoninę vasario 7 d., 1967 metais su diagnozu: 1) neštumas ir 2) primarinė hipertensija (essential hypertension), 3) plus pre-eklampsija. Tuo pat metu buvo pastebėta, kad

gimdos augimas sulėtėjo, nes matavimai rodė gimdos dydį atitinkantį 5½ - 6 mėnesių neštumui, o turėtų būti apie 7½ mėnesio. Fetus širdies tonai buvo girdimi reguliariu 140/per minutę. Ligoninė kraujo vaizdas — kraujo cheminiai tyrimai kaip Urea, nitrogenų, creatino, uric rūgšties, glukozos kraujuje taip pat ir elektrolitų studija buvo atlikta ir viskas buvo normalumo ribose, tik šlapumas rodė proteinuria +++ Pacientė išbuvo ligoninėje 10 dienų su 1200 kal. bedruskine-baltimine dieta, kitais vaistais panašiais į aukščiau minėtus ir buvo išrašyta iš ligoninės su pagerėjusiais rezultatais; kraujo spaudimas — 150/90, albumino šlapume buvo 1+. Vienas dalykas nedžiugino gydytojo tai gimdos (ir kartu fetus) neproporcingas augimas, t. y. mažesnis negu neštumo data reikalavo.

Kovo mėn. 2 dieną, 1967 m. pacientė buvo priimta atgal į ligoninės gimdyklą kur tą pačią dieną ji pagimdė negyvą kūdikį, kuris svėrė 1650 gramus. Kartu su placenta išėjo ir keli dideli krešuliai kurie buvo prilipę prie placentos kotyledonų. Placentoje taip pat matėsi infarktai. Kliniškas diagnozas buvo placentos abrupcija; pataloginis (mikroskopinis) tyrimas atitiko kliniskam diagnozui. Patalogas pridėjo dar vieną diagnozę po autopsijos: aspiracija amniotinio skysčio plaučiuose pas kūdikį.

Norėčiau trumpai padiskutuoti kelis reiškinis šiame atveju. Kaip iš šio aprašymo matome, kad gimdymo data buvo nustatyta kovo mėn. 27 d., 1967 metais. Pacientė pagimdė negyvą kūdikį kovo 2 dieną, (25 dienas prieš nustatytą gimdymo datą) ir kūdikio svoris buvo 1640 gramų. Preeklampsijos metu ir ypač kai kada moteris serga hipertensija prieš prasidedant neštumui jau tada kūdikio augimas gimdoje yra sulėtintas dėl vazokonstrikcijos periferinių arteriolių. Kritikai galėtų sakyti šiuo atveju, kad pacientę reikėjo pagimdyti dirbtinos indukcijos ar chirurginiu būdu ir nelaukti kol virš minėtas kūdikis mirs. Atsakymas šiam kritikai būtų — kad kūdikis būtų greičiausiai miręs po gimdymo dėl per mažo svorio ir kitų „prematurity“ komplikacijų.

NEŠTUMO ANKSTYVOJI DIAGNOZĖ

Dr. E. Draugelis

Vietoje įvado

Ne tik vaikai, bet ir suaugę nemėgdavo tvarinėlių — rupūžėmis vadinamų.

Anais laikais, prieš 50 - 60 metų aišku kad ir suaugę neįsivaizdavo kokį vaidmenį tie nepatrauklus ruoponys vaidins. Mažai ką padėjo anuomet girdėti mokytojų paaiškinimai, kad ir rupūžės naudingos, — jos naikina sraigės, sliekus, uodus ir kitus vabalus, atseit dar-

žų kenkėjus. O netekę dvasinės lygsvaros ir nusikeikdami rupūžę, ją atgauna. Tai buvo vienas stipriausių „nacionalinių“ keiksmų.

Laikai keitėsi ir išradimai gausėjo

Dar mums studijuojant Maskvos universitete 1910 - 1914 m.) gamtos mokslus, mažai ką daugiau gero sužinojom apie rupūžę. O dabar po 30-40 metų daug kas paaiškėjo. Dabar

rupūžės tapo ne tik naudingas daržams, bet net medikų laboratorijoms reikalingos.

Sakysime be rupūžės talkos gydytojams sunku nustatyti moterų ankstyvojo neštumo diagnozę. Nes kuo anksčiau neštumą konstatuoti, juo lengviau ir mažiau rizikos vaisiaus užuomazgą prašalinti, atseit padaryti „operaciją“

Ak toji „operacija“ buvo jau ir Lietuvoje paplitus ganėtinai. Pavyzdžiui toks dr. A. bedirbdamas tas „operacijas“ net gražius, didelius namus pasistatė. Nebereik moterys praeidamos pro tuos rūmus su kartėliu sakydavo: šitų rūmų kiekvienoje plytelėje yra po mažą karstelį... Pernelyg pagausėjus šitų specialistų skaičiui teko išleisti net įstatymą, kad tokiam neapdairiam nesąžiningumui užkirtus kelią. Buvo nustatyta, kad abortą tebuvo galima daryti tik tokiais atvejais:

1. jeigu moters neštumas gali pakenkti jos sveikatai (sergant džiova, didele mažakraujyste, etc.);
2. kada siauras dubuo normaliu keliu neleidžia gimdyti;
3. užsivaisinimas tūboje;
4. grėšia psichinis sutrikimas

Tačiau tokį reikalą (vaisiaus pašalinimą) turėjo konstatuoti 3 gydytojų komisija: 2 gydytojų ir apskrities gydytojui pirmininkaujant.

Komisijos nutarimą turėjo pasiūsti Sveikatos Departamentui.

Tačiau ligi šios dienos tokie abortai nėra teisiškai, nėra moraliai liko neaiškūs, neišspręsti. Daugelio ir dabar laikoma žmogžudyste, ir kai po tokia baustina.

Klausimo išrišimą komplikuoja dar ir pernelyg didelis žmonių gausėjimas. Jug jau ir dabar 1/3 žmonijos miršta badu, 1/3 šiaip taip vegetuoja. Ir kas bus toliau? Buvo mėginta pateikti tokių vaistų, kad moterys nepastotų. Tačiau rezultatai buvo pasibaisėtini: moterys gaidindavo savo sveikatą, arba vistiek gimdydavo bet visokias „pabaisas“ invalidus, be rankų, ar kojų. Teko uždrausti tuos „vaistus“.

New Biochemical Test for Pregnancy

Atvykus man 1947 m. į Braziliją teko dirbti tik įvairiose lignonėse, arba gydytojų laboratorijose analisto darbu: gydytojų diplomai „negaliojo“. Čia aš ir susidūriau su ankstyvojo neštumo nustatymo problema. Gavęs to klausimo literatūros, aš mėginau rasti būdą problemos sprendimui. Patirtas metodas buvo ir painus, ir sudėtingas. Tiesa, diagnozą buvo galima

nustatyti panaudojus neščios moters ne tik šlapumą, bet ir jos kraujo plazmą. Tačiau reikėjo turėti, ar geriau sakant pačiam pasigaminti bent 6 reagentus.

Štai jie:

1. Two drops of 0.5 sodium hydroxide, iš admixed.
2. Chloroform U. S. P. is added to the 5 c.c. mark. (Tubą užkimšt ir kratyt 30 sek., paskui pastatyti 1 min. kol atsiskirs 2 sluogsniai.
3. Four drops of reagent — 0,5 N. Sulfuric acid;
4. Its chemical coupling with 5 drops of reg. 4. saturated 2,4 dinitrophenyl diazine in 70 percent ethanol, prepared within 24 hours of the test.

This is allowed to stand for 10 - 15 min.

Two c.c. reag. 1 is mixed for alkalization to allow development of the stable **brown color** of the sodium salt of 2,4 dinitrophenyl hydrazine of estrone, 5 drops of reagent 5, freshly prepared 1 per cent metadinitrabenzene in ethanol, and 1 mil. reagent 6. — 15 percent potassium hydroxide are added.

Estrone forms a chemical complex with reagent 6, giving a **reddish violet color**.

Reakcijos tenka palaukti apie 30 min.

Kaip matome ne taip lengva anuos reagentus pasigaminti ir tiksliai juos panaudoti. Ir mes analistai lengviau atsikvėpėm patyrę kitą metodą išrastą čia pat šitame krašte. Jis lengvas, nekomplikuotas ir nereikalauja jokių reagentų. Braziliskai jis vadinasi **U Teste de Galli-Mainini**.

Bufareacao tyrimo autorius Frank.

Taigi pagaliau ir rupūžės „įdarbino“, tiksliau sakant tik rupūžėnus, atseit patinus. Procedūra tokia: be jokių ypatingų pasiruošimų reikia išvirkšti apie 10 c.c. tiriamos moters šlapumo į limfatinį maišelį rupūžėno žemiau jo smakro. Palaukus 1 - 3 valandas plona pipete iš jo kloakos (išeinamoji vieta) ištraukti truputį skysčio ir vieną lašą užvarvinti ant tiriamojo stikliuko. Be jokio fiksavimo ar dažymo žiūrėti mikroskope (padidinimas 300 kartų). Bus matomi gausūs, charakteringi spermatozoidai, panašūs į spilkutę, iš kurios galvutės raitosi lyg plonas siūlelis. Šitoks rezultatas esti tik moteriai neščiai esant.

Hipotermijos fiziologiniai padariniai ir pritaikymas medicinoje

Domas Jasaitis, M. D.

Netik kasdieninis gyvenimas, bet ir medicinos istorija parodo, kad kūno šilumos sumažinimas (hipotermija) įvairių liguistų procesų gydymui yra labai paplitęs ir nėra naujų laikų atradimas.

Ji buvo žinoma Cl. Galenui (131-200 A. D.) ir šešto šimtmečio garsiam gyd. A. Trolles. (1)

Škotijos chirurgas James Currie ištraukė ją iš apdulkėjusių idėjų archyvo. 2) 1797 m. jis padarė Londono Karališkam Chirurgų Koležui pranešimą: „Medical Reports on the Effects of Water, Cold and Warm as a Remedy in Fever and other Diseases.“ Currie technika padaryti hipotermiją buvo nesudėtinga: įmerkti pacientą į kubilą atšaldyto sūraus vandens. Taip buvo gydomi visų rūšių ligoniai. Šalia išgijimų, buvo daug nesėkmės. Tad neuostabu, kad hipotermija vėl buvo primiršta. Ją atgaivino Smith ir Fay, 1938 m. pradėję gydyti vėžį³) Lewis bei Taufic (1953) ir Swan (1955) ją padarė širdies chirurgijos meno dailimi. Hipotermija dabar, kaip ir James Currie laikais, tapo panacea ir ją bando naudoti įvairiausioms ligoms gydyti.

Hipotermija yra suskirstoma į: 1) viso kūno hipotermiją su ekstra-korporaline (ekstrakūnine) kraujosruva, 2. viso kūno hipotermiją be ekstrakūninės kraujosruvos ir 3. vietinę hipotermiją. Hitchcock, atsižvelgdamas į kūno atšalimo laipsnį, hipotermiją suskirsto: švelni — 34°-36° C. vidutine — 28° - 33° C., žema — 17° - 27° C. ir gili — 4° - 16° C. (4)

Hipotermijos technika

Kūno šilumos sumažinimui vartojami įvairūs metodai: įmerkimas į ledais atšaldomą vandenį, ekspozicija aplinkoje su žema temperatūra, apdėjimas ledais ir kt. Jie visi nepatogūs, nepraktiški, lydimi visokių komplikacijų ir, svarbiausia, juos naudojant, beveik neįmanoma tiksliai kontroliuoti kūno temperatūrą. Neseniai sugalvota ekstrakūninė (extracorporal) kraujosruva, kurios apytakoje yra įjungtas šilumos keitiklis (heat exchanger), įgalina tų visų ydų išvengti. Tuo būdu kraujas atšaldomas betarpiškai ir kūno širdies šiluma gali būti greitai numažinta iki norimo lygio.

Skrandžiui atšaldyti įvedama į jį skrandžio formos pūslė, turinti įvedamą ir išvedamą vamdelius. Atšaldyto alkoholio ir vandens mišinio cirkuliacija atšaldo skrandžio sienelės iki 15°C. Tuo metodu bandoma gydyti viršutinės skilvio dalies kraujavimai ir kai kurios rūšys dvilykpirštės žarnos žaizdos.

Paplitęs, paprastas, patikimas metodas, hipotermijai padaryti kūno paviršiaus atšaldymą, yra antklodė nupinta iš vamzdelių spiralių, kuriais srovėna atšaldytas alkoholio-vandens mišinys. Į apytaką yra įjungti šilumos keitiklis (heat exchanger) ir termostatas. Jei paciento šiluma nukrinta žemiau nustatyto lygio, tai šildymo prietaisas išsijungia automatiškai. Tokio atšaldytuvo yda yra jo lėtas veikimas. Jo mažas efektingumas priklauso nuo to, kad odoje ir kūno paviršiuje yra tik smulkūs kraujotakai, kuriais teka nedaug kraujo. Šaldymui prasidėjus, tie indai susiaurėja. Srovenančio ir atšalančio kraujo kiekis dar labiau sumažėja. Be to, hipotermijos pradžioje, organizmas bando išlyginti šilumos nuostolius raumenų drebuliu (virpėjimu). Tik jau vėliau odos kraujagyslės išsiplėčia, atšalimas vyksta greičiau, bet kūno širdies (core) temperatūra vistiek yra gerokai aukštesnė už kūno paviršiaus šilumą.

Kad nebūtų drebulio reflekso yra duodamos chlorpromazinas 0.5-1.0 mg hipotermiją pradėdant ir 0.5 mg kg. už 4-6 valandų. Aukščiau tam reikalui vartojo barbituratų junginius. Dabar jų vengia, nes jie sukelia visuotinę organizmo depresiją.

Pacientas guldomas ant šaldančio prietaiso ir kitu tokiu apklojamas. Alkoholio-vandens mišinys 6-10° C. paleidžiamas srovėni šaldymo prietaiso vamzdeliais. Ligonio temperatūra matuojama žemutinėje stemplės dalyje arba tiesioje žarnoje.

Reikia turėti galvoje, kad kūno šiluma, ir šaldymą nutraukus, dar krenta. Todėl šaldančio skysčio srovenimą reikia nutraukti jau tuomet kai kūno temperatūra yra 2° C. augštesnė už norimą pasiekti jos lygį.

Hipotermuoti ligoniai turi būti apverčiami nuo vieno šono ant kito, nes tai apsaugoja

juos nuo pragulų ir pagerina kvėpavimą. Reikia atkreipti didelį dėmesį į sekrecijų susitelkimą kvėpuojamoje gerklėje ir bronchuose. Dažnai prisieina padaryti tracheotomiją.

Blair(5) ir al. išskaičiuoja sąlygas, kurios nulemia ligonio atšildymą. Svarbiausios iš jų yra; drebulio, kurio prieš tai nebuvo, atsiradimas, sąmonės prašviesėjimas, stabilizuotas kraujas slėgimas, normalus pulsas ir pakankamas inkstų išdarbis (output). Jei pradėjus atšildymą, kraujo spaudimas pradeda kristi, kūno šiluma staigiai pašoka iki karščiavimo lygio, sąmonės būseną sutrinka, tai atšaldymas turi būti vėl atnaujintas. Neurologiniai pablogėjimai ir neprotingo veikimo ženklai arba smegenų paburkimas išakmiai rodo, kad hipotermija yra skubiai atstatytina.

Geriausias atšildymo būdas yra nutraukti atšaldymą. Kūno šiluma grįš išlėto į normą, nebus jokių odos nudegimų. Jei yra reikalo pagreitinti atšildymą tai galima srovenančio mišinio temperatūrą pakelti iki 40°C.

Hipotermijos fiziologiniai padariniai

Sveiko žmogaus kūno šiluma yra 37°C, arba 98.6°F. Gyviai saugo savo kūno šilumą su pagalba termotaksinių (thermotaxic) nervų mechanizmo, kuris palaiko pusiausvyrą tarp šilumą gaminančių (termogenišku) ir šilumą eikvojančių (termolitinių) procesų. Tą labai sudėtingą darbą vairuoja šilumą reguliuojantis centras, esąs hipotalume (hypothalamus). Organizmo šilumą dirbtinomis priemonėmis sumažinus, vyksta įvairūs fiziologiniai kitimai. Visuomet stebimas kūne vykstančių reakcijų sulėtėjimas. Jis nėra vienodas įvairiose organų sistemose.

Metabolizmas

Jo intensyvumas yra proporcingas kūno temperatūrai: jai mažėjant, jis atitinkamai lėtėja. Prie 32°C. deguonies suvartojimas sumažėja 33%, o prie 28°C. net 50%. (6)

Deguonies naudojimo sumažėjimas atsiranda ne dėl to, kad jis narveliams nepasiekiamas arba, kad jie nesugeba jo suvartoti. Tai yra tik metabolizmo greičio sulėtėjimo narveliuose pasekmė. Nėra akivaizdu, kad hipotermija sukelia narveliuose anoksiją arba sugriauna santykį tarp deguonies tiekimo ir sunaudojimo narveliuose. Kūno šilumai mažėjant, kvėpavimas lėtėja. Jai nukritus žemiau 27°C., jis tam-

pa toks, kaip žiemojančių gyvulių. Deguonies sunaudojimui sumažėjus, krenta anglies dvideginio gamyba. Kvėpavimo dalmens (respiratory quotient) (mažėjimas) priklauso nuo padidėjusio tirpumo (solubility) kraujo plazmoje CO₂ ir nuo to kad CO₂ gamyba mažėja greičiau nei O₂ įsiurbimas.(7)

Centrinė nervų sistema

Smegenys naudoja hipotermijos metu žymiai mažiau deguonies. Normaliai smegenų šiluma yra 1°C. žemesnė už kūno šerdies (core) temperatūrą. Atšaldant arba atšildant kūną smegenų temperatūra nekinta tuo pačiu greičiu. Vartojant kūno paviršiaus atšaldymo techniką smegenų šiluma yra 1-2°C didesnė už kūno temperatūrą. Tačiau, taikant kraujosruvos (bloodstream cooling) atšaldymą tasai skirtumas įvairuoja tarp 4-12°C.

Yra patirta, kad kraujosruvos sustabdymas 3 min. nesužaloja smegenų. Tačiau, jei jos sustabdymas užtrunka bent 6 min., įvyksta dėl atsiradusios anoksijos sunkūs metaboliniai sutrikimai. Padidėja p CO₂ ir pieno rūgštis serume ir su mažėja pH ir pO₂. Prie temperatūros 28°C. kraujosruvos sustabdymas 10 minučių padaro reikšmingus suardymus. Gilios hipotermijos būsenoje (14-8°C.) kraujosruvos išjungimas 45 min. nesukelia metaboliškų pakeitimų. Tačiau jai užtrukus 60 min. vėl pradeda reikštis hipoksiški (deguonies stokos) sutrikimai.(8)

Suminėti duomenys gauti betiriant normoterminius gyvulius. Hitlerio laikais Dachau koncentracijos stovykloje hipotermijos tyrimams buvo naudojami gyvi žmonės. Juos įmėdavo į didelį kubilą vandens, kurio temperatūra svyravo 2.5° - 12° C. (36.5° - 53.6° F) Atitinkamai pritvirtintas gelbėjimo ratas neleisdavo tiriamaui prigerti. Kalkurių tiriamaųjų sprandas ir pakaušis irgi būdavo apsemti ledinuoto vandens. Kūno šilumai (ji buvo matuojama skrandyje ir tiesioje žarnoje) nukrktus iki 32° C. (89.6° F), tiriamašis paprastai netekdavo sąmonės. Jei kūno šiluma buvo numažinama iki 28° C (82.4° F), tai atgaivinimo pastangos buvo bergždžios ir tiriamašis, kaip taisyklė, mirdavo. Lavonų skrodimas parodydavo apie 500 cc skysto kraujo kaukuolės ertmėje. Tik išimtinai retai kas išgyvendavo kūno atšaldymą iki 25° C. Atgaivinimas nevisuomet būna sėkmingas, nes išimto iš vandens šiluma, ne-

žiūrint visų gelbėjimo pastangų, vis dar kuri laiką mažėja. Tik labai skubus atšildymas duodavo daugiau vilčių.(9)

Smegenų atšalimas 1° C. sumažina deguonies sunaudojimą 6.7 %. Panašiai mažėja ir kraujo tekėjimas į smegenis. Didėja kraujo lipnumas ir kraujo indų pasipriešinimas. Smegenų žievės kraujo indai susiaurėja 30 % prie temperatūros 30° C. (10)

Spaudimas smegenų venose ir nugaros smegenų kanale mažėja maždaug 5 - 6%. Kiekvienam temperatūros nukritusiam laipsniui. Smegenų tūris sumažėja 4.1 %. Kaukuolės ertmė padidėja net 32 % prie 25° C kūno temperatūros.(11)

Širdis ir kraujo indų sistema

Kūno atšaldymą pradėjus, laikinai pakyla kraujo slėgimas, kuris išnyksta pasiekus 28° C. temperatūrą. Tuomet prasideda kraujo slėgimo kritimas ir prie 25° C. sumažėja 10 - 20 mm Hg. Jei hipotermija užtrunka ilgiau 4 val., tai arterinis slėgimas vėl pradeda kristi.

Centrinių venų slėgimas pradžioje irgi kyla, šilumai nukritus iki 30° C, jis mažėja. Ilgainiui kraujas susitelkia venų rezervuare.

Reikšmingi pakitimai įvyksta širdyje. Širdies plakimas retėja ir išstumiamo kraujo kiekis mažėja, hipotermijai gilėjant. Atrodo, kad širdis jėgingiau susitraukia sistolėje, o diastolinė tampa kiek ilgesnė. Širdies raumens spalva ilgai nekinta.(13) Mes žinome, kad skilvelių raumenų masė nevienoda. Todėl jos nevienodai atšala ir gana dažnai prie 28°-20° C. prasideda skilvelių fibriliacija. Prileidžiama, kad tas gresmingas reiškinys yra anoksijos, myokardą stimuliojančių vaistų ir, gal būt, atliekamų širdyje manipuliacijų padarinys. Tai sudaro didelio susirūpinimo chirurgams. Deguonies suvartojimas širdyje mažėja lėčiau, nei kituose organuose. Tasai skirtumas užtrunka tol kol kūno šiluma nukrenta žemiau 20° C. Tuomet staiga, susilpnėja širdies veikla ir tuo pačiu laiku, deguonies sunaudojimas.

Kraujosroviai vainikiniuose induose sumažėja. Įdomu, kad jie, kūno šilumai pradėjus kristi, išsiplečia. Atrodo, tuo būdu, bandoma palaikyti normalų kraujo tekėjimą ir įdeguoninimą (oxygenation).

Hipotermija sulėtina laidumo greitumą per atrioventrikulinį mazgą (bundle).

Šilumai nukritus žemiau 28° C. dažnai atsiranda aritmija pvz. perankstyvas skilvelių susitraukimas ir skilvelių tachykardija, o kūnui dar labiau atšalus, prasideda skilvelių fibriliacija.

Elektrokardiograma irgi pakinta: padidėja P-R tarpas, pradinį QURS amplitudės pakilimą seka kritimas. QRS kompleksas tampa platesnis ir Q-T intervalas pailgėja. S-T segmentas nekinta vidutinio laipsnio hipotermijoje (14).

Hipotermijos pradžioje periferiniai kraujo indai susitraukia, o giliau gulinės skeletinių raumenų kraujagyslės išsiplečia. Tuo būdu siekiama sutaupti šilumą. Tačiau indų susitraukimas greitai dingsta, o periferiniai kapiliarai išsiplečia. Tuomet spartėja šilumos išspinduliuavimas ir kritimas. Širdies išdirbiui (output) sumažėjus kraujas susitelkia periferijoje.ūž)

Kraujas ir limfa

Hipotermija padidina hematokritą ir kraujo lipnumą. Atsiranda leukopenija ir trombocitopenija. Kraujo lentes sulaiko kepenos, blužnis ir kaulų smegenys.16) Leukocitai šliejasi prie kraujagyslių intimos. Jų fagocitozė mažėja. Gilioji hipotermija sustabdo myeloidinių narvelių brendimą. Limfos sprovenimas lėtėja, o leukocitų skaičius joje mažėja. Dėl to sumažėja kūno apsigynimo mechanizmai.

Kvėpavimo sistema

Anestezija ir įvairūs slopinantys vaistai labai apsunkina kvėpavimo proceso tyrimą hipotermijos būsenoje. Kvėpavimo greitis ir gylis hipotermijos pradžioje padidėja, bet vėliau sumažėja. Tačiau, hipotermijai užsitęsęs ilgiau, alsavimo tvarka ir dujų sumaišymas grįžta į normą. Helio išplovimo (Washout) kreivės tai įrodo. Anatomicinė negyva ertmė ir fiziologinė negyva ertmė padidėja, bet alveolų negyva ertmė nepasikeičia.(17) Plaučių prisitaikymas prie naujų sąlygų nesutrunka iki 29° C. Plaučių sugebėjimas išsiplėsti nežymiai sumažėja, bet pajėgumas pernešti O2 ir CO2 beveik nepakinta.

Hipotermija prislegia periferinius ir centrinis chemoreceptorius, todėl organizmo reakcija į anksiją (deguonies stoka) ir hyperkarbią (CO2 perteklius) yra sutrikus.

Tęsinys kitame numery

LIETUVIŲ GYDYTOJŲ MOKSLINIAI DARBAI

Skyrių veda Dr. J. Valaitis ir Dr. V. Šaulys

VĖŽIO CELĖS KARCINOMA SERGANČIŲ PACIENTŲ PERIFERINĖJE KRAUJO APYTAKOJE

3.5% visų diseminuota karcinoma sergančių pacientų turi vėžio celes periferinėje kraujo apytakoje.

Miliporinė filtracija aukšto molekulinio svorio dextranas ir Papanikolao dažymo metodai buvo sėkmingai panaudoti atskiriant vėžio celes nuo baltų tiek subrendusių, tiek nesubrendusių kraujo kūnelių. Iš 255 pacientų sergančių įvairaus laipsnio diseminuota karcinoma 9 (3.5%) pacientai turėjo vėžines celes periferinėje kraujo cirkuliacijoje. Iš 13 pacientų pas kuriuos buvo surastos vėžio celės periferiniam kraujuje, 11 pacientų turėjo diseminuotą karcinomą. Šie pacientai sirgo: piktybine melanoma, storųjų žarnų karcinoma, krūties karcinoma, plaučių karcinoma, ovariumo karcinoma, inkstų karcinoma, skrandžio karcinoma, piktybinė thymoma ir neuroblastoma. Nei viena šių karcinomų nepardoė daugiau vėžio celių kraujuje už kitas. Ši studija aiškiai parodė, kad sulyginus mažame procente vėžio sergančių pacientų kraujuje surandamos vėžio celės ir nepatvirtino medicinos literatūroje pasirodžiusius davinius, kurių procentai siekė iki 26%. Šie palyginus žemo nuošimčio daviniai daugumoje yra pateisinami tuo faktu, kad megakariocytai ir kitos nesubrendusios chemotopoetinės kilmės kraujo celių gali imituoti vėžio celes ir tuo būdu pakelti vėžio celių periferinėje kraujo cirkuliacijoje procentą. Naudojant Papanikolao dažymo metodą chemotopoetinės celės dideliame nuošimtyje gali būti atskirtos nuo vėžio celių kraujuje. Ši studija taip pat parodė, kad megakariocytų ir nesubrendusių chemotopoetinės kilmės kraujo kūnelių skaičius dažnai yra pakilęs pas pacientus sergančius diseminuotu vėžiu. Dėl virš minėtų priežasčių šis vėžio celėms periferiniam kraujuje identifikuoti metodas nėra rekomenduojamas vėžio ligų diagnozui nustatyti, bet tik vėžio celių diseminacijos procesui kraujuje studijuoti.

Marvin M. Romsdahl, M. D., Jonas Valaitis, M. D., Ruth G. McGrath, B. S., and Elizabeth A. McGrew,

M. D. „Circulating Tumor Cells in Patients With Carcinoma. Method and Recent Studies“. Journal of the American Medical Association 193:1087-1090, September 27, 1965.

PROTEUS MIRABILIS KILMĖS COLICIN K FAKTORIAUS SAVYBĖS

Proteus mirabilis Colicin K Faktorius yra naujai išskirta baltyminė arba baltyminės kilmės medžiaga turinti ryškiai bakteriocytines savybes.

Colicin K Faktorius buvo konjugacijos būdu perkeltas iš Escherichia coli K235 K — į Escherichia coli K12 ir iš paskutiniosios į Proteus mirabilis. Colicinogeninis Proteus auginamas skystoje kultūroje išskiria Colicin K faktoriaus 1000 vienetų/cc. Šią kultūrą indukuojant su mitomycin C Colicin K faktoriaus kiekis kultūroje padidėja. Proteus mirabilis Colicin K faktorius buvo išskirtas be celinėse kultūrose jas precipituojant prie pH 4.2 ir paskui jas išgryninant gel filtracijos ir chromatografijos būdu. Colicin K faktorius susideda iš visų paprastųjų amino rūgščių išskyrus cisteiną. Jo sudėtyje atrodo nėra fosforo, riebalinių medžiagų ir sacharino. Proteus kilmės Colicin antibakterinis spektras yra identiškas E. coli kilmės Colicin (K235) spektrui ir jo bakteriocidinis veiksmingumas yra apie 800.000 vienetų/mg. Abu virš minėti colicin faktoriai turi tas pačias serologines savybes, nes abu yra neutralizuojami colicinogeninių Proteus ir K235 bacilų antiserumų. Tenka taip pat pridurti, kad ir imunodifuziniai bandymai parodė, kad Proteus kilmės colicin duoda tą pačią precipitacijos reakciją su abiejais antiserumais ir taip pat nereaguoja su nekolicinogeniniais abiejų viršminėtų bakterijų variantais. Colicin K ir Proteus mirabilis faktoriai yra proteiniai arba proteininės kilmės medžiagos kurios yra nesukonjuguotos su šių bakterijų kitomis antigeninėmis substancijomis.

Margeis A. Jesaitis. The Rockefeller University New York, N. Y. „Properties of Colicine K Produced by Proteus Mirabilis“. 1967 Bacteriological Proceedings American Society for Microbiology, p. 50.

BIBLIOGRAFINĖS ŽINIOS

- Valaitis, J.** : Bronchiolar Carcinoma of the Lungs with Diffuse Meningeal Metastases. The Journal of A. M. A., October 16, 1954, Vol. 156, p. 719.
- Valaitis, J., Pilz, C. G., and Montgomery M. M.** Aortitis with Aortic Valve Insufficiency in Rheumatoid Arthritis. The A. M. A. Archives of Pathology 3:207 (March) 1957.
- Chomet, B., Valaitis, J., and Pearah G.,** Metastatic Carcinoma in a Cirrhotic Liver. American Journal of Medical Science 238 - 6: 127 (Dec.) 1959.
- Swerdlow, A. B., Brman, M. E., Gibbel, M. J., and Valaitis, J.** Subcutaneous Fat Necrosis Associated with Acute Pancreatitis. Journal of A. M. A. 173:765 (June) 1960.
- Valaitis, J., Pilz, C. G., Oliner, H., and Chomet, B.** Myoglobinuria, Myoglobinuric Nephrosis and Alcoholism. The Archives of Pathology 70:195 - 2020(August) 1960.
- Peters, J. H., Heller, P., Valaitis, J.** Malignant Lymphoma, Plasmocytosis, Dysproteinaemia. The Archives of Internal Medicine 107: 903 - 907 (June) 1961.
- Valaitis, J., McGrew, E. A.** Cytological Study of Bone Marrow using the Pap Staining Technique. The Acta Cytologica 5:241 - 244, 1961.
- Chomet, B., Niebel, H. H. and Valaitis, J.** Early Carcinoma of the Mouth Oral Surgery, Oral Medicine and Oral Pathology 15 - 5:628-636 1962.
- Ecklund, R. E., and Valaitis, J.** Kaposi's Sarcoma of Lymph Nodes The A. M. A. Archives of Pathology 74:224 (Sep)1962.
- McGrew, E. A., Romsdahl, M. M. and Valaitis, J.** Differentiation of Hematopoietic Element form Tumor Cells in Blood. Acta Cytologica 6 - 6:551 - 553 (Nov - Dec) 1962.
- Choukas, N. C., Toto, P. D. and Valaitis, J.** Sclerosing Cavernous Hemangioma of the Maxilla. Oral Surgery, Oral Medicine, Oral Pathology 16 - 1:17 - 20 (Jan) 1963.
- Romsdahl, M. M., McGrew, E. A., McGrath, R. G. and Valaitis, J.** Hematopoetic Cellular Elements in Blood of Cancer Patients and Control Subjects. Surgery Forum 14:119 - 120, 1963.
- Jesaitis, M. A. and Goebel W. F.,** The chemical and antiviral properties of the somatic antigen of Phase II Shigella sonnei. J. Exp. Med., 1952, 96, 409-424.
- Goebel W. F. and Jesaitis M. A.,** The somatic antigen of a phage resistant variant of Phase II Shigella sonnei. J. Exp. Med., 1952, 96. 425-438.
- Wittig, G., Jesaitis M. A., and Glos M.,** Ueber die Reduction ungesaettigter Saeurechloride zu ungesaettigter Aldehyden, Ann. Chem., 1952, 577, 1-10.
- Goebel W. F., and Jesaitis, M. A.,** Chemical and antiviral properties of the somatic antigens of Phase II Shigella sonnei and of a phage resistant variant II/3, 4, 7. Ann. Institut Pasteur, 1953, 84, 66-72.
- Jesaitis M. A., and Goebel W. F.,** The interaction between T4 phage and the specific lipocarbohydrate of Phase II Sh. sonnei, Cold Spring Harbor Symp. Quant. Biol., 1953, 18, 205-208.
- Jesaitis M. A., and Goebel W. F.,** Mechanism of phage action, Nature, 1953, 172, 622-624.
- Jesaitis M. A.,** The chemical nature of intraviral material of T4 phage, Microbial Genetics Bull., Carnegie Institution of Washington, Cold Spring Harbor, N. Y., 1954, 10, 16-18.
- Goebel W. F., Barry G. T., Jesaitis M. A., and Miller E. H.,** Colicine K. Nature, 1955, 176, 700-701.
- Jesaitis M. A., and Goebel, W. F.,** Lysis of T4 phage by the specific lipocarbohydrate of Phase II Sh. sonnei, J. Exp. Med., 1955, 102, 733-752.
- Jesaitis, M. A.,** Differences in the chemical composition of the phage nucleic acids, Nature, 1956, 178, 637.
- Jesaitis M. A.,** The nucleic acids of T2, T4, and T6 bacteriophages, J. Exp. Med., 1957, 106, 233-246.
- Jesaitis, M. A.,** The chemical composition of nucleic acid of C16 phage, Bacteriol. Proc. 1959, 45.
- Jesaitis M. A.,** The inheritance of hte glucose component of the phage nucleic acids, J. Gen. Physiol., 1961, 44, 585-603.

KORORTINIO GYDYMO ĮTAKA REUMATU IR NESPECIFINIŲ INFEKARTRITU SERGANČIŲ KAI KURIEMS ANTINKSČIŲ RODIKLIAMS.

I. Taletienė

(SAM Eekspermt. ir klininės medic. institutas)

1964-65 m. Druskininkų kurorto sanatorijoje gydyti ir tirti 193 ligoniai. Visi gydyti balneologiškai — purvu ir voniomis, po 8-10 kiekvieno. Visiems ligoniams buvo nustatyti: C-reakc. balt., salčio autohemagl. ir difenilamino reakcijos, laisvo adrenalino (A), noradrenal. (NA) šlapime, 17-ketosteroidų (17-KS). Laboratoriniai tyrimai daryti tuoj atvykus ir prieš pabaigą gydymo. Tiems ligoniam dažniausia būna sutrikusi antinksčių funkcija: padidėjusi ar sumažėjusi KA ir 17-KS šlapime. Balneologinis gydymas normuojančiai veikia antinksčių žievės ir jų smegeninio sluogsnio funkcija. (Sveikatos Apsauga, 8, 1967, 26-31 psl.)

BRONCHŲ TUBERKULOZĖ IR CHIRURGINIS PLAUČIŲ TB GYDYMAS

P. Naujokaitis (Resp. Kauno Klininė Ligoninė)

1962 iki 1966 m. Resp. Kauno Klin. Ligoninėje dėl plaučių tb buvo operuoti 405 ligoniai (477 operacijos). 316 ligonių buvo darytos 627 bronkoskopijos (prieš operaciją — 412, po operacijos — 215). Ligonų amžius 12-58 m. Fibrokaverninė tb-221 ligonis, tuberculoma — 101, kitos formos — 83. Daugiausia ligoniai sirgę 2 - 4 metų. Bronchų tb. suskirstyta į infiltracinę, opinę ir randinę formas. Dažniausia sirgo 31-35 metų amžiaus. Bronchų tb eiga būdavo besimptomė, diagnozuota bronchoskopiškai, išskyrus 10 (3%) ligonių. Sergantiems bronchų tb pooperacinės komplikacijos dažnesnės: obturacinė atelektazė 1½ karto, pneumonija — 2 kartus, tb proceso paūmėjimas 1.8 kartus dažniau. Pooperacinis mirtingumas 2 kart didesnis.

Sveikatos apsauga 10: 26-31 1967.

INFEKCIŲ HEPATITO KLININĖS EIGOS KLASIFIKACIJOS KLAUSIMU.

S. Gruodytė, V. Bagdonienė, S. Stankaitytė (Kauno Medicinos Instituto Infekc. ligų katedra)

S. Gruodytė jau anksčiau yra rašiusi keletą straipsnių hepatitų ir kitų virusinių bei infekcinių ligų klausimais. Šitame straipsnyje au-

torės aprašo hepatitų simptomatologiją ir laboratorinių davinių, kaip kraujo bilirubino koncentraciją, kraujo serumo aldolazės ir transaminazės (oksalinės) kiekį. Ligoninėje kepenų ligomis sirgo 812 ligonių, hepatito diagnozė pasitvirtino 668 atvejais. Infekcinio ir seruminio hepatito diagnozei labai svarbu įvertinimas prodrominių nusiskundimų: dispepsiniai (apetito stoka, pykinimas, vėmimas...) astenovegetatyviniai (bendras silpnumas, nuovargis, praeumatoidiniai simptomai. 36 atvejais klininė eiga buvo sunki, ypač ligoniams turintiems diabetą, plaučių tbc. ir opaligę. 4 atvejais išsivystė ūminė kepenų distrofija. Būta 9 atvejai recidyvų, kurių didesnė dalis priežastim galėjo būti nesilaikymas darbo ir maitinimosi režimo...

(Sveikatos Apsauga, 9, 1967, 13-17 psl.)

GYDYMAS PLAUČIŲ TUBERKULOMŲ ANTIBAKTERINIAIS PREPARATAIS NEOBENZINOLIŲ

B. Purvaneckienė, J. Steponavičienė, (Vilniaus Valst. V. Kapsuko v. Universiteto Med. Fakulteto Fakultet. Terapijos Katedra).

Aprašytas konservatyvus plaučių tuberkulomų gydymas antibiotikais ir neobenzinoliu — dirginamosios terapijos preparatu, kuris sukelia nespecifinę vietinę ir bendrą organizmo reakciją. Vietinė židininė reakcija palengvina antibakteriniams vaistams patekti į tb židinį. Šitai gydyta 20 ligonių, išvirkščiant 0.2 - 0.4 ml. neobenzinolio. Kursas iš 6 iki 8 injekcijų. Nors ir ne visi gavo pilną kursą, bet tuberkulomos sumažėjo visiems ir vėliau įvyko visiška tuberkulomų rezorbcija. Ypač geri rezultatai, kada židiniai neprasaoka 2 cm. dydžio.

Sveikatos Apsauga 8 : 20 1067

LĒTINIO EKSUDACINIO PERIKARDITO CHIRURGINIS GYDYMAS

J. Brėdikis, J. Juozaitis (Kauno Med. Instit. Hosp. Chirurg. ir Vidaus ligų Propedeutikos Katedra).

Autoriai aprašo lėtinio eksud. perikardito simptomatologiją ir jo dabartinį gydymą aprašomą literatūroje, kaip dažna punkcija, „lango“ padarymu perikarde ir tokio gydymo nesekmes.

Autoriai stebėję ir gydę 4 ligonius sirgusius ta liga. Vienas iš jų neturėjęs hemodina-

minių sutrikimų — chirurginio gydymo buvę nereikalinga. Kiti 3 turėję progresuojančius simptomus ir buvę gydyti perikardiektomijomis. Aprašo vieno ligonio pilną ligos istoriją. Straipsnio išvadoj autoriai pataria tokius ligonius gydyti chirurginiu būdu, jeigu medikamentinis ir pakartotom perikardo punkcijom gydymas nepadedą ir nelaukti kol išsivystys antriniai distrofiniai pakitimai širdies raumenyse, inkstuose ir kituose organuose.

Sveikatos Apsauga 9 : 32-35 1967

VIRŠKINIMO TRAKTO KRAUJAVIMAI IR JŲ GYDYMAS VILNIAUS M. I. TARYB. LININĖJE LIGONINĖJE 1950-1965 m.

J. Repšys, P. Narbutas (Vilniaus Valst. V. Kap-suko v. Universt. Med. Fakult. Hospital. Chirurgijos Katedra).

Minėtoje ligoninėje per tą laikotarpį gydėsi nuo viršk. trakto kraujavimų 464 ligoniai (320-69% vyrų ir 144 moterys) Mirė — 50. Amžius 14-88 metų. Daugumas 30-40 m. Didžiausias mirtingumas virš 70 m. amž. 60% kraujavimų nuo skrandžio ir dvylikapirštės žarnos opos; kitos priežastys — vėžys, hemorag. gastritas, kepenų cirozė ir stemplės varikozai, divertikulitai ir 52 atvejai neišaiškinti. Pavasarį ir žiemą gydėsi 249 - 54%, vasarą ir rudenį 215 - 46%. 337 ligoniai gydyti konservatyviai, iš jų mirė 32 (9½%), operuoti 127, mirė 17 (13.3%). Operuotiems 88 padarytos skrandžio rezekcijos, kitiems — splenektomijos, gastroenterostomozės, gastrorafijos, gastrektomijos ir laparatomijos. Intensyvaus kraujavimo metu operuoti 25, iš jų mirė 11. Kraujavimui aprimus operuotas 101, mirė tik 6. 85 lig. operuoti endotrachėjinėje nėjautoje (70%), 26 — vietinėje, mišrioje — 16. Iš konservatyviai gydytų ligonių 69 (20%) gavo fiziologinio tirpalo su pituitrinu ar konservuoto kraujo — rezultatai geri. Skrandžio rentgenoskopija atliekama nustojus kraujuoti — po 12-14 dienų.

Sveikatos Apsauga 12 : 22-25, 1967

RADIOIZOTOPINĖ NEFROGARFIJA UROLOGINĖJE PRAKTIKOJE

Č. Sinkevičius (Kauno Medicinos Institutas).

Autorius aprašo inkstų ir šlapimo takų tyrimus 236 ligoniams Kauno klinikinės ligoninės urologiniame skyriuje izotopų metodu. Naudota radioaktyvus J-131 — hipurino skiedinio in-

jekcija. Nefrograma paprastai parodo 3 radioaktyvumo fazes:

1. Kraujagyslinę fazę — 8-20 sek. po injekcijos.
2. Sekrecinę arba parenchiminę fazę — radioaktyvios medžiagos išskyrimas inkstų kanalėliais — 3-6 min. po injekcijos. Priklauso nuo inkstų funkcijos.
3. Ekskrecinę fazę — išskyrimas geldelem ir šlapimtakiais, 10-15 min. po injekcijos.

Tas metodas ypač padeda šlapimtakių ir inkstų kraujo indų obstrukciniams susirgimams diagnozuoti — pasikeičia kreivės atitinkamose fazėse. Tyrimų rezultatai gautami po 20-30 min., galima atlikti ambulatoriškai, be ypatingų ligonių paruošimų, po 1 val., jeigu reikia, galima pakartoti.

Autorius daug dėmesio kreipia į teoretinį procedūros aprašymą, bet labai menkai išanalizuoti paminėtų tirtų ligonių daviniai ir rezultatai. (Sveikatos Apsauga, 12 : 8-16, 1967)

RAUDONOJI GELTLIGĖ

(Lupus erythematoses)

Autorius J. Lelis, išleista 1965 Vilniuje, 152 pp. Tiražas 3000. Kaina 60 kp.

Knyga nedidelio formato, skirta gydytojo praktiko bibliotekai. Neblogas popierius. Knyga suskirstyta į 3 pagrindinius skyrius: klinika, etiologija ir patogenezė, gydymas ir profilaktika. Naudota nemaža šaltinių — knygoje sužymėti 165 straipsniai — šaltiniai. Autorius rašo naudojęs apie 1000 šaltinių. Parašyta labai gražia lietuviška kalba. Stebina, kad autoriui netrūksta lietuviškų išsireiškimų ir žodžių įvairias mediciniškas problemas aptarti.

Autorius toje monografijoje sako, kad knyga pagrįsta jo (ir bendradarbių) 500 ligonių, sergančių įvairiomis raudonosios vilkligės formomis, ištyrimu, gydymu ir ilgalaikiu stebėjimu. Pridėta keletą mažų nespaltvotų fotografijų, odos išbėrimams ar kraujo tepinėliams pavaizduoti — nedaug tepadedą. Aprašant ligos simptomus, gydymą ar ligos eigą dažnai įterptos autoriaus gydytų ligonių ligos istorijos. Autorius keletą puslapių skiria aprašymui bandymu sukelti raudonajai vilkligėi laboratorijos gyvuliukams, naudojant hidralazino (apresolino) preparatus. Autoriaus nuomone Lietuvoje, ypač kaimuose, sergančių, ypač sisteminė forma atvejų didelis padažnėjimas.

DR. JONAS BASANAVIČIUS

Sudarė Dr. K. GUDAITIS

Jonas Basanavyczius.

Šimtmečiais tautai tegimsta jos didvyriai. Kuris visa savo būtimi gyvena, veikia ir aukojasi savo tautai, jos gyvybiniams reikalams, tas yra tikrasis jos atstovas, jos valios ir dvasios reiškėjas. Savaiame tauta pripažįsta jį savo vadu.

Kai lietuvių tauta jau ilgus laikus kentė dvasinę vergiją ir nešė priespaudos, baudžios ir išnaudojimo našta, Sūduvos arba Suvalkijos žemėje Ožkabalių kaime 1851 m. lapkričio 22 d. Basanavičių šeimoje gimė kūdikis, kuriam gimstant net gyvybės pavojus grėsė. Nors silpnas, bet kūdikis liko gyvu ir tarpo. Tas kūdikis buvo Jonas Basanavičius. Augdamas jis pamėgo savo tėviškės padairą, matomus kalnus, kalvas ir piliakalnius ir visą gamtą, o vėliau ir visos Lietuvos lygumas, pakilimus, piliakalnius bei kalnus, upes, ežerus bei girias, ir su jais visą lietuvių tautą. Piliakalniai jo vaizduotėje atkūrė lietuvių tautos senovę, jų karingumą bei ryžtingą narsumą ginti savo žemę. Matydamas savo tautą skriaudžiamą, be teisę bei dvasiškai be rašto, be spaudos kali-

namą, jis išgirdo liaudies dainose, pasakose lietuvių tautos liūdėjimą, aimanas ir laisvės troškį. Jau savo jaunystėje jis gyveno visos tautos jausmais: nors su nerūpestingu jaunimu jis žaidė ir linksminos, tačiau tėvų ir prisime namų protėvių kasdieniniai rūpesčiai ir sunkiai slėgianti baudžios dalia ir jį slopino bei liūdino. Anksti jis pajuto jį raginantį akstiną gyventi bei veikti savo tautos švietimui bei laisvinimui. Kad būtų pajėgus pasirinktam uždaviniui atlikti, jis ryžtasi veržliai siekti mokslo. Dar pats studentu tebebūdamas, jis ima budinti savo tautiečius ryžtis į šviesos bei laisvės žygį. Jo balsą lietuvių tauta išgirdo, sparčiai budo ir sekė Basanavičiaus rodomą kelią. Jis vienas iš pirmųjų kovojo su lietuvių pavergeju ir reikalavo savo tautai laisvę bei nepriklausomą gyvenimą savo žemėje. Jis įkuria pirmą lietuvių tautos laikraštį ir parenka jam prasmingą „Aušros“ vardą. Jis pats teikia „Aušrai“ gausiai rašinių. „Aušroje“ turėjo atsispindėti bundančios lietuvių tautos kultūrinės bei tautinės kūrybos apraiškos. Tautiškai kultūrinio darbo randasi vis daugiau, bet jaučiamas inteligentų darbininkų trūkumas. Basanavičius su kitais steigia „Lietuvių Mokslo Draugiją“ Vilniuje, kad per ją suburtų lietuvių inteligentines pajėgas tautinei bei kultūrinei veiklai. Po sunkių 40 metų lietuvių varoto rašto spaudos draudimo bei persekavimo laiko 1905 metais buvo pagaliau gražinta lietuvių rašto spauda. Nors maskoliai dar vis sekė ir varžė lietuvių veikėjų pastangas kelti lietuvių tautinį sąmoningumą, tačiau nuo to laiko vis daugiau buvo išspausdinta lietuviškų raštų, kurie plačiai buvo skaitomi. Tautinis bei kultūrinis lietuvių sąjūdis plito bei stiprėjo. Dar tais pačiais 1905 metais dr. Jono Basanavičiaus iniciatyva buvo sušauktas pirmas lietuvių viešas seimas, kuris yra žinomas mūsų istorijoje kaip „Didysis Vilniaus Seimas“, kuriame dalyvavo apie 2000 atstovų. Jau šiame seime ryškėjo politiškai partiniai lietuvių pasiskirstymai. Bet dr. J. Basanavičius stovėjo aukščiau visų partijų, siekdamas vienyjančio visų lietuvių bendradarbiavimo. Dėl to dr. J. Basanavičius buvo išrinktas Vilniaus seimo pirmininku. Jis sumaniai bei vaisingai vedė

seimą, kuriame visos lietuvių tautos rinkti atstovai po kelių šimtų metų vėl prabilo viešai, reikšdami tautos valią bei jos siekius.

Suliepsnojo I Pasaulinis karas, kuris ir Lietuvos kraštą skaudžiai nualino. Tam karui einant į pabaigą, Vakarų didžiosios valstybės, ypač Jungtinių Amerikos Valstybių prezidentas W. Wilson skelbė pavergtoms tautoms laisvę nepriklausomai gyventi ir patiems tvarkytis. Didieji Rytų ir Vakarų Lietuvos kaimynai, Rusija ir Vokietija, to karo buvo didžiai išvargintos bei nusilpusios, ir jų monarchai, Rusijos caras ir Vokietijos kaizeris, buvo nuversti, ir tuose kraštuose vidujinėmis kovomis iš lėto formavosi nauja santvarka. Lietuvių tauta buvo galutiniai pasiryžusi siekti nepriklausomybės. Jau pačioje karo pradžioje dr. J. Basanavičius numanė, kad jau dabar reikia lietuvių tautai viešai skelbti pasauliui, kokio likimo ji siekia. Čia dr. J. Basanavičius paruošia „Lietuvių Tautos deklaraciją rusų valdžiai bei tautai“, kai rusų armijos tebekovojo su Vokiečiais Lietuvos žemėse. Bet jau sekančiais karo metais (1915. VIII. 18 d.) Vokiečiai, atstūmę rusus, užėmė Vilnių. Besitraukia rusai privertė žymią Lietuvos gyventojų dalį, jų tarpe ne mažai inteligentų lietuvių dangintis į Rytus, į Rusiją. Žymiai mažesnė dalis inteligentų liko nuterioje Lietuvoje, jų tarpe Vilniuje pasiliko ir dr. Jonas Basanavičius. Nors naujojo okupanto, vokiečių okupacinės valdžios jungas didžiai slėgė lietuvius, bet likę inteligentai lietuviai su dr. J. Basanavičiumi priešakyje ryžtingai ėmėsi rūpintis savo tautiniais reikalais. Svarbiausiai lietuviai rūpinosi atidaryti mokyklų lietuvių jaunimui, o dr. J. Basanavičiui, Mykolui Biržiškai ir P. Gaidelionienei 1915 m. spalio mėnesį pavyko įsteigti Lietuvių gimnaziją Vilniuje, kuri veikė ir karui pasibaigus. Toliau lietuviai rūpinosi šelpti savo tautiečius, kurie karo metu liko be turto, be pastogės ir paliegę bei nebedarbingi. Pačioje Vilniaus okupacijos pradžioje vokiečiai išleido viešą atsišaukimą, kuriame buvo pasakyta, kad Vilnius esąs „lenkų kultūros perlas“. To atsišaukimo autorius grafas Pfil neapgalvotai bei nesiorientuodamas istorijoje padarė tą išsišokimą, kurį patys vokiečiai pasmerkė, o Vilniaus lietuviai, vadovaujami dr. J. Basanavičiaus, griežtai protestavo prieš tokį Pfilio išsišokimą. Lietuvių tautos etnografinėms sienoms nušviesti, lietuvių teisėms į Vilnių įrodyti bei lenkų kėslams

į Lietuvos žemes atremti dr. J. Basanavičius pakartotinai rašė vokiečių okupacinei valdžiai memorandumus, kurie didele dalimi įtikino vokiečius ir jie Lietuvos nebelaikė Lenkijos dalimi. 1917 m. rugsėjo mėnesį Vilniuje buvo sušaukta Lietuvos atstovų (dalyvavo 222 atstovai) konferencija, kurią atidarė dr. J. Basanavičius, ir kuri išrinko Lietuvos Tarybą, kurios svarbiausia užduotis buvo paruošti Lietuvos nepriklausomybę. 1918 m. vasario 16 d. 12 val., 30 min. dr. J. Basanavičius perskaitė Lietuvos nepriklausomybės paskelbimo aktą ir pats pirmasis jį pasirašė. Stojus Lietuvai nepriklausoma valstybe ir sudarius valstybės ministrų kabinetą, dr. J. Basanavičius pasitraukė iš valstybės politinės veiklos ir pasišventė savo mėgiamam Lietuvos praeities tyrinėjimui, mokslo darbui ir kultūriniam veikimui.

Šiame įvade suminėjau kai kuriuos būdingus jo gyvenimo įvykius. Dr. J. Basanavičiaus asmenybė gyviau išryškės ir jo mąstysena spalvingiau aiškės, kai klausysime jį patį kalbantį. Čia seks būdingos iškarpos iš jo paties parašytos biografijos, kurią išspausdino dr. Jonas Šliūpas (tuomet vartojo slapyvardę Lietuvos Mylėtojas) savo knygoje „Lietuviškieji Raštai ir Raštininkai“ išspausdinta 1890 m. Tilžėje. Dr. J. Basanavičiaus kalba palikta originali, kad patirtume, kaip anuomet J. Basanavičius kalbėjo ir rašė; tik kelios raidės pakeistos į dabar vartojamas, kad būtų spaustuvei parankiau surinkti ir skaityti sklandžiau, būtent: sz į š, cz į č ir u su ratuku viršuje į uo.

Dr. J. Šliūpas straipsnio pradžioje rašo: „Man prašant, Lietuvos didelis tėvynainis, dr. Jonas Basanavičius parašė trumpą autobiografiją, ir man ji pasirodė taip akyva, jog su didžiausiu džiaugsmu iš eilės ją čion patalpinau visą taip, kaip stovi parašyta... Ir taip apie save rašo dr. J. Basanavičius“:

„Suvalkų gubernijoje, Vilkaviškio pavietyje, Bartninkų valstijos, kaime Ožkabaluose, 22 d. lapkričio 1851 m. aš esmi gimęs. Šito kaimo laukai guli ant šiaurės krašto t. v. Valdaiškiai — pajūrio kalnyno, kursai tęsdamasi iš šiaurės-rytų į vakarus per Suvalkų guberniją Prūsų link eina. Nuo Sausininkų, Ožkabalų ir Bartninkų šiaurės linkui tęsiasi plati diluvijiška lyguma net iki Nemuno krantų, labai derlinga, daugumu kaimų apšodinta ir tik tarpais mažesnėmis ir didesnėmis giriomis ir ge-

gais apžėlusį; nuo Ožkabalų lauko pradėjus Vyžainio ir Suvalkų linkui, tęsiasi į 10-12 mylių pločio kalnuotas kampas net iki Mozurijos, ne menkai dar mažais ir dideliais ežerais apklotas, ir daugiur vietų dar diktomis giriomis (Vištytgiris, Vidgiris, Ančios girios ir t.t.) apžėlęs, upėmis ir upeliais išbraižytas ir vietomis labai dailus. Šis kalnuotasis plotas senųjų žmonių dar ir dabar užgirės traku vadinamas — čion yra ir daug kaimų: Trakiškiai, Trakėnai, Patrakiniai — regimai daug pirmiaus apgyventas tapęs, negu diluvijiškos lygumos, kurios, kaip pasakojama, senovėje buvusios apžėlusios plačiomis girėmis, kurios nuo Virbalius iki Prienų ir Kauno visą šiaurės kampą Suvalkų gub. apdengusios buvo“.

„Kaimas Ožkabalai, žmonėms pasakojant, esąs labai senas: atrandami čion ant t. v. „Geležinkalnio“ visokie žalvariniai daigtai (retežiai, sagutės, akstys ir k.) iš t. v. žalvarinio laiko, nurodo aiškiai, jog jau nuo gilios senovės šita apgyventa tapė“.

„Mano tėvas Juras, nors prastas ūkininkas, ir tik biškelį skaityti, rašyti ir lenkiškai mokėjo, buvo kelis metus vaitu ir buvo savo kampe guodojamas, teisingas žmogus. Mano tėvas iš datavimo po baudžiavas lenkiškų ponų, arba aplenkėjusių Lietuvos bajorų gediminų Bartninkuose, kunigaikščių Purynų Pajevonyje ir k.) žinojo labai daug apie visokius baudžiauninkų vargus apipasakoti; jis mokėjo ir daugel atsitikimų iš praėjusių laikų išgyvenimo mūsų krašto žmonių, taipogi daugelį pasakų, mįslių ir t.t., ir aš jam ir jo atminčiai (jis pasimirė rudenyje 1879 m.) esmi kaltas įgaivinimu širdyje mano meilės dėl lietuvių“.

„Kaip visi mūsų krašto lietuviai, taip ir tėvai mano buvo labai dievoti, dievo baimingi žmonės ir jie rūpinosi ir savo pirgymį sūnų tokioje pat dvasioje užauginti. Ant šio „baltojo“ svieto ateinant, dėl nežinomos man priežasties, teko man gimti in asphyxia, tai-gi pusgyviu, ir tik su dideliu vargu tapęs aš atgaivintas. Ar trinant su šepėčiu mano kojų padus, ar per kokį stebuklą, kaip tėvams rodėsi, po geros, sako, valandos aš atsigaivelėjęs; tėvai jau tada mane, nors pusgyvį, pažadėjo į kunigus leisti, jei tik dievas teikšėsi dvasę įkvėpti į mano menką kūnelį. Jau nuo šio laiko, ypačia motyna inžadų užmiršti negalėjo, o man paugant dar didesnę turėjo rūpestį, nors menkai ištesėdami mane į kunigus rengti“.

„Kūdikystos metai praėjo man tarp visokio naminio darbo vasaromis, ir škalos (mokyklos) — žiemomis. Dar dabar mielai atsimenu, kaip didoku jau vaikėzu būdamas su kitais vaikais rudenimis susėdė ant žirgų jodėme didžiu būriu piemenis svetimų kaimų „vaikyti“, su botagais plaukšėdami, „vaji ola“ rėkaudami, etc. juos pravardžiuodami. Šitie „vaikymai“ man visados išrodė kaip rudimentarinės vainos, kaip vainos en miniature iš laiko senovės lietuvių.“ ... „Drauge su pasakomis apie kryžius, pylekalniai jau nuo pat mažų dienų mano akis ir širdį prie savęs pritraukė. Netoli nuo Ožkabalų randasi vienas pylekalnis. Šitą didį puikų kalną, neišpasakytai dailioje ir ramioje vietoje stuksanti, aš jau nuo jaunystos pradėjau lankyti... nežinodamas, kas jį, kada ir kokios priežasties dėlei supylė; tik iš mažų jau buvau girdėję apie užkerėtas ir uždarytas jame labai dailias mergas; jog jis sterblėmis ir kepurėmis supiltas tapęs; jog jaučiai, kuriais bandyta jį išarti, nugaišė“.

„Kaimuose retai kur buvo mokslinỹcios (mokyklos), ir tik ten, kur „ponas“ savo dvare buvo įtaisęs. Ūkininkai, kurie gėdė savo vaikus „į mokslą leisti“, imdavo namuosna įpatingus „daraktorius“, kurie tik žiemomis mokindavo, už tą tulą mokestį ir pylą javais nuo žmonių imdavo. Tokie daraktoriai būdavo visados labai mažo mokslo: jie mokindavo vaikus rašto, skaitymo lenkiško ir lietuviško ant „Aukso Altoriaus“, skaitylos (aritmėtikos) ir — prie mišių tarnauti. Tankiai atsitikdavo, ką vaikas per žiemą buvo pramokęs, vasaros laike vėl užmiršo, taip jog sekančioje žiemoje reikėdavo vislab da capo pradėti. Daraktorius eidavo nuo vieno ūkininko pas kitą kas nedėlę, ir tą septyndienį, kur jis užsilaikydavo, tuosna namuosna reikėdavo ir vaikams susirinkti. Pirmu daraktoriumi mano buvo tulas Kardokas, iš Dzukų ateivis, augšto stuomens vyras, šleivakojis; nuo jo rašyti ir skaityti išmokau. Antras mano mokintojas buvo tulas girtuoklis lenkelis iš Vištyčio, Šymanovskis, nuo kurio biškelį pramokau lenkiškai; vėliau mokinausi Bartninkuose pas „sakristijoną“ Naujoką, kursai iš lenkiško Novakovskiu rašėsi. Nuo tokių menkų mokintojų dar menkiausiai buvo išsimokinti, ir nors aš nuo 5 ar 6 meto pradėjau „į mokslą eiti“, bet jau 12 metų būdamas, galėjau tik gerai lietuviškai skaityti ir rašyti, biškelį aritmėtikos buvau pramo-

kęs ir prie mišų tarnauti, nors ir vargiai su-pratau, kas tai yra introibo ad altare“.

„...Marijospylėje (Mariampol) buvo „škola paviatova“ su 4 klasomis, seniaus iš Seinų čion perkelta, kuri ypatingu būdu tik dėl tų lietuviškų „chlopu“ buvo įtaisyta, kurie malonėjo į kunigus eiti...tik 13 metų galėjau į tą pavietinę iškalą 1866 m. įstoti.“

„Marijospylės „škola paviatova“ turėjo tuomi laiku už inspektorių tulą prancuzą Langry, kursai čion dėl aplenkinimo lietuviškų „mužikų“ labai daug rūpinosi ir triusėsi; netik apie išsimokinimą lenkiško rupinta, p. Langry ipačiai stengėsi permaintyti lietuviškas pravardes į lenkiškas, vienam „icz“, kitam „ski“ prikabin-damas, iš vabalo Žukovski ir t. t. darydamas; rykštės, kozos tuomet dar buvo geriausia re-medium dėl įvairovės apšvietimo į „klopiškas“ galvas. 1867 m. šita „škola“ papildyta tapė augštesnėmis klasomis ir į gimnaziją paversta, o drauge su tuomi ir vietan lenkiškos kalbos — po 2 adyni ant nedėlės —; ir šis dalykas kaip ant manęs, taip ir ant kitų lietuvių turėjo ne menką įtekme, nės su priėmimu lietuviškos kalbos Senapylės ir Suvalkų gimnazijoje jauni lietuviai iš palengvo pradėjo nuo tos limpančios ligos, polonizacija vadinamos „atsikrėsti“.“

„Gimęs ir užaugęs tyrai lietuviškame kampe, aš jau nuo mažų dienų buvau pradėjęs, po įtekme tėvų, savyje lietuvišką dvasę gai-vinti. Pirmos lietuviškos knygos — atskyrus „Aukso Altorių“, „Garbę Dievo“ — kurios mano rankosna pateko, buvo „Gyvenimas S. Panos Marijos“, „Šiaulėniškis senelis“ ir Aleknavyčiaus dzukiškosios „Veselo, pritikimai ir giesmės“; pirmidvi kningi, dėl jų skaisčios kalbos, ir vėliaus nekartą dar skaičiau. Antroje klasoje būdamas pradėjau — nors menkas — daineles rašyti, vėliau ir lenkiškoje kalboje, ir daug buvau prirašęs, bet su laiku — kuo ne visas sudeginau; tik vienas išguldymas Lenartavyčiaus „Pavasario“ (Wiosna) atspausdi-tas tapė „Lietuviškoje Ceitungoje“ 1882 m. Trečioje klasoje būnant man susipažinti teko su Duonelaičio „Metais“, per Rėzą išduotais, su Mickievyčiaus, o vėliaus ir Kondratavyčiaus (Syrokomla) poezijomis; šito paskutinio melankoliškos dainos ipačiai man patiko. „Konradą Vallenrodą“, „Margier“ daugybę kartų skaičiau ir kuone vislab iš atminties buvau atkartoti išmokęs“.

„Pirmas žinias iš lietuvių praeigos nuo ma-no tėvo įgyjau; vėliaus Strykovskio „Kronika“ buvo man vadovu; Guagnini, Kromeras, Dlu-gosz'as ir k. kronistai, o vėliaus Kraševskio rautai turėjo didelę ant manęs įtekme, ir aš gimnazijoje dar būdamas patogiai buvau su lietuvių istorija susipažinęs.“

„Jau nuo mažų dienų į mano širdį buvo įsimetusi žingeidumo kirmėlė, kuri mane griaužė, traukė mane į tolymą, nepažįstamą svieta. Kaip mažas būdamas, taip ir iš gimnazijos per vakacijas sugrįžęs mėgdavau po kalnus vaikščioti ir nors žiurėti ant to lygumų ploto, kurios prieš mano akis šiaurėslink tęsėsi; dumai iš mašinos, ant geležinkelio nuo Virbalio Kauno-link einančio, neišpasakytinus jausmus visados širdyje mano sujudindavo. Troškau ir aš nabagas platesnį svieta, žmones, padanges nors iš tolo pamatyti“.

„Gimnazijos mokslus atlikau 1873 m. su si-dabriniu medaliu; mokslas man ėjo lengviai, nes aš, kaip sakoma, turėjęs „gerą galvą“, to-dėl ir visose klasose buvau pirmutiniu mokin-tiniu. Ipačiai klasiškos kalbos sekėsi man su-prasti, ir aš bendrų tarpe buvau visados malonėtas dėl jų pažinties; taipogi ir literariški mano darbai maskoliškoje kalboje visados užsipelnydavo pagyrą, ir, jau nuo 3 klasos pradė-jus, buvau įgyjęs garsmę gero stylisto“.

„Maskvoje įstojau į istoriškai filologišką fakultetą ir du semestru 1873-74 m. klausiau ipačiai pas Prof. Guerier istorijos (viduram-žis, prancuziška revolicija), istorijos literatu-ros maskolių pas Prof. Tichonravov'ą, sulygi-nančio kalbamokslo pas Duvernoy; tankiai ap-lankydavau ir lekcijas garsingo tuomet prof. Serg. Solovjev'o. Lotynišką kalbą tuls Ivanov'as mokino, Voelkel'is — Ksenophonto „Memora-bilia“ skaitė, sanskritišką kalbą — Petrov'as.“

„Toku būdu biškelį iš klasiškų kalbų ir is-torijos pasinaudojęs, pradžioje rudens semest-ro 1874 m., perėjau ant medicinos, ipačiai dar, kad nuo pradžios akademiško meto man pri-pažinta tapė stipendija 460 pirmame, 360 rub-lių sekančiais metais, taip kad aš galėjau su pašalpa dar tėvo vidutiniai išsilaikyti. Šitų sti-pendijų „Varšavos mokslinės aprubės“ buvo ta-da 10 prie Maskvos universiteto dėl mokinti-nių iš Senapylės ir Suvalkų gimnazijos butent dėl lietuvių, kurios tokiu būdu maskoliškas ran-das manėsi prie savęs pritrauksis“.

„Maskvos mediciniškasis fakultetas, kaip dabar, taip ir mano laike buvo garsus visoje Maskolijoje, ir jame mokslą įgyjusieji buvo tuomet skaitomi už ‚gerus‘ vaistytojus“. (Reiškia: ‚geri‘ gydytojai) ... Be to, Maskvos universiteto aname laike, o ypačiai medicinos fakulteto, studentai turėjo didelę laisvę, todėl ir skaitlius jų buvo visados didis“.

„Medicina man labai patiko, ir aš noringai ėmiausi darban, bet ir nuo senovės ipročių man sunku buvo atsiskirti. Ipačiai lietuvių praiega, dėl kurios pažinimo buvau jau nemenkai laiko pražudęs, ir mediku tapus, man iš galvos išėiti negalėjo.“

„I mane, Moskvon atvykus, tuojaus iš pradžios apspito lenkeliai į savo pusę versdami, bet man jau buvo sunku iš lietuviško kailio išsinerti, todėl per visą universitetiškų studijų laiką negalėjau titulą ‚rodak‘ užsipelnyti, tik prastai ‚Litwin‘ buvau vadintas, nors laikas nuo laiko ir sėbravau su jais“.

„Kaip augščiau paminėta tapė, ir medicinos mokindamasi, nuo lietuvių aš neįstengiau atsiskirti. Dar 1875, ant pirmo medicinos kurso esant, atspaudinta tapė lenkiškame laikraštyje ‚Niva‘ (zeszyt 8, st. 618-623) mano kritika mytologiškos dalies Kirkoro darbo: ‚Zarysy piervotnej Slowianszczyzny‘; šis menkas raštelis jau tuomet pakėlė mane akyse kolegų... Kaip gimnazijoje, taip ir universitete per vakacijas rinkau dainas, pasakas, priežodžius, mįsles, ir k.; dainų kelios tapė vėliaus laikraštyje ‚Mitteilungen der litauischen literarischen Gesellschaft‘ (1880, 3. Heft, S. 114-118) ir atskiriamai po vardu ‚Ožkabalų dainos‘, Tilžėje, 1884 m. atspaudintos“.

„Vasarą 1879 m. pabaigiau medicinos mokslą ir tapiau paliktas prie universiteto ‚dėl sutobulėjimo moksle‘... Per rupestį ir protekciją prof. Gúst. Braun'o buvo prižadėta man vieta asistento (ordinatoriaus) Basov'o klinikoje, bet ant tos vietos reikėjo į 1½ metų laukti; o tuomi tarpu universitetą pabaigiant, pasibaigė ir stipendija, todėl ir užsilaikymas Maskvoje labai sunkus buvo... Prie to reikia pridurti, kad ir sveikata mano labai buvo sukiurusi ir prof. Czernov'as rodyjo man iš Maskvos išsikraustyti kur į šiltesnes padanges“.

„Tuomi tarpu maskoliškai-turkiškoms karėms pasibaigus, kaip žinoma, tapė Bulgarija sutvėta ir naujas ten rėdas įvestas. Man gerai pažįstamieji kollėgai, sugrižę į savo naujai at-

vaduotą tėviškę, gavo geras vietas nes vakantių vietų buvo tuomet dar labai daug. Su bulgarais sėbraudamas, aš biškelį buvau jau apsi pažinęs su Balkanų pusiausaliu; todėl pakvietimą apturėjęs nuo d-ro Mollov'o, buvusiu ordinatoriumi Basov'o, ir tapusio dabar pirmsėdžiu mediciniškos rodos ministerijoje vidaus dalykų Sofijoje, aš ilgai nelaukdamas priėmiau jį, ir gruodžio mėnesyje 1879 m. Maskvą — ant meto-kito — apleidžiau, tuomet ir nedašiprotėdamas, jog man senovės Trakų žiamėje teks ir ant ilgesnio laiko apsigyventi.“

Dr. J. Basanavičius pastebėjo Balkanuose, kad „Mažesni ir didesni kapai yra supilstyti pakelėje, ypačiai ant kalnų ir kalvų; kartais jų vienoje vietoje daugybę užtinki. Šitokie milžinkapiai, turkiškai *tepeh*, bulgariškai *mogilki* vadinami, traukiasi per visą plotą nuo rytų vakarų linkui per Persiją, mažąją Aziją, Balkanų pusiausalį, pietinę Maskoliją, Rumuniją, Vengriją, Austriją ir pietinę Vokietiją; jie randami yra Prūsuoje ir Lietuvoje. Žinoma, kad dar Gediminui mirus supiltas tapęs toksai kapas“.

„Iš Herodoto raštų jau man tuomet žinoma buvo, jog senovėje visą Balkanų pusiausalį apgyvenusi buvo didelė Trakų tauta, ir daugybė mažesnių genčių pasklydusi; iš Herodoto tad ludyjimo man žinoma buvo taipogi, jog ir Trakai tokiu pat būdu, kaip ir senovės lietuviai, savo didžiunams, lavonus jų sudeginę arba šiaip ant žiamės palaidoję, didžius kapus (graikiškai: *choma*) supilti buvo ėmę. — Jau kelionės laike per Bulgariją man teko išgirsti ir įsitėmyti kelis lietuviškus žodžius kalboje slavėniškųjų bulgarų, tokius žodžius, kurių vel-tui kitose slavėnų tarmėse jieškotumei. Pirmas lietuviškas žodis, kurį iš bulgaro kalbos su pasistebėjimu išgirdau, buvo klausime ‚kakvo sakaš‘, reiškia ‚ką sakai, ką nori‘; vėliaus aš tokių žodžių ir daugiau sumedžiojau. Šitas dalykas jau tuomet mano smagenysna taip įsiknytė, jog aš veik pradėjau iš palengvo tardyti apie giminystą lietuvių su — senovės Trakais“.

„Negana to, ir naturo dailumas Balkanų mano širdį prie savęs pritraukė, ypačiai to kalnyno ‚šukės‘ (Pass) Orchanios ir Berkovickos Balkane, per kurias man teko keliauti. Vėliaus aš keliones trumpesnes ir ilgesnes Balkanę, kaip ir ant viso pusiausalio atlikau, jo grožybės mis stebėdamasi, bulgarišką gentę ir jos įpa-

tybes pažinti norėdamas, ir rinkdamas etnoligiškas Trakų tautos liekanas tarpe šios dienos gyventojų“.

Iš Sofijos (Trakiškai: Serdica) paskirtas tapiau daktaru į Lom-Palanką. Šitas miestelis guli prie sątakos up. „Almos“ su Dunojumi, labai dailioje, romantiškoje, ramioje vietoje... „Ligonbutis, kurį aš čionai įtaisiau, turi 50 lovų ir yra dailiame, naujai pastatytame, rūme, ant augšto kranto, ties miestu“.

„Iš mediciniškų mano raštų, iki šiol apgarsintų, galima paminėti: Slučai (atsitikimas) febris intermittens pleuriticae tertiana, „Mediciniškoje obozrienije“, 1881, Nr. 1.

„Slučai polyorchisma“, „Vrač“, Petrapylėje, 1882, Nr. 12.

„Ruptura cystis feleae, „Medicinsko“, Varna (Bulgarija) 1885, knyga I, psl. 29-31.

„Keli žodžiai apie kolerą“, „Aušra“, 1883, Nr. 4-5.

Lom - Palankoje apsisėdęs (apsigyvenęs) neužmiršau ir Lietuvos. Maskolijoje esant sunku buvo su užrubežės lietuvininkais susinešti ir dasižinoti, kaip stovi Prūsuoje lietuviški reikalai, todėl iš Bulgarijos aš pasiskubinau su pažįstamesniaisiais Prūsijos lietuviais susirašyti, su F. Kuršaičiu, Jakobiu, Einaru ir kitais. Veik pradėjau ir į lietuviškus laikraščius rašyti. „Naujajame Keleivyje“ Einaro 1880 m. patalpinti tapė mano raštai: „Atsiminkim!“, „Rubežiai ir skaitlius Lietuvos tautos“, „Kam teks tėvynė mūsų“ ir k.; 1881 m. tame pat Tilžės „N. Keleivyje“: „Apie kryžiuokius“, „Apie įsteigimą Ragainės pylies“; o Šerniaus „Liet. Ceitungoje“ — „Byrutė“; 1882 m. toje pat „L. Ceit.“: „Apie lietuvišką mokslo draugystę“, „Vai pabuskie, o Lietuva!“ „Apie senovės Lietuvos pylis“... ir k. Šitie raštai drauge su d-ro Sauerveino artikulais ir dainelėmis gabelo tuomet lietuvišką dvasią į Prūsijos lietuviškus (tik iš vardo) laikraščius, ir tūli iš jų, kaip „Apie įsteigimą mokslo draugystės“, tapė labai meilingai ir Lietuvoje priimti. Kiti vėl raštai, kaip „Apie senovės Lietuvos pylis“ negalėję spaudinami tapti, iš tos priežasties, kad jie per daug aštriai kryžiuokius užkabinėję, o tuomi pat ir jausmus „lietuviško“ rėdytojo „L. Ceitungos“, Šerniaus ir k. Bet ne tik Šernius, ir Einoras prisidingėjo (prisibojoje) dar tuomi laiku kryžiuokius užkabinėti!“

„Gegužės mėnesyje 1882 m. atsisveikinęs su Lom-Palanka (Bulgarija), išvažiavau, atga-

los grįžti neketindamas“. „Vasarą 1882 m., visą 1883 m. ir iki balandžio 1884 m. praleidžiau Vindabonėje, Pragoje, Berlyne, trusdamasi po klinikas ir biblijotėkas. Viennoje aplankydavau lekcijas prof. Billroth'o (chirurgija) ir k... Čion tai Pragoje ir Vindabonėje, susipažinau dartinai gerai su senovės Trakais, su literatūra apie juos, ir surinkau reikalingą medegą dėl mano darbo apie jų tautystą...“

„Pragoje dar esant, pradžioje 1883 m. susitariau su Višteliu (J. A. V. Lietuviu) ir J. Mikšiu išleisti, po mano rėdymu, literarišką laikraštį, kuriam vardą „Aušros“ suteikiau (Kitais šaltiniais Andrius Jonas Višteliauskas pirmas aukojo lėšų „Aušrai“ leisti). Šitas laikraštis nuo balandžio pradėjo Ragainėje išeiti; mieris (tikslas) jo — lietuvius pabudinti iš miego“.

„Aušrai“, ėjusiai tris (1883 - 1886) metus ir išleista 40 numerių, dr. Jonas Basanavičius vienas davė 70 straipsnių.

„Pavasaryje 1884 m. vėl grįžau Bulgarijon, ir tuomi tarpu gavau vietą Elenoje, netoli nuo Tirnovo, pačiame Balkane, su labai sveiku, balkanišku oru, didžią gelbstančią įtekumą ant mano apsilpusios sveikatos turėjo, ir aš veik pasitaisiau... Pilipopoliškos revoliucijos laike, rugsėjo m. 1885m., aš persikėliau vėl į Lom-Palanką, kur ir dabar esmi vyriausiu daktaru Lom Polankos departamento“.

„Rudenis ir žiema 1885-86 m. praėjo man sunkiais darbais užsiėmus serbiškai-bulgariškame kare. Lom-Polankos ligonbutis, keliuose namuose patalpintas, pripildytas tapė daugumu ligonių, ne tik iš tų pulkų, kurie čion tuomet stovėjo, bet ir sužeistais kareiviais... Pirmo to jau, nuo 18 iki 29 vasario 1886 m. aš buvau sunkokai sirgęs užsidegimu plaučių (pneumonia crouposa dextr.), kurią ligą neabejotinai špitolėje buvau laimėjęs... Vos nuo tos ligos pasikėlęs, po kelių dienų užsikrėčiau nuo sergančių žalnėrių karštligę (typhus exanthematicus), ir nuo 29 kovo iki 13 gegužės, taigi pusantro mėnesio, sunkiai vėl labai teko man sirgti, į 20 dienų be žodu (in delirio) gulint. Šiti dvi ligi taip mano sveikatą pakirto, kad ilgam laikui praeiti reikėjo iki aš vėl biškeli atsigavau, bet ir vėlaus man sunku buvo dvasišku darbu užsiimti“.

„7 rugpjūčio 1887 m. vėl mane nelaimė aplankė. Tą dieną, vakare apie 10 adyną atėjo pas mane vienas jaunas, pažįstamas bulgaras,

vardu Aleksandras Manoilovas, mane neva pas savo sergančią seserį kviesdamas. Nėko pikto nedūmodamas, išėjau; pakelėje man teko pirma eiti, jis-gi biškelį užpakalyje atsiliko. Netoli nuo namo paėjus, tik išgirdau urmu šūvį ir pajutau skausmą pečiuose; vos tik spėjau atsižiūrėti atgal, jis vėl šovė iš revolverio antrą kartą ir pataikė į kairiąją ranką (anti-brachium), šovė dar ir trečią sykį, bet, man jau bėgant, negalėjo pataikyti, ir tik vijosi ilgą galą; ant mano riksmo, žmonės iš kaimynystos susibėgus, jis nukurė namon ir pasislėpė. Policijai jo namus perjieškant ir jį į areštą imant, atrasta tapė pas jį ant stalo prirengtu du aštriu dideliu turkišku peiliu („jatagan“), kuriuos, kaip sakoma, buvęs dėl manęs prisirengęs, jeigu būtų mane namon parsivedęs. Sesuo negyveno pas jį, ir buvo sveika. Priežastis to atentato paslėptinėje liko, nes, nors lidytojų buvo gana, jis neprisipažino, tą atentatą ištaisęs. Jo motyna ir vyresnėji sesuo nuo apopleksijos (haemorrhagia cerebri) mirė; patsai A. Manoilovas išrodė biškelį nesveiko proto esąs, ir, regimai, tūlos klaidžios idėjos vedamas, norėjo mane užmušti. Nuo sūdo ant 15 metų kalėjimo apsūdytas tapė. O man, gyvam dar likus į 2 mėnesiu teko Vindabonėje vėl gydytiesi. Iš rankos kulka, kuri buvo alkunkaulį (ulna) sutruškinusi, tapė išpjauta, ir kaulas, nors palengva, vėl sugijo; bet kitą kulką, kuri į pečius (kuprą) įlindo, negalima buvo atrasti; ji ir šiandien kur nors kūne tūno“.

Pats dr. J. Basanavičius svarbiausiu savo gyvenimo darbu laikė savo tyrinėjimus apie Trakų tautą ir jos giminingumą su lietuviais. Apie tai jis pats sako: „Didžiausiu ir svarbiausiu amžiaus mano darbu skaičiau tą vei-

kalą, jeigu man pasisektų neišgriautinus pamatus užtiesti priešistoriškoje etnologijoje dėl artimos giminystos ir neabejotinos tapatystos tarp Trakų ir šios dienos lietuvių...“

Dr. Jonas Šliūpas pridėdamas taip baigia: „Tiek tai parašė Basanavičius apie savo darbus ir rūpesčius 2 dieną liepos mėn. 1888 m. ...Lietuvos vyrai daug galės pasimokinti iš gyvenimo, taip pilno darbštumo ir pasišventimo dėl savo nuvargintosios dautos“ Dr. J. Basanavičius mirė Vilniuje 1927.II.16.

Apie savo žmoną Gabrielę Eleonorą Mohliutę, su kuria, buvusią 22 m. amžiaus susitokė Prahoje 1883 metais, dr. J. Basanavičius savo didžioje autobiografijoje (95 psl.) taip rašo: „Buvo tai labai daili mergina: vidutinio ūgio, gražios vopios figūros su puikumi biustu, tamsios spalvos labai ilgais plaukais, žalsvomis akimis ir išblyškusi labai liūdnu veidu, kursai ją darė begalo interesingą. Ją galima buvo tuomet priskirti prie gražiausių interestingiausių Pragos merginų“. Jo žmona Gabrielė Eleonora, eidama 26-tus metus, mirė džiova 1889 m., vasario 28 d. Žmonos mirtį dr. J. Basanavičius skaudžiai pergyveno.

Kaip didžiai gerbė ir vertino lietuvių tautą dr. J. Basanavičius, ryškiai parodo įvairiais atvejais jam duoti pavadinimai: „Lietuvių tautos pranašas“, „Vytautas II“, „Lietuvos kunigaikštis“, „Moralinis lietuvių tautos prezidentas“, „Didysis Lietuvis“, „Lietuvos patriarchas“ ir k.

Baigiamoji užuomina: Jei pasisektų ALGSGai gauti ir išleisti dr. Jono Basanavičiaus paties parašytą plačiąją autobiografiją, tai būtų žymus įnašas į mūsų biografinę literatūrą.

Paruošta 1967 m. gruodžio mėn.

Mb.! Tiesi laukiant ir jokių žinių apie Aušrą.
 padirvodamas ne sulaukiant, kurioje ir vėl Tarys
 ar ne galėsim mums šiuo koku žinov sukisti?
 Tarys, ar aštra ir šėna robitis Aušra ir šis jėm
 „Tarys“ ir šėna; jėi ne - šėna del ne šėna, ir šėna
 „Tarys“ jėnadas? kur jė, šėna? ir šėna jė vėna? per
 jė plang mano raštaraštin šėna, ar šėna šėna šėna
 jė ir Aušr. šėna šėna. Tarys jė šėna šėna šėna
 „Tarys“ ir „Tarys“ šėna šėna šėna šėna šėna
 šėna ir šėna šėna šėna. Tarys šėna šėna šėna
 atšėna ant mano šėna, šėna, šėna šėna šėna
 šėna, šėna, šėna šėna šėna šėna šėna šėna
 del šėna šėna šėna šėna šėna šėna šėna
 šėna? šėna šėna šėna šėna šėna šėna
 šėna - laukiant. Tarys šėna šėna šėna
 8. 2. 86. Šėna šėna šėna

DR. JUOZAS RUGYS

Paruošė Dr. V. TAURAS

Jo 110 metų gimimo sukakties proga

Pažvelgę į mūsų tautinio atgimimo istoriją, randame nusipelnusių gydytojų visuomenininkų, kurie nesigarsindami daug nuveikė lietuvių lieudies švietime bei lietuviybės išlaikymo baruose.

Vienas iš tokių visuomenininkų ir buvo dr. Juozas RUGYS, gimęs 1858 gegužės mėn. 23 d. Rugių km., Sintautų valsč., Šakių apskr., t. y. lygiai prieš 110 metų. Jis mokėsi Marijampolės gimnazijoje kartu su Vincu Kudirka, su kuriuo artimai buvo susidraugavęs. Mediciną studijavo Maskvos Universitete 1880 - 1885 metų laikotarpy, priklausydamas Maskvos Lietuvių Studentų Draugijai.

Gydytojo karjerą pradėjo Švėkšnoje, Žemaitijoje, turėdamas prieš akis sau tikslą apšviesti tautiečius bei apsaugoti juos nuo nutautimo. Anksčiau dirbęs gydytojas Długoburskis kalbėjo tik lenkiškai ir, be abejo, daug prisidėjo prie lietuvių nutautimo.

Kaipo gydytojas, jis greitai laiku įgijo gyventojų pasitikėjimą, nes tikrai nuoširdžiai rūpinosi jų sveikata ir, net esant reikalui, siūsdavo savo sunkesnius ligonius į Karaliaučių konsultacijoms bei operacijoms.

Spaudos draudimo laikotarpy jis uoliai bendradarbiavo „Varpe“, „Ūkininkė“, „Lietuvių Laikraštį“, „Vilniaus žiniose“ ir kitur, pasirašydamas įvairiais slapyvardžiais, rašydamas ten straipsnius puoselėjančius tėvynės meilę bei tautinį susipratimą. Negana to, jis ir piniginiai nekartą rėmė įvairius kultūrinius reikalus vykdamas. Taip, pavyzdžiui, Varpininkų suvažiavime 1894 metais jis įteikė šimtinę lietuviškiems reikalams.

Jis buvo nenuilstamas spaudos platintojas, nors gerai žinojo, kad už tai grėsė jam pavojus būti skaudžiai nubaustam. Kad to išvengus, jis palaikė gerus santykius su rusų žandarais ir buvo gerai susipažinęs su tais laikais įtakingais asmenimis kaip tai, Adomu Plateriu ir Stolypinu, vietinių dvarų savininkais. Jų dėka jam laimingai teko išlaviruoti ir išlikti nubaustam.

Reikia pripažinti, kad dr. J. Rugys buvo energingas ir darbštus aušrininkas ir varpininkas. 1905 metų revoliuciniame judėjime ir pats dalyvavo ir padėjo daugeliui tautiečių prakaltusių valdžiai pabėgti į užsienius.

Atgavus spaudą, dr. Juozas rūpinosi įkūrimu bibliotekų, skaityklų bei mokyklų. Negana to, jis rūpinosi ir lietuvių ekonomine gerove. Tuo tikslu jis 1911 metais dalyvavo prie įsteigimo Pasitikėjimo Draugijos „Artojas“, kurios pagrindinis tikslas buvo užpirkti žemes valstiečiams, kad užkirsti kelią rusams kolonizuotis. Tos Draugijos dėka buvo išparceliuota daug dvarų ir geromis išmokėjimo sąlygomis buvo atiduota mūsų tautiečiams. Ir tuo būdu Rusų Valstiečių Bankas buvo nukonkuruotas ir rusų kolonizavimas susilaukė nepasisekimo.

Pirmojo Pasaulinio karo metu jis buvo evakuotas kartu su šeima Rusijon, kur kaip karo gydytojas dirbo Mogiliave 1915 - 1918 metų laikotarpy.

Baigiantis karui grįžo vėl į Švėkšną, kur rado sunaikintą savo sodybą. Čia vėl pradėjo intensyviai dirbti profesiniai ir visuomeniniai. Daug turėjo nemalonumų su vokiečių okupantais. Gal ir to pasėkoj jis buvo ištiktas apopleksijos su paralyžium, iš kurio jis nepasveikęs mirė 1919 m. rugsėjo mėn. 11 d.

Seniausieji Švėkšnos gyventojai dar ir dabar atsimena taurų gydytoją, visuomenininką ir aplanko jo kuklų kapą, kurį puošia paminklas, pastatytas minint dr. J. Rugio 20 metų mirties sukaktį.

Taip, tai buvo vienas iš anų laikų gydytojų idealistų, kurį mūsų gydytojai, o ypač mūsų jaunoji karta, galėtų imti pavyzdžiu bei sekti jo įmintomis pėdomis, pasimokyti, kaip reikia pasišvesti ir aukotis, siekiant kilnių tikslų ir idealų.

Šiuo metu Amerikoj gyvena jo sūnus inž. J. Rugys, jo dukterys — Alicija Rugytė ir Račkauskienė, kurie seka savo tėvelio pėdomis ir sulig savo išgalių remia įvairius lietuviškus užmojus.

Vt.

DR. VINCAS PIETARIS**Gydytojas, rašytojas, patriotas**

Dr. V. Pietaris gimė 1850 m., rugs. m. 21 d., Žiūrių-Gudelių k., Pilviškių vlsč., Vilkaviškio aps., mokėsi Pilviškių prad. mokykloj, Marijampolės bei Suvalkų gimnazijose. Studijavo Maskvos Universitete: baigė fizikos-matemati-

kos fakultetą 1875 metais ir mediciną — 1879 metais.

Kaipo gydytojas dirbo Demjanske ir Ustiužnoje, atostogoms atlangydamas Lietuvą.

Tai buvo susipratęs lietuvis, kuris gilinosi į Lietuvos istoriją bei filologiją. Kaip patriotas rūpinosi Lietuvos išlaisvinimu ir net turėjo idėją išrasti povandeninį laivą, kuris prigazdintų rusus ir priverstų juos lietuviams duoti laisvę.

Jis, prikaltintas kun. A. Dambrausko, pradėjo bendradarbiauti Varpe, Ūkininke ir katalikų leidžiamuos laikraščiuos — Apžvalgoj, Tėvynės Sarge bei Žinyčioj. Rašė beletristinius, istorinius ir iš numizmatikos srities straipsnius. V. Pietaris turėjo pasakotojo — vaizduotojo talentą. Jis parašė Keidošių Onutę ir istorinį romaną — Algimantą, teigiamai vaizduodamas XIII šimtmečio lietuvius. Parašė ir iš pasakų žanro — Lapės gyvenimas ir mirtis. Savo tautinio sąjūdžio idealus išreiškė beletristikoj.

Mirė 1902 m., spalio mėn. 3 d., Ustiužnoje. Tai buvo tikrai šviesi Tautinio atgimimo asmenybė, nežiūrint į tai, kad visa laiką gyveno Rusijoje.

DR. LIUDAS VAINIKIS

Gydytojas, varpininkas, spaudos draudimo veikėjas

Gimė 1869 m., rugpj. 19 d., Svirplių k., Jonišio v., Šiaulių apsk. Mintaujos gimnaziją baigė 1889 m., medicinos mokslus ėjo Maskvoje, kur 1896 m. įgijo gydytojo diplomą.

Už metų parvyko Lietuvon ir pradėjo gydytojo praktiką Palangoje. Nuo pat jaunų dienų dalyvavo tautinėj veikloj. Studentu būdamas organizavo slaptus ratelius, rašė slaptai lietuvių spaudai. Rūpinosi lietuviškų knygų pargabenimu iš Prūsų. Dalyvavo Varpininkų Komite. 1889 m. buvo vienas iš organizatorių pirmoje liet. vaidinimo — Amerika pirtyje Palangoje.

Nuo 1890 m. buvo bendradarbiu Šviesoje, Ūkininke, Apžvalgoje, Žemaičių ir Lietuvos Apžvalgoje bei Varpe. Nepriklausomoj Lietuvoj rašė Lietuvos Mokykloj, Karde ir kitur. Mėgo Lietuvos tautosaką, buvo užrašęs nemaža pasakų.

1900 m. pradžioj už lietuvišką veiklą buvo suimtas ir kalinamas apie dvejus metus Min-

taujos ir Liepojos kalėjimuos ir po to buvo ištremtas 5 metams į Jakutską. Kartu su juo buvo ištremti ir 24 lietuviai.

Po pirmo pasaulinio karo jis buvo paskirtas Jonišio ligoninės vedėju, bet 1921 m. jis vėl grįžo Palangon. 1928 m., dėl politinių aplinkybių, jis turėjo apleisti Palangą ir išvykti, nors trumpam laikui, į Alsėdžius. Už visuomeninę veiklą jam buvo paskirta 380 litų mėnesinė pensija. Jis taip pat buvo apdovanotas ir DLK Gedimino ordinu. Tais pačiais metais jam buvo leista sugrįžti Palangon, kur jis buvo paskirtas kurorto gydytoju.

Gyvendamas Palangoje, jis pasireiškė kaip energingas savivaldybininkas, mokyklų organizatorius, kooperatininkas bei socialinių reikalų puoselėtojas. Jis mirė 1938 m. sausio mėn. 17 d., Kaune.

DR. HENRIKAS GERŠINSKIS

Dr. Henrikas Geršinskis (1848 - 1930) buvo vienas iš aktyviausių Paryžiaus „Želmens“ draugijos narių. Geršinskių namai buvo lietuvių susirinkimo vieta. Lietuviai emigrantai, po 1863 metų sukilimo, atsidūrę Prancūzijoje, pradžioje priklausė lenkų tautinei sąjungai, bet nuo 1886 m. Mikalojaus Akelaičio iniciatyva lietuvių nutarė steigti savo savarankišką „Paryžiaus lietuvių draugystę Želmenį“, o 1896m. jie visai atsiskyrė ir tapo nepriklausomi. „Želmens“ draugijos tikslas buvo „suvienyti bendram darbui išblaškytus Prancūzijos lietuvius, kad išsaugotų gimtąją kalbą ir visuomenę“.

„Želmuo“ 19-to šimtmečio pabaigoje palaikė ryšius su Lietuvos socialdemokratų partija Vilniuje ir gaudavo lietuvių ir lenkų kalba nelegaliai leistus laikraščius. Draugija palaikė ryšius ir su Mintaujos bei Šiaulių gimnazijomis; išleido „Lietuvių kalbos vadovėlį“, o 1900 metais dailininko Prano Žitkevičiaus, tuolaikinio draugijos sekretoriaus iniciatyva, lietuviai dalyvavo pasaulinėje parodoje.

Pasaulinio karo metu „Želmens“ draugija persikėlė į Geršinskių namus, kur buvo perkelta ir gana didelė lituanistinė biblioteka, tačiau M. Geršinskienei mirus, bibliotekos likimas nežinomas.

Apie dr. Henriką Geršinskį daugiau žinių neturime, žinoma, kad jis vertėsi gydytojo praktika, jo sūnus buvo meno istorikas. Daktaras mirė 1930 metais.

DR. ALBERTAS SCHWEITZERIS

(Tęsinys)

Naujos ligoninės statybą, kiek tuo metu buvo reikalinga, užbaigęs, vidujinius įrengimus aptvarkęs, o tolimesnį ligoninės vedimą, ligonių gydymą bei sanitarinę priežiūrą pavedęs savanoriams savo padėjėjams europiečiams gydytojams, gi viso ligoninės sklypo tolimesnį valymą nuo džiunglių augmenijos, daržovių ir vaismedžių sodų priežiūrą bei tvarkymą pavedė poniai C. E. B. Russel, kuri turėjo ypatingą gabumą, kaip jau anksčiau minėjome, čiabūvius įtakingai tvarkyti, kad jie paklusniai dirbdavo nurodytą darbą, — A. Schweitzeris 1927 m. liepos 21 d. antrą kartą iš Lambarėnės išvyko į Europą atostogų. Pirmiausiai jis nuvyko į Elzasą, kur jo žmona Helenė ir mažoji dukrelė Rhena didžiai išsilgusi laukė savo tėvelio parvažiuojant. Džiaugėsi Alb. Schweitzeris galįs pabūti savo šeimoje, bet ir jautė, kaip labai esąs poilsio reikalingas. Ir jo sveikatą patikrinusių Strassburgo gydytojų buvo patartas griežtai ilsėtis, nedaryti pranešimų ir susilaikyti nuo vargonų koncertų. Iš karto jis manė galėsiąs pasekti gerus gydytojų patarimus. Paaikšėjus, kad ir jo žmona, nors gyveno Elzase, dar nebuvo sveikatinga ir buvo reikalinga geresnių, negu Elzase, poilsio sąlygų. Tada Dr. Schweitzeris įsigijo nedidelį namą prie Koenigsfeldo Vokietijos Juodgirio (Schwarzwald) kalnuotame pušyne, kur buvo geras kurortinis klimatas sveikatai taisyti. Tokiose patogiose bei ramiose sąlygose A. Schweitzeris su žmona ir dukterėle jautėsi laimingas. Čia jis pradėjo duoti pirmas piano muzikos pamokas savo mažajai Rhenai. Bet neilgai tęsėsi jo poilsio ramumas Juodgiryje. Nepajėgdamas atsispirti nuolatiniams kvietimams, A. Schweitzeris veik įsitraukė į paskaitų bei vargonų koncertų teikimą. Kaip trumpai jis teištesėjo ilsėtis ir sveikatą taisyti, rodo tas faktas, kad pirmas 6 savaites savo name Juodgiryje jis tenakvojo 3 naktis.

Jo pirmas ir svarbiausias rūpestis buvo surasti gydytojų Lambarėnei, nes likusių gydytojų dalis dėl blogėjančios sveikatos turėjo grįžti į Europą. Jam pasisekė gauti naujų šveicaričių gydytojų: dr. Muendlerį, dr. Hediğerį, dr. Stalderį ir dr. Schnabelytę. Kiekdvienu nauja jėga, ar seselė, ar gydytojas, medi-

Dr. K. Gudaitis

cinas darbu Lambarėnėje A. Schweitzerio ir jo bendradarbių būdavo didžiai pageidaujama ir džiaugsmingai sutinkama. Kai 1929 m. spalio mėnesį į Lambarėnę bevykdamas šveicarietis gydytojas dr. Erikis Doelkenas pakelyje Grand Bassam uoste staiga mirė, kaip spėjo, širdies priepuoliu, tai A. Schweitzeris ir visa Lambarėnės ligoninė pergyveno skaudų liūdėsį.

Visą tą atostogų laiką jis taip gausiai buvo kviečiamas paskaitų bei koncertų teikti, kad didesnę savo dvejų metų atostogų dalį jis praleido kelionėse. Jau 1927 metų rudenį ir žiemą kviečiamas jis lankė Švediją ir Daniją, kur jo gausūs Lambarėnės medicininės misijos rėmėjai jį svetingai priėmė, o jis rado, tinkamą progą savo geradariams asmeniškai padėkoti ir savo viešais pranešimais atvaizduoti jiems savo misijos darbą Pusiaujo Afrikoje, sutinkamus sunkumus ir ko jo ligoninė daugiausiai stokoja. Tomis progomis atsirasdavo ir naujų jo misijos veiklos rėmėjų. Be to, jis kalbėdavo ir apie pasaulio įvykius bei gyvenimo problemas, kartu pareikšdamas savo samprotavimus apie tų įvykių reikmę žmonijai. Jo filosofiniai ir dažnai religiniai samprotavimai dažniausiai būdavo grindžiami etiniais reikalavimais.

1928 metų pavasarį pirmiausiai jį pakvietė jo senas bičiulis į Olandiją atvykti jo sūnaus su jo sužadėtine sutuokti. Čia taip pat neapsiėjo be pranešimų bei vargonų koncertų. Dar tų metų vasaros pradžioje A. Schweitzeris vyko į Angliją asmeniškai padėkoti jo ligoninės Lambarėnėje rėmėjams, kurių ten buvo gana gausiai. Belankydamas savo bičiulius įvairiose vietose, jis teikė pranešimus ir vargonais koncertavo, tuo laimėdamas daugiau paramos savo misijai Lambarėnėje. Čia jis buvo pakviestas svečiu į jo svarbaus rėmėjo, žymaus pamoklininko, dr. Maudės Roydeno namus. Tos apylinkės gyventojai ir ypaš spaudos atstovai parodė didelį susidomėjimą, dėl to gausiai susirinko: tuose namuose ir prie namų buvo lankytojų ir spaudos atstovų spūstis, nes jie visi geidė A. Schweitzerį pamatyti ir į klausimus išgirsti jo atsakymus. Pasirodė kad angluose stipriausiai plito A. Schweitzerio garsas, nors jis pats nemėgo būti viešai garbinamas. Kai namų šeiminkė išlydžiamam svečiui atsisveikinda-

ma pagarbiai pareiškė, kad jo atsilankymas suteikė jai ir jų namams didelę garbę, tai A. Schweitzeris liūdnai nustebeš prašė šimininkę nebepakartoti jam tokios gilios pagarbos žodžių. (J. Gollomb, Albert Schweitzer: Genius in the Jungle. 1949, 212 psl.).

Tais pačiais metais jis dar lankė Šveicariją ir žymesnius Vokietijos miestus, darydamas pranešimus bei duodamas vargonų koncertus. Taip pat jis buvo pakviestas į Čekoslovakiją padaryti pranešimų ir teikti koncertų; čia jis buvo Čekoslovakijos prezidento Masaryko asmeniniu svečiu.

Tų metų vasaros pabaigoje Frankfurto prie Maino upės miestas ruošė A. Schweitzeriui pagerbimą. Frankfurtas, kaip Goethės gimtinės miestas, turėjo įsteigęs metinę Goethės premiją. Frankfurto miesto vadovybė pirmą premiją paskyrė A. Schweitzeriui, pripažindama jį tos premijos vertu dėl to, kad A. Schweitzerio mąstysena ir veikla labiausiai atitiko Goethės dvasinę tradiciją. 1928 m. rugpiūčio 28 dieną Frankfurte Goethės name įvyko premijos įteikimo iškilmės.

Ta proga A. Schweitzeris pasakė atitinkamą kalbą. Iškėlęs Goethės realios kūrybos savarankiškumą, jo gyvenimo įvairumus ir dvasinę įtaką, svarbiausiai A. Schweitzeris išryškino, kaip Goethės įtaka pasireiškė svarbiomis gairėmis jo gyvenimo ryžtingais ar abejingais atvejais. Iš tokios patirties poveikio jis pajėgė tiksliai suprasti Goethės genialumą ir dvasinį kilnumą. Čia A. Schweitzeris pasisako, kad jis, kaip maža žvaigždėlė, jau seniai skrendęs Goethės (1749—1832) dvasinės saulės traukos orbitoje (lauke). Strassburgo universitete (1893—97 metais) studijuodamas filosofiją, jis pirmą kartą sutiko Goethę, kaip mąstytoją, filosofijos srityje ir patyrė, jog Goethė nepasiekė teorijų savo amžininkų, tuomet Vokietijoje garsėjusių bei kultūrinį gyvenimą stipriai įtakousių filosofų: Jono G. F. Fichtės, (1762-1814), Fridricho V. J. Schellingo (1775-1854) ir Jurgio V. F. Hegelio (1770-1831). Būdamas jau nuo 1775 metų Weimaro hercogo tarnyboje, be kitų pareigų, Goethė ėjo hercogystės ministro, o vėliau ir ministro pirmininko pareigas; jo žinioje buvo mokslo bei meno reikalai, taigi ir Jenos universitetas. Jo pastangomis šie mokslininkai buvo pakviesti profesoriais į Jenos universitetą, ir Goethė su jais artimai santykiavo. Jie profesoriavo Jenos

universitete 1794-1806 m. laikotarpyje. ir buvo Vokietijos idealizmo sistemų mastytojai. O tai reiškia, kad jie kūrė teorijų sistemas ir į savo sukurtų sistemų rėmus stengėsi išprausti gyvenimą, kitais žodžiais gyvenimas turėtų eiti pagal jų sudarytų teorijų tvarką. Bet jų mąstysenoje Goethė nerado to, ką jis jautė ir ko jis ieškojo. Čia dera prisiminti, kad Goethė bendrai nemėgo teorijas bei sistemas kurinčios filosofijos, kuri ypač siekia (pretenduoja) galinti viską paaiškinti, tikrumoje, Goethės manymu, ji neteikia didingoj gamtos misterijos vaizdo. Apie tą laikotarpį Karaliaučiuje garsėjo Imanuelis Kantas (1724-1804) savo gryno ir praktinio proto kritikomis (išspausdintos 1781, 1788 m.). Goethė Kantą aukštai vertino dėl jo gilios mąstysenos ir jo etinės pasaulėžiūros; tik Kantas tai suvokia, kurdamas žinojimo teoriją, Goethė gi etinę pasaulėjautą įgyja, besigilindamas į gamtos slėpingus reiškinius, į gamtos pažinimą, bei jo ir bendrai žmogaus santykį su gamta. Nors tuomet Vokietijoje idealistinė pasaulėžiūra įtaka vyravo, Goethė, A. Schweitzerio įsitikinimu, liko savarankus mąstytojas: jo mąstysenoje atsispindėjo gamtos filosofijos sekimas, kur žmogus, kaip mąstantis kūrinys, nesiekia pakeisti gamtos, o stengiasi suvokti savo tikrąjį santykį su Visata, kurioje jis turi savo būvį ir elgiasi Visatos akstino skatinamas. Dėl to A. Schweitzeris teigė, kad Goethė, išmokęs iš stoikų ir Barucho Spinozo (1637-1677 m.) gamtos mąstysenos, liko gamtos filosofijai lojalus ir laikė reikalinga ją toliau vystyti. Jis randa, kad Goethė nekūrė entuziazmą sukeliančių dalykų, kurie būtų akstinu žmonėms jaudinti ir juos skatinti veiksmams ar žygiams. Ką Goethė teikė kitiems, tai nebuvo vien tik lakios vaizduotės poveikiai: tai buvo jo išgyvento ir mąstymu bei veiksmis patirto būvio atspindis. Savo žymiuose kūrinuose, kaip Fauste, Vilhelme Meisteryje ir kt. jis vaizduoja save patį su visais savo gyvenimo nuoslydžiais, lūžiais bei mąstysenos laimėjimais, bet svarbiausias jo siekis yra suprasti galutiną žmogaus paskirtį.

Ta pažintis su Goethe A. Schweitzeriui buvo lemiamą paskatą gilintis į naująją filosofiją, bet eiti savarankios mąstysenos keliu. Jis teigia kad filosofijos tikslas yra padėti žmogui, kaip mąstančiai būtybei, suprasti tą ji artimą santykį su visata, kurioje jis būna, ir kaip žmogus turi laikytis visatos akstino veikiamas. Ši-

ta filosofija neturi painių sistemų, yra tiesi, nesudėtinga bei pastovi gyvenimo mąstysena. Dėl to ir A. Schweitzeris savarankia mąstysena apsisprendžia grįžti prie naturalistinės filosofijos suvokdamas, kad visiems protaujantiems žmonėms yra skirta pareiga būti šios mąstysenos dalininkais, kad joje rastų ramybę su pastoviu skatinimu kūrybinei veiklai.

Kitą reikšmingą akstiną A. Schweitzeris patyrė iš Goethės, kai jis pakartotinai skaitydamas suprato Goethės Harzo kelionės (Harzreise) gilią prasmę. Čia Goethė aprašė, kaip jis 1777 metais lytingą lapkričio naktį pėsčias ėjo į Harzo kalnus paguosti, nuraminti ir padėti kunigo sūnui, kuris kentė gilų dvasinį sukrėtimą. Tuomet Goethė jau buvo pasiekęs Olimpo aukštumas, garsėjo poetine kūryba ir buvo Weimaro kunigaikštystės aukštas pareigūnas. Nežiūrint savo iškilios socialinės padėties ir sunkios nakties kelionės, Goethė eina paguosti kenčiantį, pagalbos reikalingą žmogų.

Čia A. Schweitzeris pastebi, kad nors Goethė jau buvo laikomas olimpiečiu, bet jis turėjo gilų gailėsčio jausmą artimui, ko graikų Olimpo dievai neturėjo ir nebendravo su žmonėmis, dėl to Goethė nebuvęs senovės graikų prasme olimpietis.

Šis Goethės žygis sukėlė A. Schweitzeriui gilų išpūdį, ir jo pomėmis bei pagarba Goethei liko dar ryškesni. Sutikdamas gyvenime sunkumų ar liūdesį, A. Schweitzeris atsimindavo Goethės Herzo kelionę, ir tatau skatindavo jo ryžtą atlikti žmonišką pareigą.

Neišdildomą išpūdį A. Schweitzeris jautęs, kai susekęs, kad Goethei joks darbas nebuvęs per prastas ar per žemas, jei jis tuo savo darbu galėjęs padėti ar patarnauti kitiems. A. Schweitzeris nurodo, kad nors Goethė protu bei moksliniais gabumais (inteligencija) aukščiau prašokęs savo amžininkus, bet jam, tam šviesuoliui ir genijui joki pareiga nebuvusi nepriimtina; jis atsisakęs ilgesniam laikui kūrybos, kad padėtų savo kunigaikščiui krašto reikalus tvarkyti ir organizuoti beturčių bei našlaičių globą. Pasirodė, kad Goethė pats yra turėjęs ne mažai sunkumų, beviltiškų valandų ir nepelnytą pažeminimą, bet pakanta ir nuolaidumu jis surasdavęs tinkamą išeitį.

Savo kalbą A. Schweitzeris baigė teigimu, kad iš Goethės jis patyręs gilią teisingumo įtaigą. Dėl to A. Schweitzeris ir vėliau laikėsi to, kad teisingumas yra svarbiausias etikos

(doros) elementas. Pats Goethė turėjęs gilią teisingumo jauseną: be savinaudos jis siekęs bendro gėrio, kartu ir savo laiko žmogaus žmoniškėjimo, bet vengęs savo siekiu nuskriausti kitų. Čia reikia prisiminti, jog Goethės metu dar vyravo pažiūra, kad siekiamasis tikslas pateisina priemonę. Bet Goethė anos pažiūros nepateisinęs. Tatau jis išreiškė Fausto dramos antros dalies pabaigoje, kur Faustas neteisingumą ir blogio veiksmą griežtai pasmerkė.

Teigiamą pavyzdį sekdamas ir A. Schweitzeris nesisielijo, ką kiti apie jį kalba ir kaip jį vertina, bet nenukrypdamas siekė kilnų tikslą.

Pabaiga

NAUDOTI LITERATŪROS ŠALTINIAI

- 1 Albert Schweitzer, *Aus meinem Leben und Denken*, 1959, antras nepakeistas leidimas (Pirmas leidimas 1931 m. Šis veikalas yra išverstas į 9 kalbas)
- 2 Albert Schweitzer, *Out of my Life and Thought*, 1964, m. keturioliktas leidimas (I anglų kalbą vertė C. T. Champion, pirmas leidimas 1949 m. Anglų kalba leidimas turi papildymą nuo 1932 iki 1949 m. kurio vokiškasis leidimas neturi).
- 3 Albert Schweitzer, *wischen Wasser und Urwald*, 1963 m. antras nepakeistas leidimas (Pirmas leidimas 1939 m.).
- 4 Albert Schweitzer, *African Notebook*, 1958 m. ketvirtas leidimas (I anglų kalbą vertė ponis C. E. B. Russel iš vokiško originalo *Afrikanische Geschichten*, pirmas leidimas 1939 m.).
- 5 Albert Schweitzer, *Das Missionarats- und Leidensgeheimnis (Eine Skizze des Leben Jesu)* 1956 m. trečias nepakeistas leidimas (Pirmas leidimas 1901 m.).
- 6 Albert Schweitzer, *Geschichte der Leben Jesu Forschung*, 1933 m., penktas nepakeistas leidimas (Pirmas leidimas 1906 m.).
- 7 Albert Schweitzer, *Die Mystik des Apostels Paulus*, 1954 m., antras nepakeistas leidimas (Pirmas leidimas 1929 m.).
- 8 Albert Schweitzer, *The Philosophy of Civilization*, 1960 m. (I anglų kalbą vertė C. T. Champion iš vokiško originalo *Kulturphilosophie* 1923).
- 9 Hermann Hagedorn, *Prophet in the Wilderness (The Story of Albert Schweitzer)* 1948 m.
- 10 Joseph Gollomb, *Albert Schweitzer: Genius in the Jungle*, 1949 m.
- 11 Pierre Stephen Payne, *Three Wolds of Albert Schweitzer*, 1957 m.
- 12 Jean Pierhal, *Albert Schweitzer (The Story of his Life)* 1957 m.
- 13 Albert Schweitzer. *Lietuvių Enciklopedija XXVII t.*, 1963 m., 124 psl.
- 14 Frederick Frank, *Days with Albert Schweitzer in Lambarene*, 1959 m.
- 15 Daugiau negu dvidešimties straipsnių įvairiuose laikraščiuose ir periodiniuose leidiniuose.

MEDICINA DIDŽIOJOJ BRITANIJOS

Dr. K. Valteris

VALSTYBINĖ SVEIKATOS TARNYBA

(Ižanga)

Prisimenu 1940 metus. Viena iš pirmųjų tarybinės santvarkos naujovių buvo plačiai garsintas taip vadinamas NEMOKAMAS GYDYMAS. Sakau „taip vadinamas“, nes protaujantiems yra aišku, kad **nemokamo gydymo negali būti!** Kiekvienas supranta, kad gydymui reikalinga daug ir labai daug lėšų; apie **nemokamą** gydymą gali kalbėti tik neišmanėliai arba piktos valios propagandistai.

Kapitalistinėj Didžiojoje Britanijoje „nemokamas gydymas“ įvestas prieš 20 metų, bet čia jis protingai ir teisingai vadinamas NATIONAL HEALTH SERVICE (NHS) — t. y. **Valstybinė Sveikatos Tarnyba** (Autoriaus vertimas).

Valstybinę Sveikatos Tarnybą (V. S. T.) gydytojai čia sutiko gana nepalankiai. Dar ir dabar daugelis gydytojų kreivai žiūri į V. S. T. Labiausiai ja nepatenkinti yra bendrosios praktikos gydytojai (General Practitioners), o ypač tie, kurie į gydytojo profesiją žiūri per materialinę prizmę, kurių pirmuoju tikslu yra prabangingas gyvenimas.

Iš esmės V. S. T. yra teigiama institucija, bet toli gražu, nėra be priekaištų. Kaip visose gyvenimo srityse — V. S. T.-boj rasime daug teigiamų ir nemažai neigiamų dalykų. V. S. T.

yra tikras išganymas ypač mažiau pasiturintiems žmonėms: jie jaučiasi saugūs, nes žino, kad ligos ar nelaimės atveju jiems yra užtikrinta visokeriopa pagalba.

V. S. T. yra savotiška gydytojo etikos saugotoja. Visi žinom, kad atsiranda gydytojų, kurie nesiskaito su priemonėmis (k. a. bereikalingos operacijos bei injekcijos, nereikalingi vizitai ir pan.) kai nori „išmelžti“ iš paciento pinigų.

V. S. T.-bos gydytojas apmokamas pagal jo sąrašą esančių pacientų skaičių. Ar pacientas lanko gydytoją kasdien per visus metus ar nepasirodo nė karto — gydytojas atlyginamas vienodai. Vadinas, V. S. T.-bos gydytojas suinteresuotas kuo greičiausiai ligonį pagydyti ar pasiūsti jį į ligoninę ir tuo užtikrinti sau ilgesnį laisvalaikį, kurio jam labai trūksta. Suprantama, kad jis vengia bereikalingų veiksmų, kurie privačioj praktikoje galėtų būti pelningi, bet ligoniui nenaudingi ir skausmingi.

Bene didžiausia V. S. T.-bos neigiamybė yra per gausus administracinis personalas su neišvengiama biurokratija, popierizmu; tas netik suėda milžiniškas pinigų sumas, bet ir apsunkena našų Sveikatos Tarnybos darbą.

Ivairios teigiamybės ir neigiamybės paaiškės nagrinėjant V. S. T.-bos struktūrą.

● **Atsiliepimai apie dr. K. Kuršiaus knygą.** Amerikos Lietuvių Gydytojų Sąjungos išleista **Dr. Aleksandro Karoliaus Kuršiaus disertacija** turėjo didelį atgarsį ne tik tai lietuvių spaudoje, bet ir amerikiečių intelektualų tarpe. Deja, **Vliko globojama Elta** savo užsieniui skirtuose biuleteniuose apėjo tatoi patylomis. Dr. V. Paprocko užklaustas Eltos redaktorius p. Juozas Audėnas pareiškė, kad apie Kuršių jie nieko nežino, todėl Eltos biuleteniuose jis nebuvo paminėtas.

Septynios didžiosios šių laikų nuodėmės..

Tarptautinėje gydytojų konferencijoje Savos, Šveicarijoje tapo sužymėtos 7 svarbiausios

nuodėmės, kurias papildome suvęs ir savo sveikatos atžvilgiu:

1. Perdidelis tablečių vartojimas, 2. Užnuodijimas oro, vandens ir maisto, 3. Rūkymas tabokos, 4. Alkoholizmas, 5. Netinkamas maitinimasis, 6. Permenkas išnaudojimas nuosavų fizinių pajėgų šioje technikos galybėje.

● **ATITAIŠYMAS.** Daktarai Dubinskai paaukavo ne \$1000.00 Jezuitų namų statybai, kaip buvo parašyta pereitame numeryje, bet \$2200.00.

Kauno reumatologų ir Bristolio konferencijos aplankius

J. Gudauskas, M. D.

(Tęsinys) Pranešimas skaitytas Kalifornijos lietuvių gydytojų draugijos susirinkime 9.24.1967.

Konferencijos smulkmenos ir įdomybės

Nebuvo mums priprastų komercinių nė mokslinių eksponatų, tik ne-žymus knygų stalas su rusiškėmis ir lietuviškomis knygomis. Konferencijos dalyvių vakarieniėje 6.22 negalėjau dalyvauti, nes tą vienintelį vakarą teturėjau išsprukti pasimatyti su kauniškiais giminėmis. Bet konferencijoje pasisekė sutikti labai daug kurso draugų ir kitų kolegų, kurie buvo aukštesniuose ar žemesniuose kursuose arba kurie man buvo pažįstami iš praktikos darbų su rentgenogramomis ar vizitacijų esant Kauno klinikų ordinatorium keturis metus. Šita visa kolegų grupė stačiai apspito ir ypač pirmą dieną kalbų kalbomis pertraukų nepakako. Taipgi ir sėdėjimas salės gale tam reikalui buvo naudingas. (Nuo sėdėjimo prezidijume buvo pasisekė išsisukti). Gerai, kad salės garsiakalbiai nesukriko, o tai mūsų šnabždesys gale būtų nustelbęs pranešėjus. Ir ko jie nesiteiravo ir nepripasakojo! Į jaučio odą nesurašytum to viso ilgesio ir informacijos apie mus stokos. Kad vienas jų kuris perilgai neužsišnekėtų, jie sugalvojo ištuštinti visą užpakalinių kėdžių eilę, paliekant mane viduryje. Tada iš kairės ir iš dešinės jie vis pasislinkdavo, kaip kad seniau darydavom eidami išpažinties. Kai vieno išklausydavau kairėje, po to, kaip koks prabščius atsiskurdavau dešinėn. Kai dešinėj pabaigdavau, jau kairėj laukdavo naujas kolega. Dėl to, žinoma, gerokai nukentėjo kai kurių pranešimų sekimas, bet koks tai paliko „lifetime experience“, ir beveik įdomiausias konferencijos siurprizas. Rodė jie man ir vieną „Biuletenio“ egzempliorių, apiplūšusį ir nunešiotą su išskusta „okup.“ Lietuva, kažkaip patekusį iš Kanados. Gandai, kad laiškų cenzūra yra panaikinta nėra teisingi, taipgi ir „Biuletenis“ ten nepatenka.

Apie mus susidaręs įspūdis, kad perdaug uždirbam. Dažnas jų girdėjęs, kad vienas mūsų kolega pasiuntęs giminėms automobilį, kas Lietuvoje yra prabanga. Mat, už 10-ties metų senumo „Volgą“ mokama 7.000 rublių. Taigi naujos „Volgos“ padovanojimas sukėlė sensaciją, bet taipgi ir komentarus: „tai lupa jis

ten, neblogiausiai lupa“... Jei kas rengiasi siųsti automobilį dovanų, bus nemažai pagerbtas, bet tegul nebando kam įsiūlyti doleriais brangiau kaštuojančią „Lietuvių Enciklopediją“. Aš bandžiau vieną komplektą kam nors dovanoti: nesuradau norinčio nei giminių, nei daktarų nei rašytojų tarpe. Ta dovana dar „nepraeina“.

Pirmosios dienos pietų pertraukos metu teko aplankyti Kauno klinikų prof. Z. Januškevičiaus skyrių, jam pačiam vadovaujant. Jis ir dr. K. Lederis, kurį vėliau sutikau Bristolyje, paliko man įspūdį kaip du gabiausi lietuvių daktarai sutikti šioje kelionėje. Mačiau jo klinikoje terminalinį Cor pulmonale atsitikimą. Januškevičius jį kompensuoja be djigitalio ir be diuretikų net dviem metams. Privaciuame „intensive care“ kambaryje tracheotomotas ligonis guli su nuolat veikiančia IPPB mašina. Dažnai atliekamas bronchų tualetas, kraujo Ph, koreguojama respiratorinė acidozė ir elektrolitų pakitimai. Kas savaitę atliekama širdies raumens biopsija rodo myokardo regeneraciją kurios dėka dekomensacija praeina pati. Po šešių savaičių ligonis kliniškai yra sveikas — dviem metams, po ko procedūra vėl reikia pakartoti. Procedūra kad ir paprasta, bet reikalauja trijų etatų (gydytojo ir dviejų patyrusių seserų) visas 24 valandas, taigi nėra pigi, bet efektinga, belaukiant organų transplantacijos.

Šiaip prof. Januškevičiaus skyrius užvers-tas aparatūra, kuri nebetelpa klinikose ir didžia dalimi užėmusi Medicinos fakulteto pusrūsius. Ten įsikūrę ir kiti jo pagalbininkai: biochemikai, inžinieriai, net viena daili blondinukė. Jie konstruoja, griauna, galvoja, diskutuoja aparatūras ir technikas, sudarydami darnų biochemikų-technikų-mėdikų „teamą“. Šitos grupės konstruota aparatūra gaudoma Rusijoje kaip aukštos kokybės ir labai naujoviška.

Nedaugelio gydytojų butuose teteko pabuvo-ti. Ir tai tik „big shots“ — profesorių ir ligoninių vedėjų. Tie nuo mūsų niekuo nesiskiria, o vaišina jie geriau už mus. Kaip ver-

čiasi eilinis gydytojas — neteko patirti. Alga tėra menkutė 100-140 rublių mėnesiui, o kainos aukštos. I klausimą kaip galima išsiversti jie atsako: klausk Chrusčiovo. Mat, anas savo laiku yra pasakęs per televiziją, kad jis nežinaš kaip Kaune ir Tiflise žmonės išleidžia tris kartus daugiau, kaip kad uždirba. Ar tas tinka ir gydytojams? Logiška galvoti, kad jie prisiduria iš privačios praktikos, kad ir ne oficialiai. Tik gydytojai pensininkai pora valandų gali verstis privačia praktika ir sakėsi per dieną padarą tuos 50 rublių, mėnesinės pensijos.

Šiuo metu Rusijos rublis vėl eina į infliaciją. Oficialiai doleris tėra vertas 90 kapeikų, bet rinkoje prisispyrę siūlo po penkis rublius už dolerį. Jei tokia rinkos kaina kas leistų gyventi Vilniaus viešbuty — turistais nebūtų galima atsimušti. Tuo tarpu Lenkijoje beveik laisvai gauni 5-kis kartus daugiau zlotų už dolerį, kaip oficialus kursas ir ten pragyvenimas gerame viešbuty išeina nepaprastai pigiai. Jei kada Lietuvoje turizmas pradėtų prilygti Lenkijos sąlygoms, daug lietuvių ten važiuotų, kaip, kad dabar važiuoja lenkai į Lenkiją.

Nežiūint kaip dabartiniai gydytojai verčiasi ar nesiverčia ekonomiškai, bet pabendrauti ir širdį atverti tai tikrai moka. Mūsų jie labai išsiilgę, bet ir tame ilgesy nesutikau nei vieno, kuris nenorėtų Amerikon atvažiuoti. Tik jų niekas neišleidžia. Man esant Vilniuje pažadėtos vizos vykti į USA trims gydytojams pasitobulinti ligoninėse buvo atšauktos. Iš mūsų vargu kuris norės eiti kryžiaus kelius, kad

patektų į jų konferencijas. Be to, ar surastum mūsų tarpe kas vien tam tikslui norėtų mokintis rusiškai? Mums kaskart įprantant į anglų, o jiems į rusų kalbas — lietuvių kalba pasidarytų kaip koks esperanto, kur vieniems ir kitiems trūktų terminų ir tesusikalbėtume kaip nuo Babelio bokšto nukrapštyti vaikai. Tokiems susitikimams ateitis tebėra blanki, bet atsimebant kad lietuviai gydytojai augo nepritekliuje, persekiojimuose, baimėje ir netikrume, o sugebėjo adaptuotis ir pasiliko šviesių galvų ir guvaus proto, tai ilgainiui ir šioje situacijoje gal suras kokių prablaivinančių prošvaisčių.

Ėkeliui į Bristolį trumpas atostogas praleidome Krokuvėje. Ten sūnus praktiškai kaip ir baigė Lietuvos istorijos kursą Vavelio rūsiuose suradęs vieno Gediminaičio karstą, kurs, matyt, buvęs toks patriotas, kad ant jo lotyniškai užsirašęs „Lithuania“ 33-is kartus. Karų nesunaikintoj Krokuvėj senosios Lietuvos istorija gyvai išlikusi ir verta mūsų jaunimui ten pabuvoti. Pagaliau ten beveik pamiršti kad esi už geležinės uždangos ir tik britų lėktuvo kapitonui prašnekus virš Baltijos jūros vidurio, kad jau čia lėktuvo nebegalėtų atgal gražinti, pajunti tą nepaprastą lengvumą. Pavojai praėjo.

Ėkeliui iš Londono į Bristolį pro traukinio langą slenka gerai įdirbti laukai ir tvarkingi pastatai. Traukiny eilė anglų gydytojų, kurie „komutina“ iš Londono į konvenciją, nes kelio tik porą valandų. Pačiam Bristoly mus laukė kambarys „Manor Hall“ — studenčių bendra-

Seni kurso draugai Kauno konferencijoje. Iš k. į d. prof. P. Baublys, prof. P. Tamošaitis, autorius, ir kurso seniūnas dr. K. Kavaliauskas susitikę po 23 metų.

Šitas knygų stolas atstovavo konferencijos techniškąją ir mokslines ekspozicijas.

buty, laikinai paverstu BMA viešbučiu. Šitame viešbuty 80 britų gydytojų ir 4-ri užsieniečiai sudarėm kaip ir savo bendruomenę. Kartu pusryčiaudavom ir vakarieniaudavom, visai mūsų grupei po miestą ir ligonines buvo paskirti tie patys autobusai ir pagaliau, kad tikrai būtume kaimynai, visi raktai iš kambarių buvo išimti ir kambariai nerakinami — eik pas ką nori ir kada nori, lygiai, kaip ir svečiai pas tave bet kada gali lankytis. Pradžioje buvo juoko, nes ant mano durų buvo pakabinta Dr. & Mrs. tai ne viena kaimynė padarydavo „drop in“ ir nustebdavo kad sūnus reprezentuoja Mrs. Radosios tokį reprezentantą ir jos ėmė jį globoti ir jis tikrai šauniai šioje „Auxiliary“ jautėsi. Mat Bristolis šiai konvencijai rengėsi tris metus ir viską numatė, kad šiam miestui suteiktų nemažesnę garbę, kaip kad jis įgijo John Cabot laivui iš jo išbūriavus surasti Šiaurinę Ameriką. Nuo to momento Bristolis garsėjo ir vis turtėjo, kad ir ne taip garbingai. Kur dabar rūsiuose bristoliečiai vaišinas alumi, būdavo tranzitiniai urvai iš Afrikos į Virginiją vežamiems negrams sugrūsti, o šalia sandėliai, kur grįžtantieji laivai iškraudavo tabaką. Šito biznio dėka išaugę Bristolio milijonieriai dabar per savus vaikaičius išstatė Bristolio universitetą ir moderniškas ligonines. Dabar jau tokie laikai. Jei

geras universitetas ar ligoninė, tai, žinoma, negali apsieiti be po visą svieta išblaškytų lietuvininkų. Ir mūsiškis prof. K. Lederis čia gali sakyti išaugęs. Vos vieno ar dviejų kursų tremtinys po karo atsidūrė Bristolyje ir universitete pradėjo karjerą dženitorium, ne tik be British accent, bet ir be paprasčiausių kalbos rudimentų. Nelengvi turėjo būti saviškių, be dėdžių, be affidavitų. Bet žarėniškis žemaitis padarė savo. Dabar vargu ar daug rasi jam lygių celės elementų biocheminių geografų. Erdviose jo laboratorijose gali priskaityti daugiau elektronmikroskopų, kaip kad senais Gediminas turėjo Vilniuje armotų. Ištisas paras sėdi prie jų doktorantai ir kitokie earls, su visokiomis raidėmis po pavardžių taip vaizdžiai dr. Valterio aprašytų. Ir vis paskutinį žodį ir lemiamą patarimą jiems turi duoti K. Lederis. Netrukus su paskaitomis mes jį girdėsime Barkley ir gal su pranešimu mūsų draugijoje. Tik nežinia ar ir Kalifornijai pasiseks jį ilgam privilegijuoti. Jis ten taip suaugęs su savo research ir savo idėjomis, kurių įsikūnijimui jis, rodos, surado idealias sąlygas. Dar niekada nebuvau sutikęs lietuviu kuris taip arti sėdėtų prie pačios gyvybės esmės ir būtų taip gerai informuotas ir patyręs šitokio research sunkumuose.

Bristolio konferencija daug kuo primena

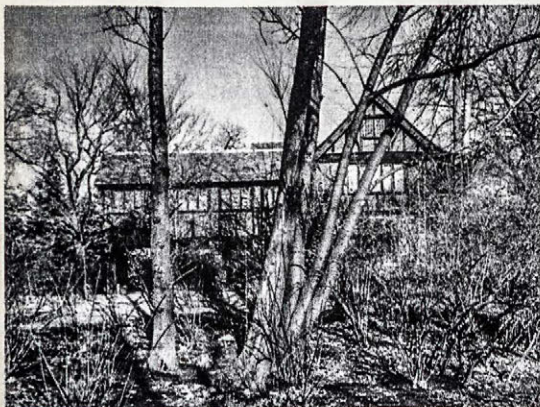
AMA konvenciją, tik viskas mažesniame laipsny. Gal dėl to, o gal ir dėl specifinio britų draugiškumo tokia konvencija pasidaro lengva sekti ir, rodos, iš jos daugiau išsineši kaip iš plačios AMA konvencijos. Pirmiausia esi nustebęs kad britai nėra jokie šaltuoliai, kaip kad mes įpratę anglus išvaizduoti. Atvirkščiai. Ir rimčiausias paskaitas jie moka taip atmiešti jumoru ir kartu rimtai kalbėti ir išlaikyti dėmesį, kad sau konkurentų tuo atžvilgiu jie neturėtų nei kontinente nei čia. Arba ir social affairs. Bristolio meras darė konferencijos dalyviams priėmimą, atsiuntė herbais ir auksu išspausdintą pakvietimą, pažymėdamas užsidėti akademinis rūbus (togas). Jo sekretorei paskambinau ir pasakiau, kad Vytauto Didžiojo Universitetas man davė tik gydytojo laipsnį, bet nedavė nė jokios togos. Tai ji pakvietė atvykti taip kaip stoviu, paprastu kostiumu. Kai merui buvau pristatytas tame viduramžių akademinų rūbų jūroje, tai jis jau gerai apie mane informuotas kurį laiką slebizavojo Vytauto Didžiojo Universiteto vardą, bet nepasiekęs pakenčiame tobulumo, pasitenkino VDU raidėmis, nuoširdžiai juokaudamas, kad paprastu kostiumu man tikrai bus vėsiu nes vakaras buvo tvankus ir drėgnas, kaip dažnai Bristolyje būna.

Tame priėmime visos dr. Valterio aprašytos raidės pavirto įvairiausių fasonų ir spalvų togų realybėmis ir net dvi expert lady auxiliaries nuolat šalia mus sukinėdamosios pristatinėjo jau dienos metu matytus konferencijos daly-

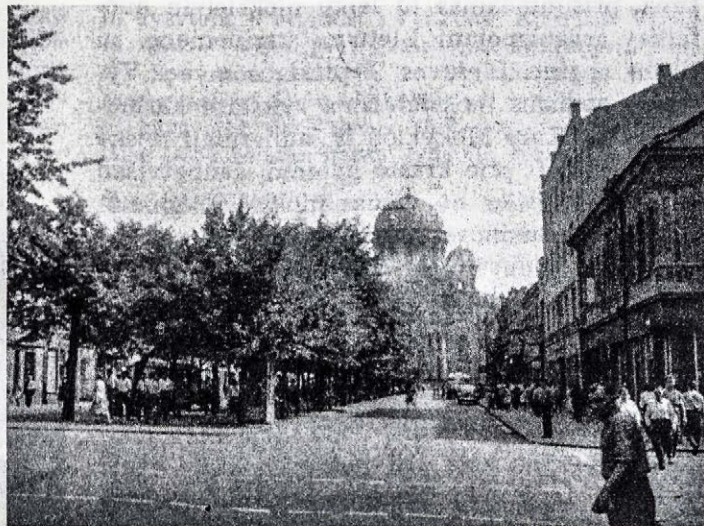
vius, kurie dabar togoti akademiniais rūbais atrodė vėl nepažįstami ir tolimi. Po „punšų“ ir kitokių pasistiprinimų, kurių meras nepagailejo, tikrai išėjo kad mano dieninis kostiumas buvo praktiškesnis. Kai togoti svečiai mirko prakaitu ir šuto, ne vienas man pavydėjo to gero universiteto, kuris nedalina togų.

Mūsų laikraščiai ir ypač „Medical Tribune“ kuris kiekvieną savaitę lanko mūsų ofisus plačiai aprašė Bristolio konferencijos mediciniškąją pusę, tai man nėra ko kartoti. Tačiau mažai ten buvo pabrėžtas General practitioner vargas toje socializuotos medicinos šalyje. Jis ten pririštas tik prie ofiso, be ligoninės privilegijų. Dėl to jis dūsta ir nuobodžiauja. Taipgi ir mediciniškai degraduojasi. Tuo klausimu konferencijoje buvo nemažai kalbėta, bet konkrečiai vargu ar bus kas greit padaryta. Žinoma, finansiškai britų gydytojai laikosi nepalyginamai geriau už Lietuvos gydytojus ir staiga iš Lietuvos ten patekus jų nusiskundimai teatrodo menki. Bet mūsų akimis žiūrint britų generalistas tikrai yra nepavydėtinoje padėtyje ir nenuostabu, kad jis bevelina emigruoti čia ar Kanadon.

Ištisa konvencijos savaitė Bristolyje prabėgo kaip viena diena. Žinių bagažas po abiejų konferencijų atrodė papildėjo ir taipgi staiga pasirodė, kad dar reikia atostogų. Iš Bristolio pasukom Paryžiun. Bet apie tai argi gali rašyti. Ko gero dar ir žmona paskaitys ir ne tik man, bet ir redaktorei gali būti blogai.

Pavasaris

Kaunas

Veikla

PASAULIO IR AMERIKOS LIETUVIŲ GYDYTOJŲ SAJUNGOS ŽINIOS

ILLINOIS

Lietuvos nepriklausomybės atstatymo 50 metų sukakties minėjimas.

Minėjimas įvyko 1968 m. vasario mėn. 28 d. Šarkos restorane. Po iškilmingos vakarienės, ILGD-jos pirm. dr. Vyt. Dargis, atidarydamas minėjimo posėdį, pakvietė dalyvius pagerbti žuvusius už Lietuvos laisvę atsistojimu bei minutus susikaupimu.

Dr. J. Bartkus vaizdžiai atpasakojo nuotakas liet. studentų gyvenančių Maskvoj bendrabuty, paskelbus Lietuvos Nepriklausomybę. Grįžimui į Tėvynę buvo pravesta registracija. Pabėgelių ešalone susidarė 7 lietuvių grupė, su kuria dr. Bartkus grįžo Lietuvon — Šiaurios. Čia susipažino su provincijoje vykstančiu civiliniu ir kariniu organizavimu. Nuvykus į Kauną, buvo pakviestas Krašto Apsaugos Ministerio padaryt pranešimą apie to meto stovį Žemaitijoje. Toliau dr. Bartkus apibudino Lietuvos kariuomenės organizavimą sunkiose sąlygose. Jautriai prisiminė pirmąją Vasario 16 d. sukaktį, kuri pasižymėjo ne tik entuziazmu, bet ir vyraujančia rimtimi bei susikaupimu. Ir išoriniai matėsi, kad šventė buvo visuotina, nes ir tolimiausiuose Lietuvos kampeliuose plėvesavo mūsų trispalvės vėliavos.

Dr. V. Tauras papildė dr. Bartkaus pranešimą, prisimindamas tų laikų moksleivių nuotakas organizuojant Lietuvos kariuomenę, su tikslu apginti Lietuvos Nepriklausomybę. Vyresnio amžiaus moksleiviams vykstant kariuomenėn ar Karo Mokyklon ir jaunesnieji reiškė norą prisidėti prie krašto gynimo. Jaunatviško entuziazmo dėka ne vienas moksleivis-gimnazistas buvo atsidūręs fronte.

Vėliau Liet. Fondo Tarybos pirm. dr. G. Balukas, kalbėdamas apie Liet. Fondą, pabrėžė, kad prieš 5 metus lietuvių gydytojo iniciatyva, buvo įkurtas L. Fondas; šiandiena jis išaugo į nemažą kultūrinę jėgainę, nešančią kultūros reikalams remti. Šiuo metu Liet. Fonde priskaitoma apie 110 gydytojų, kurie rėmė ir remia L. Fondą. Ragino gydytojus neįstojusius į L. Fondą įstoti ir atvykti į L. Fondo

naujų narių pagerbimo pietus, įvykstančius š. m. kovo m. 10 d. Kilty's restorane.

Vėliau p. V. Ankus pademonstravo filmą iš jo žmonos kelionės į Lietuvą. Malonūs širdžiai vaizdai susirinkusius nukėlė į Vilnių, Trakus, Kauną ir į gimtąjį sodžių. Ponia Ankuvienė, filmavusi savo kelionę, maloniai teikėsi paaiškinti matomus vaizdus.

Draugijos pirm. dr. Dargis, baigdamas susirinkimą, ragino visus gydytojus bendran darban, ypač šiais Laisvės Kovos metais.

Minėjimas baigtas Lietuvos himnu.

Dr. F. V. Kaunas

GAJOS iniciatyva š. m. balandžio 5 d. — Verbų sekmadienį — T. T. Marijonai savo jaukioje koplyčioje praves gydytojams ir jų šeimoms gavėniai pritaikytą priešvėlykinį susikaupimą — rekolekcijas. Pritaikytos labai užimtiems ir skubantiems gydytojams. Pradžią 10 val. Po pamaldų pusryčiai, kur jaunas akademikas Vaclovas Kleiza kalbės ir praves diskusijas apie šių dienų akademinio jaunimo ideologinius galvojimus, ypač paliesdamas „hippies“, kaip labiausiai kontroversinę ir gal kraštutiniausią šių laikų socialinę problemą. Tikimasi sulaukti gyvesnio korporantų ir svečių gydytojų susidomėjimo.

Lietuvių Gydytojų Biuletenio redakcija.

KRONIKA

ILLINOIS

● *Dr. Ant. Gužauskas* 10137 S. Hoyne St., Lojolos universiteto medicinos faculteto profesorius, išrinktas Chicagos Medicinos instituto nariu.

● Kauno Medicinos Instituto *prof. dr. J. Brėdikis*, chirurgas kardiologas, su sovietų grupe atvyko į JAV. Jis lankėsi pietinių ir vakarinių valstijų medicinos centruose, bevažiudamas iš Kalifornijos į Clevelandą buvo sustojęs Chicagoje. Jis aplankė šv. Kryžiaus ligoninę, pasivaikščiojo po Marquette Parką ir stebėjosi tokiu dideliu lietuvių skaičiumi Čikagoje.

Dr. Brėdikis.

● *Dr. Vaclovas Jagiela* gimęs Čikagoje, Roosevelt Universitete įsigijo bakalauro laipsnį (Bachelor of Science). Medicinos mokslus baigė Prancūzijoje, stažą ir rezidenciją atliko Montrealyje, o specialybei įgyti dirbo St. John ligoninėje, New Brunsvick Dalhousie universitete. Grįžęs į Prancūziją parašė doktoratą tema „Phenylketonuria“. Į Čikagą grįžo Kalėdų metu ir pradėjo dirbti Pinel ligoninėje, kaip ligoninės psichiatras ir administratoriaus asistentas. Jo tėvai Vaclovas ir Ona gyvena Marquette Park apylinkėje.

● Nepriklausomybės paskelbimo sukakties proga *ateitininkai* įsteigė naują ateitininkų Šalkauskio vardo kūrybos premiją skirtą atžymėti kūrybos laimėjimus įvairiose srityse. 1968 metų premiją paskirta dr. Juozui Girniui, autoriui knygos „Idealas ir laikas“. Premijos mecenatai — ateitininkai gydytojai: dr. K. Ambrozaitis, dr. P. Kisielius, dr. A. Lipskis, dr. A. Razma, dr. Br. Valadka ir dr. P. Žemaitis. Premija — \$1,500.00. Tai stambiausia iš visų esamų mūsiškių premijų.

● *Dr. Algis Paulius* ir Laima Čepaitytė gruodžio 24 d. per Kūčias susižiedavo. Laima baigia Illinois

Un-te biologiją, o dr. A. Paulius šiuo metu dirba Illinois Central ligoninėje kaip rezidentas chirurginės ortopedijos specialybei išgyti. Abu yra aktyvus akademikai skautai.

● *Dr. Margeris* nori grįžti. Bridgeportietis senosios kartos gydytojas Algirdas Margeris per eilę metų stengėsi prisigerinti Lietuvos okupantams, pagaliau pernai grįžo į okupuotą Lietuvą, pasiryžęs baigti ten savo amžėlį. Ir štai, vos geram pusmečiui praėjus „Sandara“ rašo, kad jam nėra taip lengva priprasti prie naujų aplinkybių „tarybinėje“ Lietuvoje ir jis norėtų grįžti į Čikagą.

● Kūčių dieną iš Lietuvos nuolatiniam apsigyvenimui į Rockford, Ill., atvyko *dr. Valentino Plioplio* motina Ona Plioplienė-Jusiūtė, 82 metų amžiaus. Drauge su ja iš Pilviškių miestelio 6 mėnesių atostogoms į Ameriką atvyko ir Aldonos Plioplienės motina *Emilija Ankudavičienė*, 82 metų amžiaus.

MICHIGAN

● *Dr. Vainutis Vaitkevičius*, profesorius Wayne State University School of Medicine, pakviestas Industrial Medicine Association of Medicine programos vedėjo dr. A. Petersono, vasario mėn. susirinkime kalbėjo apie „Chemical Aspects of Occupational Malignancies“.

● *Dr. Vytautas Mileris* šių metų vasario mėn. didele lietuvių balsų persvara buvo išrinktas vieninteliu lietuvių namų Detroite pirmininku, o taipgi Dariaus ir Girėno klubo, kuris finansiniai rišasi su lietuvių namais, pirmininku. Detroito visuomenė tikisi, kad dr. V. Mileriu pirmininkaujant lietuvių namai progresuos ir visos iki šiol esančios problemos bus išrištos.

OHIO

● *Dr. E. Bagdonaitė*, prof. Bagdono duktė, yra baigusi odontologiją. Vokietijoje dirbo kaip stovyklos dantų gydytoja, o atvykusi į Jungtines Amerikos Valstijas pradėjo dirbti Oral Pathology Institute prie Western Reserve universiteto. Dr. Bagdonaitė yra atlikusi eksperimentinį darbą „Paradentose“ srityje ir kurį laiką buvo prof. dr. Thomas Thill asistentė. Jos darbas buvo išspausdintas Dantų gydytojų žurnale.

WASHINGTON, D.C.

● Mokslinė prof. *dr. Elenos Liatukienės* studija „The Amalgam Splints“ buvo išspausdinta 1967 m. rugsėjo-spalio mėn. „The Journal of Periodontology“ numeryje. 38-me tome, Dr. E. Liatukienė yra odontologijos profesorė (Associate Professor of Operative Dentistry) Howard University, College of Dentistry, Washington, D.C. Jos mokslinius tyrimus parėmė minėto U-to odontologijos kolegija. Išspausdintoji studija buvo pateikta susipažinimui District of Columbia Odontologų draugijai ir taip pat San Francisco, Calif., analoginei draugijai. Dr. E. Liatukienė yra Washington, D.C. leidžiamo odontologijos žurnalo redakcijos narė.

NAUJOJI ANGLIJA

● *Dr. Edvardas Sheris* iš Wilton, N.H., neseniai sugrįžo iš Pietų Vietnamo, kur dirbo tarp pietų vietnamiečių, kaip civilinis gydytojas. Bubo sunkiai susirgęs viena iš tropinių ligų, todėl turėjo anksčiau sugrįžti į JAV negu buvo numatyta.

● Vasario mėnesio pradžioje, *Dr. Milda Budrienė* dalyvavo JAV Alergistų Akademijos suvažiavime Bostone. Ta proga dr. Budrienė pasimatė su *N.A.L. Gyd. Draugijos nariais*: pirmininku dr. Alfredu Krišukėnu, sekr. dr. Gene Stapulioniene ir dr. Vladu Vaitkumi iš Worcesterio. Buvo pasidalinta įvairiomis mintimis ir kartu apgailestauta jog daugiau narių negalėjo dalyvauti šiame susitikime. Vakaras buvo praleistas jaukioje kolegiškoje nuotaikoje. Paaikškėjo kad dr. Budrienė yra gimusi Massachusetts valstybėje, todėl tokie atsilankymai būtų pageidautini daug dažniau. Ta pačia proga dr. Budrienė atvežė krūvą „Dr. Cursius-Curtius“ knygu, kurios bus kaip galint plačiau paskleistos.

Naujosios Anglijos Valdyba su dr. M. Budrienė. Iš k. į d.: dr. Stapulionienė, dr. M. Budrienė, dr. V. Vaitkus ir pirm. dr. A. Krišukėnas.

Bostoniečiai: iš k. į d. p. Vaitkuvienė, dr. A. Krišukėnas, dr. Stapulionienė ir dr. V. Vaitkus.

● *Metinis N.A.L. Gyd. susirinkimas* numatomas šaukti pavasarį, kad esant palankiam orui visi kolegos, ypač iš tolimojo Maino, galėtų atvykti.

NEW YORKAS

● 1967 m. gruodžio mėn. 6 d. New Yorke mirė *dr. Bela Schick*, sulaukęs 90 metų amžiaus. Pasaulyje jis pagarsėjo pasiūlydamas tyrimo metodą organizmo difterijos jautrumui patikrinti. Velionis draugavo su mūsų tautiečiu, vaikų ligų specialistu, dr. Juozu Paulioniu, gyvenusiu New Yorke ir mirusiu 1961 m. rugpiučio mėn. 10. Šis veiklus lietuvių tarpe gydytojas kiekvienais metais būdavo kviečiamas dalyvauti į Schick fundacijos metinius parengimus. Kadangi kiti kvies tieji būdavo tik vienos rasės atstovai, tai pasak velionį dr. J. P. į jį šnairuodavo tie, kurie nebuvo pakviesti. Dr. Bela Schick viename savo veikale taip pat paminėjęs *dr. Juozo Paulionio* vardą.

● Truputį sirguliuoja *dantų gydytojas dr. Bladas Vencius* (vyresnysis brolis dr. Ksavero Venciaus, kuris besitraukdamas iš Lietuvos kartu su žmona nukendo Vokietijoje Vezerio upėje. Dr. B. V. nuo 1921 iki 1928 metų, atvykęs iš JAV į Lietuvą, Nepriklausomoje Lietuvoje vertėsi dantų gydytojo praktika. Jopacientų tarpe buvo daug žymių žmonių. Kaip suvenyrus jis ir dabar tebeturi Kipro Petrausko ir Jono Vileišio dantį. Dabartinis jo antrašas: 499 Grand St., Brooklyn, N. Y.

Dr. Vladas Ingelevičius su ponia ir abiejų dukrelių šeimomis įsigijo namus ir išsikėlė pastoviai gyventi į Long Island. Dabartinis jo antrašas: 254-20 Pembroke Ave., Great Neck, N. Y.

BELGIJA

● *Majoras dr. Juozas Manelis* metus laiko dirbęs JAV kariuomenės ligoninėje Frankfurte, yra paskirtas chirurgijos ir profesinio štabo viršininku naujoje Nato/Shape tarptautinėje ligoninėje, Briusely.

ARGENTINA

● *Dr. Albertas Dominas* atidarė savo kabinetą Buenos Aires. Šalia bendrosios klinikos specializuojasi inkstų ligose ir chirurgijoje.

Argentinos lietuvių visuomenė jį gerai prisimena, kada jis, būdamas 8 - 12 metų, savo gražiu balsu žavėdavo publiką, išpildydamas klasinės muzikos dalykus ir lietuvių dainas.

ŠVEICARIJA

● *Dr. Laima Banionienė* baigė Berno universiteto medicinos fakultetą. Naujoji daktarė atvyko į Šveicariją iš Jungtinių Amerikos Valstybių.

● *Lietuvos valstybės nepriklausomybės 50 metų sukaktis* buvo iškilmingai paminėta lietuvių gyvenančių Šveicarijoje. Sukakties minėjimas prasidėjo pamaldomis Ziuriche, akademinuose studentų katalikų rūmuose. Pamaldas atlaikė ir atatinkamą pamokslą pasakė kun. J. Juraitis. Po pamaldų įvyko lietuvių bendruomenės narių visuotinas susirinkimas, kuriam pirmininkavo *dr. K. Augevičius*.

OKUPUOTA LIETUVA

Kauno Medicinos Institutas.

● „Sveikatos Apsauga“ 1967 m. 11 numeryje paduoda žinių apie Kauno Medicinos Institutą. Žinias paduoda V. Kuzminskas, Kauno Medicinos Instituto prorektorius. 1951 metais Kauno u-to Medicinos fakultetas buvo perorganizuotas į savarankišką aukštąją mokyklą — Kauno Medicinos institutas. Per 17 metų institutas paruošė 3898 specialistus: 2550 medicinos gydytojus, 658 gydytojus - stomatologus, 676 farmacininkus ir 9 medikus - biofizikus. Pridėjus Medicinos Fakulteto specialistų laidas (2345 žmones), susidarys 6243 aukštąjį medicinos mokslą baigusieji specialistai. 1940 m. buvo 1971 gydytojai.

Dabar institute mokosi 3.000 studentų. Juos moko ir auklėja 320 profesorių - dėstytojų, susijungusių į 36 katedras. Institute dirbamas gilus, intensyvus ideologinio auklėjimo darbas. Daug ir sėkmingai institute dirbama ateizmo propagandos bei ateistinio auklėjimo srityje. Ateistinis - auklėjimasis darbas institute dabar įgavo kiek kitokią kryptį — kovojama už gilų materialistinės pasaulėžiūros, už gydytojo, kaip propagandisto ateistiniais klausimais, paruošimą.

1964 m. Kauno Medicinos institute sudaryta ateistinio studentų auklėjimo sistema; joje numatytos ateistinio auklėjimo užduotys ir formos kiekvienos katedros mokomajame darbe, visuomeninių organizacijų bei bibliotekos veikloje. Materialistinės pasaulėžiūros ugdymas daugelyje katedrų betarpiškai susietas su dėstomąja disciplina. Daug dėmesio skiriama proletarinio internacionalizmo ugdymui.

Instituto profesorių - dėstytojų tarpe galima matyti senosios Lietuvos mokslininkų kartos atstovus — prof. T. Ivanauską, prof. J. Šopauską, prof. B. Abraitį, prof. J. Kupčinską, prof. B. Sidaravičių, prof. J. Lašienę. Čia dirba jų mokiniai — prof. Z. Januškevičius, prof. S. Gruodytė, prof. A. Žiugžda, prof. A. Vileišis. Čia dėsto ir jaunesniosios kartos profesoriai — J. Brėdikis, A. Baubiniene, V. Sadauskas ir daugelis kitų.

Širdies — kraujagyslių sistemos ligų mokslinio tyrimo darbams vadovauja prof. U. Januškevičius. Jau septyni metai, kai plačiai klinikoje taikoma nauja, efektyvi kovos su skilvelių virpėjimu priemonė — elektarinė širdies depoliarizacija. Šiuo klausimu skaityti pranešimai tarptautiniuose kardiologų kongresuose Meksikoje ir Indijoje (Z. Januškevičius 1962, 1966 m.).

Institute apginta apie 100 mokslo kandidato ir 22 mokslų daktaro disertacijų. Instituto darbuotojai spaudoje paskelbė apie 4000 mokslinių darbų 9 kalbomis.

1946 - 1967 m. laikotarpyje profesoriai - dėstytojai parengė per 40 vadovėlių ir mokymo priemonių; dauguma jų pirmą kartą pasirodė lietuvių kalba. Pažymėtini šie veikalai: prof. V. Lašo „Žmogaus fiziologija“, prof. B. Abraičio „Žmogaus embriologija“, prof. L. Gutmano „Nervų ligos“, prof. J. Kupčinsko „Plaučių tuberkuliozė“, prof. B. Sidaravičius „Odos ir veneros ligos“, doc. T. Šiurkaus „Bendroji chirurgija“, doc. S. Žilinsko „Ausų, nosies ir gerklės ligos“, profesorių J. Kupčinsko, A. Žiugždos ir J. Dainio „Vidaus ligos“.

Kaip matyti iš aukščiau paduotų ištraukų iš „Svei-

katos Apsaugos“ straipsnio, Kauno Medicinos Institute daug laiko pašvenčiama gydytojo, kaip propagandisto ateistiniais klausimais, paruošimą; kiek laiko lieka mediciniškam pasiruošimui iš straipsnio neaišku, tad sunku pasakyti koks gydytojo paruošimo lygis yra okupuotoje Lietuvoje.

● Vilniaus Medicinos Fakultetas

Žinias paduoda E. Nekrašas, Medicinos fakulteto dekanas.

Šiuo metu fakultete veikia trys skyriai — gydymasis, pediatrijos, sanitarijos ir higienos. Studentų priėmimas — 170 asmenų. Po pokario laikotarpio fakultatas paruošė 2000 gydytojų, 216 gydytojų stomatologų ir 92 provizorius. Žodžiu, vienas trečdalis visų okupuotos Lietuvos gydytojų yra Vilniaus universiteto Medicinos fakulteto auklėtiniai. Fakultete dirba apie 100 profesorių - dėstytojų; iš jų 53 turi mokslo kandidato laipsnius, 10 — medicinos mokslų daktaro, 7 turi profesoriaus vardą, o 37 — docento. Pokario laikotarpio fakulteto darbuotojų yra parašyta ir paskelbta per 2140 mokslo darbų.

Okupuotoj Lietuvoj šiuo metu yra 457 chirurgai: 325 bendro profilio chirurgų ir 132 atskirų chirurginių šakų chirurgų; iš jų 21 chirurgai - urologai, 28 chirurgai — traumatologai, 14 neurochirurgų ir 35 onkologai.

„Sveikatos Apsauga“ Nr. 10 aprašo apie reumatologų konferenciją įvykusią birželio 22 d. - 23 d. Kaune, apie kurią taip vaizdžiai aprašo dr. J. Gudauskas „Biuletenyje“. Konferencijoje dalyvavo 350 delegatų iš įvairių miestų bei rajonų, o taip pat reumatologai iš Novosibirsko, Odesos, Minsko, Rygos ir kitų šalies miestų, bet kad dr. J. Gudauskas buvo atvykęs į tą konferenciją iš Kalifornijos, žinoma, nėra pažymėta.

● Prof. Mykolas Marcinkevičius, Vilniaus u-to Medicinos fakulteto Vidaus ligų propedeutikos katedros vedėjas rugsėjo 29 atšventė 75 metų gimimo sukaktį. 1926 m. baigęs Kauno Medicinos fakultetą kurį laiką dirbo Vaikų ligų klinikos asistentu, vėliau Rokiškyje ir Linkuvoje. Po to, apie 14 emtų buvo Panevėžio ligoninės vidaus ir vaikų ligų skyriaus vedėju. 1944 metais buvo pakviestas vadovauti vidaus ligų propedeutikos katedrai, 1959 m. jis apgina medicinos mokslų daktaro disertaciją, o 1961 m. jam suteikiamas profesoriaus vardas. Jis yra parašęs apie 40 mokslinių straipsnių, monografiją: „Skrandžio ir dvylikapirštės žarnos opa“ (1959) ir vadovėlį „Vidaus ligų propedeutika“ (1963 m.).

● Prof. Pranas Morkūnas, baigęs Vilniaus Vyt. Didž. gimnaziją o 1934 metais Vilniaus universitetą. Šiais metais jis sulaukė 60 metų. Šiuo metu yra Vilniaus universiteto hospitalinės chirurgijos katedros vedėjas.

Prof. Pr. Morkūnas, gimęs Vilniaus apskrities, Marijampolės kaime, lenkų laikais gavo tik chirurgo stažuotojo vietą Lydoje, vėliau Baranovičiuose — be algos, tik už maistą ir pastogę. Po šešerių metų tokios praktikos pateko į Vilnių pirmojo bolševikmečio metu ir čia pasiliko. Dabar jis yra žinomas, kaip pagarsėjęs ir pagerbtas gydytojas ir premijuotas mokslininkas.

Dantų Gydytojų Skyrius

Veda DR. R. POVILAITIS

NATŪRALIŲ IR DIRBTINŲ DANTŲ PERSODINIMAS

Šių metų pradžioje, Afrikoje, dr. Christiaan Barnard pirmą kartą medicinos istorijoje sėkmingai persodino vieno žmogaus širdį į kitą žmogų. Tokios komplikotos operacijos su žmogaus širdimi ligi šiol nebuvo bandoma rizikuoti. Iš kelių tokių operacijų padarytų šiais metais, viena buvo taip sėkminga, kad pacientas perėjęs nors ir kelias krizes yra dar šandien gyvas ir kasdien stiprėja. Nors keli pacientai mirė nuo operacijos komplikacijų — dėl neveikiančios naujos širdies — medicinos mokslo žinios labai praturtėjo.

Natūralių dantų persodinimas, nors toli gražu ne taip komplikotas ir gyvybei rizikingas kaip širdies, jau yra praktikuojamas eilę metų. Sveiki paciento dantys yra perkeliama iš vienos žiaunos dalies į kitą, ten kur jie daugiau reikalingi kramtymo ir kosmetikos pasikirtims.

Dantys gali būti gyvi, auga, su dar nesuforuotom šaknim. Tokie dantys persodinti baigia auginti šaknis ir prisistiprina žandikaulyje.

Dantys gali būti ir devitalizuoti, šaknys prilipdytos endodontinės medžiagos, persodinti jie prigyja ir suauga su žandikaliu. Tokios rūšies persodinimai dažnai yra daromi nelaimingu atveju išmuštais dantim, ypatingai vaikams. Išmuštas dantis yra sterilizuojamas, nervo kanalas pripildomas endodontine medžiaga ir išvalius kaule skylę, kur dantis buvo, tas pats dantis vėl įkištas atgal ir pririštas vielmis prigyja. Tokie dantys dažnai išbūna burnoje dvidešimt metų. Devitalizuotų dantų persodinimas jau yra praktikuojamas, nors neplačiai, jau daugelį metų. Gyvų dantų persodinimas yra naujas dalykas, ir kol kas dar bandomoj stadijoj. Visi šie anksčiau minėti dantų persodinimai yra atliekami naudojant to paties paciento dantis — autotransplantai.

Daug komplikotesnė operacija yra persodinimas vartojant kito žmogaus dantis. Atme-

timo reakcija lėtina gyjimą, o kartais dantis visai neprigyja. Ligi šiol sėkmingai šios rūšies persodinimai viršija nesėkmingus, bet tokie persodinimai nėra plačiai praktikuojami, juos dar reikia priskaityti prie bandomų. Ateityje gal bus įvesti vadinami „tooth banks“, iš kurių dantistai galės pasirinkti ir gauti reikalingus persodinimui dantis, atitinkančius ilgį, plotį, storį ir spalvą paciento išimtam dantiui.

Deja, dantys kaip ir širdis, nepalieka visada sveiki ir gali sugesti. Būtų geriau, jeigu naujai įdėtas dantis atrodytų ir veiktų kaip naturalus, bet niekada negestų. Naujaisi bandymai dabar ir yra daromi su plastinės medžiagos dantimis. Jau yra daug tokių dantų įdėtų į žmonių žiaunas — pirmieji tokie dantys jau yra išlaikę penkis metus. Daugiausiai vartojama medžiaga yra polymethylmethacrylate. Plastinės medžiagos dantis yra padaromas po naturalaus danties ištraukimo, taip kad dirbtinas dantis visapusiškai atitinka ištrauktajam. Tokiu būdu naujo danties pritaikymas yra lengvas dalykas.

Histologiniai tyrinėjimai rodo, kad plastinės medžiagos dantys prisitvirtina prie žandikaulio panašiai kaip naturalūs. Jokių kitų neigiamų reakcijų įstačius plastinius dantis nebuvo pastebėta.

Paskutiniu laiku plastinės medžiagos dantys yra daromi su skylėmis šaknyse. Kaulas įauga į šaknies skyles, ir tokiu būdu dantis žandikaulyje laikosi labai stipriai. Tokiems dantims nudilus nuo kramtymo, galima uždėti karūnelės, jeigu šaknis yra tvirta ir kaulas sveikas.

Galimas dalykas, kad ateityje išėmus nebe-pagydomus dantis, bus įmanoma įdėti dirbtinius tiesiai į žandikaulį — greitai ir lengvai.

BIBLIOGRAFIJA

- Milton Hodosh, etc. *Oral Surgery, Oral Medicine and Oral Pathology*, 24:831-836, 1967
Gerald Shklar, etc. *Oral Surgery, Oral Medicine and Oral Pathology*, 22:349-357, 1966.

Moterų Kampelis

REDAKTORĖ B. KOŽICIENĖ

„Nykus pavasaris atsimuša ant gelsvo namo sienos;
Jau vėjas švilpia neramus — jis budina vaikus;
Jiems drasko plaukus, šaukia naktį dieną
Išeit ir paklajot pradžiūvusiu taku.

PRISIKĖLIMO BELAUKIANT

Jie nešasi žaislus mažytėse jų rankose
Prispaudę prie savęs, kaip motinos jų broliukus mažus:
Pilis iš nuostabios šalies, varnus, kurie paspaudus krankia,
Ir mėlynuos veiduos auksinės laimės mirazus.

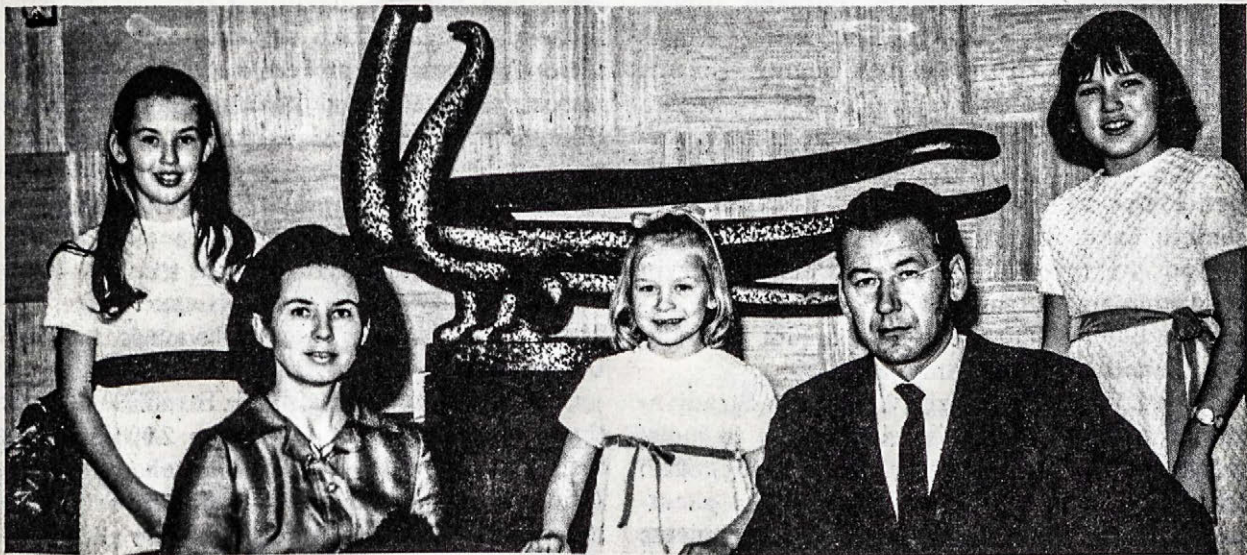
MILDA LENKAUSKIENĖ

Ir taip jie pakeltom akim į saulę bėga,
Iš motinų namų į saulę paleisti,
Nes degasi širdy pavasaris. . . “

Šiuo spalvingu peizažu poetas Nyka-Niliūnas atskleidžia gamtos ir žmogaus prisikėlimo dramą savo Pavasario Fūgoje.

Kūdikio ir motinos simboliai, kaip žemės saulės ir gėlės — mums kalba apie būtį, apie gimimą ir mirtį. Kaip ir tų pavasario vaikų akyse, taip ir kiekvieno žmogaus dienose yra laukimo ir troškimo valandų, noro bėgti pradžiūvusiu taku į saulę, į savojo vidaus pasaulio prisikėlimą. Velykų šventės laukimas moterį, gal būt, labiausiai paruošia tokiam dvasišiam prisikėlimui, nes jos biologinė ir psichologinė prigimtis yra tampriai surišta su gyvybės simboliu.

Lietuvoje moteris Prisikėlimo laukdavo jau nuo gavėnios laiko, ruošdama namus pirmajai pavasario šventei. Ji rūpestingai išvalydavo trobesius ir kiemą, vyrai sutaisydavo sodybų tvoras, o takai būdavo išbarstomi gelsvu smėliu. Didžiojo Šeštadienio rytą vaikai bei jaunimas skubėdavo į bažnyčią parsinešti ugnies ir vandens. Švęstu vandeniu buvo šlakstomi namai, gyvulių tvartai ir kiti trobesiai, o šventinta ugnimi Velykų rytą kuriama krosnis, kur verdami tos dienos valgiai. Velykų stalo papuošalas — margučiai, vadinami velykaičiais, yra gyvybės atbudimo simbolis. Velykaičių dažymas medžių žievėmis, vašku, bei jų margi-

Milda Lenkauskienė su šeima.

nimas skutinėjimu ir kitokiais būdais liaudyje buvo virtęs mėgiamiausiu menu ne tik vaikams, bet ir suaugusiems.

Nauji laikai nepakeitė Golgotos kalno ir Prisikėlimo idėjos. Deja, jie keičia tradicijas ir naikina senuosius papročius. Naujų laikų vingiuose lietuvė moteris retai beturi laiko puoselėti senas tradicijas. Štai poetė Danutė Paškevičiūtė primena: „Visas tas praeities Velykų dienas, visus praeities pažįstamus žmones margučiai mums parneša atsiminimų pavidale. Tai kas, kad viskas skendėja ne visai perregimuose buvusių sienų ir metų rūkuose; tai kas, kad daug atrodo ne visai realu, o tik kažkur matyta ar girdėta. Gal žiūrėdami į mūsų margučius senoliai pasijuoktų iš tokio dažnai kreivo darbo, o gal nusišypsotų, kad mes jų palikimą nors kartais ir nemodėdami tęsiame.“

Visas pasaulis Velykų metu pakartoja vienokias ar kitokias senovės tradicijas. Vokie-

čiai degina laužus kalnų viršūnėse, Irlandijoje per Velykas vyksta tautinių šokių varžybos. Amerikoje Velykų rytas atžymimas tradicine religine muzika. Solistai, chorai ir orkestrai išpildo Hydeno Kristaus Paskutinius Septynius Žodžius arba Hendelio Mesiją.

Žinau, kad nūdienė moteris, nors ir turėdama daug gyvenimo patogumų, vis mažiau ir mažiau atranda laiko gavėnios metu dvasiniam susitelkimui, vis rečiau ir rečiau ji turi progos minties žvilgsniu prabėgti per savo vidaus pasaulio gelmes ir vingius ir išvesti juos į Prisikėlimo taką, kuriame žvilgėtų tikėjimas, pavasario saulės spinduliai, meilė ir pareiga. Ne liūdesy ir rūpesčiuose skendėkime, bet ryžkimės išmokti prisikelti ir gaivia bei skaidria nuotaika savo ir šeimos dienas lydėti. Branginkime praeitį, savo gražiąsias tradicijas, o į gyvenimą eikime kaip šviesios ateities kūrėjos. Išmokime tikėti gyvenimu, kurio horizonte, sužėri mūsų tikslas ir prisikėlimas.

Žvilgsnis į smuiką istorinėje šviesoje

(Tęsinys)

Elena Kuprevičiūtė -Bergienė

Daugumoje smuikininkai linkę tikėti, jog didžiųjų smuikų paslaptys greičiau glūdi jų kūrimo legendose, nei mokslininkų laboratorijų analizuose. Daugelis faktų apie gamybos medžiagą ir metodą dabar jau nėra paslaptis. Yra žinoma, kad idealus medis smuiko gamybai tebeauga pietų Tirolyje, Bergano apylinkėje, Balkanuose, Turkijoje ir kitur. Kietas klevas buvo vartojamas dugnui, šonams ir galvai, o minkštas eglės medis — viršui. Tie medžiai turėjo būti užaugę labai lėtai, vargingoje kalnų pašlaitės žemėje, ilgą laiką nepasiekiami saulės spindulių ir neišvystydami šoninių šakų. Pasiėkus tam tikrą subrendimo laipsnį medis būdavo kertamas aštriu kirviu ir džiovinamas sausose, vėsiose palėpėse natūraliu būdu 6 - 10 metų. Tik tuomet pradėdavo naudoti smuiko, gamybai.

Pagal Carlo Bergonzi (vienintelis Stradivarijaus mokinys be jo paties 2 sūnų), jo meistras vartojo perkusijos metodą nustatyti medžio tonui. Jis atrinkdavo medžio gabalus skambančius „A“ ir eglės gabalus rezonuojančius „F“. Kartais Stradivarius vartojo, kaip ir jo mokytojas Nicola Amati, (kurio dirbtuvėje Stra-

divarijus dirbo nuo 12 metų amžiaus) sulūžusius irklus, supirktus iš turkų laivų Venecijos uoste. Idealias smuiko išmieras, medžio storį bei įvairių detalių pritaikymą buvo galima tiksliai nukopijuoti. Beveik visi vėlybesni smuikų dirbėjai Prancūzijoje, Anglijoje, Vokietijoje ir Ispanijoje vartojo didžiųjų Cremonos meistrų modelius. Tačiau lako sąstatas, kuris po tam tikro oksidavimosi proceso nebesiduoda nustatomas nesidavė kopijuojamas ir ligi šios dienos liko viliojanti enigma. Laikas ir eksperimentai parodė, kad didžiųjų meistrų lakas turėjo ne tik prezervacijos paskirtį, bet ir tam tikrą, didelę įtaką tono kokybei. Yra žinoma, kad dalis susidėjo iš tirpyto Baltijos gintaro, natūralių dažų, alyvos, terpentino ir tam tikros rūšies pušų saku, kuri augdavo šiaurės Italijoje, bet dabar jau išnykus.

Yra apskaičiuojama, kad Stradivarius per ilgą gyvenimą yra sukūręs apie 2.000 styginių instrumentų, kurių apie 1.000 tebeegzistuoja. (Didesnę savo gyvenimo dalį Stradivarius dirbo visai vienas). Kiti meistras, kaip didžiaširdis Nicola Amati turėjo visą eilę gabių mokinių, kurie sukūrė Cremonos smuikadirbių gar-

są. Amati jiems kartais leisdavo pasirašyti jo dirbtuvėje pagamintus instrumentus su priedu „sotto la disciplina de Nicola Amati“. Po jo tėviška ranka užaugo žymieji Andrea Guarneri, Antonio Stradivari ir Francesco Rugeri. Milane, kuriame klestėjo aukšta muzikos kultūra, globojama Lucovico di Sforza, dirbo Testori ir Guadagnini dinastijos. Tame laikotarpyje dirbo visa eilė kitų žymių meistrų, kurių įtaka vienas kitam gerai žinoma smuikdarbiams. Jų atsiekimus ir būdingumus formoje bei tone galima pilnai įvertinti tik egzaminuojant ir palyginant gyvus pavyzdžius.

Italų meistrų pastangos pirmoje eilėje buvo sukauptos smuiko tobulinimui. To jie ir atsiekė ligi „non plus ultra“ laipsnio. Atrodo, kad tame laikotarpyje liko apleistas smičiaus vystymasis. Smuikininkas Giuseppe Tartini pirmasis pakėlė balsą, reikalaudamas pagerinti smičiaus proporcijas ir lankstumą. Smičiavimo menas pradėjo įgauti vis daugiau svarbos naujoje smuiko muzikoje, tad ir smičius turėjo pakeisti savo nerangų sudėjimą. Pamažu iš lanko pradėjo darytis vis tiesesnė lazda kurios plaukų įtampa buvo tiksliau reguliuojama, tuo būdu suteikdama virtuozui vis platesnes galimybes įvairumui ir subtilumui.

Paskutinį žodį smičiaus tobulinime teko tarti prancūzų ir anglų meistrams tuo tarpu kai paskutinis „Amen“ smuiko tobulybėj jau buvo nuaidėjęs pusę šimtmečio. XVIII a. gale Paryžiuje „smičiaus Stradivari“ Francois Tourte nustatė idealią smičiaus medžiagą, išmiera, svorį bei plaukų paruošimo metodą, kuris ligi šių dienų yra kanonas smičių gamyboje. Pažymėtina, kad ir Fr. Tourte buvo bemokslis ir beraštis amatininkas, kuris dirbo su nepaprasta akių ir rankų precizija, vadovaudamasis savo intuicija. Sunkiausia fazė smičiaus gamyboje yra tikslus svorio išdėstymas ir palaipsnis lazdos nuploninimas į galą. Šiam reikalui šių dienų meistrai vartoja komplikuočius apskaičiavimus ir preciziškus instrumentus. Fr. Tourte visa tai daro „iš akies“ ir su primityviais įrankiais. Brazilijos pernambuko medis tapo ideali medžiaga smičiui. Kadangi ta žaliava brangi ir jos daug atsimesdavo dirbant, geri smičiai jau tuomet buvo brangūs. To laikotarpio gale anglų meistrai James Tobbs ir John Dodd išgarsėjo savo augšto tobulumo smičiais, kurie mūsų laikais yra skaitomi nepamainomi gero smuiko konsortai.

Smuikadirbystė savo zenitą pasiekė Antonio Stradivari asmenyje XVIII a. pradžioje. Nuo to laiko instrumentų pareikalavimas tiek paauogo, jog meistrai pradėjo ieškoti būdų pagerinti gamybai. Tuos būdus jie neužilgo rado, bet instrumentų kokybė smuko. Šiuo metu rinkoje pasirodantys smuikai yra greito darbo išdavos: dirbtinas medžio džiovinimas, lako sintetizavimas, įvairūs mechaniški paruošimo būdai užpylė rinką pigiais instrumentais, kurie tačiau tik savo išmierom buvo panašūs į originalius modelius. Pamažu didysis smuikadirbių menas išėjo iš apyvartos, užleisdamas vietą „progresui“. Tuo tarpu senųjų smuikų kaina kyla su jų amžiumi kuris, deja, nėra neribotas. Senieji smuikai turi nemažą „sveikatos“ problemų, o daugumos ir dienos suskaičytos. Šiais laikais jie visi gali būti vadinami „Gulbės Daina“.

Tuo tarpu retas smuikininkas, rimtas savo darbo praktikantas, pasitenkina moderniais metodais pagamintu smuiku. Dažniausiai jie nerimsta ir ieško, kol randa vieną iš tų senųjų kūrinių su „sena siela“. Tačiau modernios muzikos besikeičiantis tembras vargiai bereikalauja kilnios smuiko vadovybės. Vis aštresni skambesiai užslopina švelnų smuiko toną. Gal būt, ateities muzika veda mechanizuotų instrumentų ir perkusijos linkme.

Tačiau smuikininkai, kurie turi „Gulbės Dainą“ brangina ją kaip smuikadirbystės meno laikų relikviją ir visom jėgom stengiasi pratęsti jos saulėlydžio giesmę.

1967 m. XI. 27. Columbus, Ohio

BIBLIOGRAFIJA:

- Francis Farga, „Violins and Violinists.“
- Walter Wiora, „The Four Ages of Music.“
- McKinney and Anderson, „Music in History.“
- Heron Allen, „Violin Making as was and is.“
- Hill Brothers, „A. Stradivari.“
- W. A. Silverman, „The Violin Hunter.“

Laikraščių perliukai:

Optimistas — tėvas, kuris leidžia savo naują mąšinę sūnų į pasimatymą. Pesimistas — tėvas, kuris to neleidžia daryti. Cinikas — tėvas, kuris jau leido.

Jei gyvenime vieną kartą nepasisekė, turėk kantybės ir ramiai sėdėdamas lauk. Valdžia padės.

Rūpestis — kaip supamoji kėdė: užima laiką, bet nieko nepadaeda.

PINEL HOSPITAL

Established 1931 — Non Profit

TREATMENT AND CARE OF ALL EMOTIONAL DISORDERS

Alcoholic and Drug Addiction Cases Accepted

OUTPATIENT CLINIC

Available for the Diagnosis and Treatment of
all Psychiatric Conditions

Facilities Available to Psychiatrists for
Ambulatory Treatment

FULLY ACCREDITED

WILLIAM F. PARRILLI, M.D.
Medical Director

MARTIN M. GROSS
Administrator

VACLOVAS JAGIELLA, M.D.
Assistant Administrator

741 DIVERSEY PARKWAY, CHICAGO, ILLINOIS

Phone: LA 5-0500

PLGS ir ALGS Garbės Nariui

A. A. Prof. Med. Dr. VINCUI KANAUKAI

mirus, žmoną ir gimines nuoširdžiai užjaučia

Pasaulio ir Amerikos Lietuvių Gydytojų S-ga

A. A. DR. JUOZUI ŠABANUI

mirus, žmoną dr. ALBINĄ ir sūnų ALGĮ nuoširdžiai užjaučia

Lietuvių Gydytojų Biuletenis

Daktarė SOFIJĄ PAROKIENĖ

vyriui MIKOLUI PAROKUI mirus, nuoširdžiai užjaučia

Lietuvių Gydytojų Biuletenis

PROFESSIONAL PHARMACIES

REMLAKE — ROCHKES

Apothecary

2421 W. 63rd Street

HE 4-1500

Open Daily 9:30 — 10

Wednesday and Saturday 9:30 — 9

ROCHKES

Medical Arts Pharmacy

3213 W. 63rd Street

WA 5-4787

Open Daily 10 — 10

Sunday 10 — 2

MARQUETTE

Medical Building Pharmacy, Inc.

6132 So. Kedzie Avenue

Open daily 10 — 10

GR 6-3535

Wednesday 10 — 6

Saturday 9:30 — 6

PHYSICIAN'S, DIABETIC'S AND SICKROOM SUPPLIES
WE OFFER A FREE AND EFFICIENT PICKUP & DELIVERY SERVICE

6910 SO. FAIRFIELD AVENUE

CHICAGO, ILLINOIS 60629

HAMES OLDSMOBILE, INC.

2442 West Columbus Avenue

Chicago 29, Illinois

GRovehill 6-1010

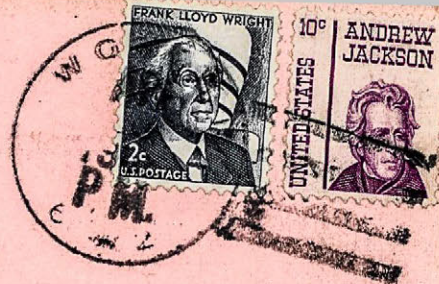
FOR THE BEST DEAL AND SERVICE

For those who like to deal with a quality place of business, there is no finer than HAMES Oldsmobile.

The Hames dealership specializes in selling and servicing the medical profession as is attested by it's many happy and satisfied doctors throughout Chicago land.

RETURN TO:

Lithuanian Medical Bulletin
8743 Mobile Avenue
Oak Lawn, Illinois 60453
Return postage guaranteed.

V. Tumėnienė, M.D.
7042 S. Maplewood,
Chicago, Ill., 60629